

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAĞLIK TEMASINI İÇEREN TÜRKÇE VE YABANCI DİLLERDEKİ
ÇOCUK KİTAPLARININ İNCELENMESİ**

Yeliz SZEREMY

**Özel Eğitim Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ANKARA

2018

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAĞLIK TEMASINI İÇEREN TÜRKÇE VE YABANCI DİLLERDEKİ
ÇOCUK KİTAPLARININ İNCELENMESİ**

Yeliz SZEREMY

**Özel Eğitim Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Öğr. Gör. Dr. Semra ŞAHİN**

ANKARA

2018

SAĞLIK TEMASINI İÇEREN TÜRKÇE VE YABANCI DİLLERDEKİ ÇOCUK KİTAPLARININ
İNCELENMESİ

Öğrenci: Yeliz SZEREMY

Danışman: Öğr. Gör. Dr. Semra ŞAHİN

Bu tez çalışması 26.06.2018 tarihinde jürimiz tarafından "Özel Eğitim Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:

Prof. Dr. Nilgün METİN
Hacettepe Üniversitesi

Tez Danışmanı:

Öğr. Gör. Dr. Semra ŞAHİN
Hacettepe Üniversitesi

Üye:

Prof. Dr. İsmihan ARTAN
Hacettepe Üniversitesi

Üye:

Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL
Ankara Üniversitesi

Üye:

Doç. Dr. Özcan DOĞAN
Hacettepe Üniversitesi

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

20 Temmuz 2018

Prof. Dr. Diclehan Orhan

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

26.06.2018

Yeliz SZEREMY

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Öğr. Gör. Dr. Semra Şahin danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Yeliz SZEREM

TEŞEKKÜR

”Çalışmak hayat, düşünmek ışıktır.”

Victor Hugo

Tez çalışmam süresince benden hiçbir zaman yardım ve desteğini esirgemeyen, fikirleriyle bana yol gösteren, her zaman sabır ve ilgiyle bana destek olan ve enerjisiyle çalışmalarımda beni hep motive eden değerli danışmanım Öğr. Gör. Dr. Semra ŞAHİN’e,

Araştırmamda veri toplama aracı olarak kullandığım “Öykü Kitabı İnceleme Formu”nun geliştirilmesine yönelik fikirleriyle bana rehberlik eden, Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL, Doç. Dr. Sonnur IŞITAN ve Doç. Dr. Arzu Yükselen’e,

Bu süreçte bana destek olan arkadaşlarıma, eşime, aileme ve en önemlisi hayatımıza mucize gibi giren ve bir gün çalışmama dahil ettiğim kitaplardan en çok keyif alacak üçüz yeğenlerim Arya, Ada ve Uras’a,

Çok teşekkür ederim.

ÖZET

Szeremy, Y., Sağlık Temasını İçeren Türkçe ve Yabancı Dillerdeki Çocuk Kitaplarının İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018. Bu araştırmada Türkçe ve yabancı dillerde olan, Türkçe, İngilizce ve Fransızca resimli öykü kitapları, çocuk sağlığı teması kapsamında incelenmiş ve resimli çocuk öykü kitaplarında hangi sağlık konularına yer verildiği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda, veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 2007-2017 yılları arasında basılmış, 4-8 yaş arası çocuklar için uygun olduğu düşünülen 96 adet Türkçe, 32 adet İngilizce ve 32 adet Fransızca resimli öykü kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmış ve erişilen resimli öykü kitaplarının incelenmesine yönelik doküman analizi yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara bakıldığında, çocuk öykü kitaplarında, en çok ağız ve diş sağlığı, el ve vücut temizliği, fiziksel aktivite, beslenme gibi sağlık konularına yer verildiği görülmüştür. Ayrıca bu sağlık konuları dışında, incelenen resimli çocuk öykü kitaplarında 28 farklı sağlık konu ve temasına yer verildiği bilgisine ulaşılmıştır. Araştırma dahilinde erişilebilen kitaplar arasında “kanser, diyabet, epilepsi” gibi farklı sağlık konularına yönelik çocuk öykü kitaplarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür ve dolayısıyla bu tip sağlık konularını işleyen kitapların daha çeşitli olması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Sağlık, Çocuk Öykü Kitapları

ABSTRACT

Szeremy, Y., Analyzing Turkish and Foreign Children's Story Books Dealing with Health, Hacettepe University, Institute of Health Sciences, Special Education, Master Thesis, Ankara, 2018. In this study, Turkish, English and French children's story books were examined within the context of child health and children's story books were analyzed to find out which health topics were presented in these story books. In accordance with this purpose, data were collected through "The Form of Analysing the Childrens's Story Books (Theme: Health) developed by the researcher. This study was based on a sample of 96 Turkish, 32 English and 32 French children's story books which were suitable for kids ages 4-8 and published between 2007-2017. In this study, descriptive survey model was used and document analysis was conducted to collect research data. Collected data were analyzed using the SPSS (Statistical Package for Social Studies) program. From the results of the evaluation, it was concluded that in the children's story books, health topics such as oral and dental health, hand and body cleanse, physical activity and nutrition were mostly included. Apart from these health topics, 28 different health topic themes were figured out in analyzed children's story books. There were a few children's books with theme "cancer, diabetes, epilepsy" but fewer in number, thus it can be said, there is a need for more books which have these kinds of health topics.

Key words: Children's Literature, Health, Children's story books

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN SAYFASI	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
ŞEKİLLER	xiii
GRAFİKLER	xiv
TABLolar	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Kapsam	1
1.2. Amaç	2
1.3. Varsayım	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Çocuk ve Çocukluk	5
2.2. Çocuk Edebiyatı	6
2.2.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı	7
2.2.2. Türk Çocuk Edebiyatı	9
2.2.3. İngiliz Çocuk Edebiyatı	11
2.2.4. Fransız Çocuk Edebiyatı	13
2.3. Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan Çeviri Eserler	15
2.3.1. Erek – Odaklı Çeviri	18
2.3.2. Fransız Çocuk Edebiyatından Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan İlk Çeviri Eserler: “Telemak” ve “La Fontaine Fablları”	20
2.3.3. İngiliz Çocuk Edebiyatından Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan İlk Çeviri Eserler “Robinson Crusoe” ve	24

“Gulliver’in Gezileri”	
2.4. Çocuk Edebiyatı ve Kitaplarının İşlevleri	25
2.4.1. Özel Amaçla Yazılmış Resimli Çocuk Kitapları ve Eğitim Amaçlı Kullanımı	27
2.4.2. Çocuk Kitaplarında Sağlık Kavramı	29
2.5. Sağlık Eğitimi ve Erken Sağlık Eğitimi	32
2.5.1. Sağlık Okur Yazarlığı ve Erken Sağlık Okur Yazarlığı	34
3. GEREÇ VE YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Araştırmanın Evreni	39
3.3. Araştırmanın Örnekleme	39
3.4. Veri Toplama Aracı	40
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	41
3.6. Veri Toplama İşlemi	43
3.7. Verilerin Analizi	44
4. BULGULAR	45
4.1. İncelenen Öykü Kitaplarının Künye Bilgileri Yönünden Değerlendirilmesi	45
4.2. İncelenen Öykü Kitaplarının Hitap Ettikleri Yaş Aralığı Yönünden Değerlendirilmesi	51
4.3. İncelenen Öykü Kitaplarının Ek Bilgi İçermesi Yönünden Değerlendirilmesi	52
4.4. İncelenen Öykü Kitaplarının Fiziksel Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi	54
4.5. İncelenen Öykü Kitaplarının Resimle Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi	55
4.6. İncelenen Öykü Kitaplarının Ana Karakter Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi	61
4.7. İncelenen Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi	69
4.8. İncelenen Öykü Kitaplarının Dil ve Anlatım Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi	75

4.9. İncelenen Öykü Kitaplarının İşlenen Sağlık Konu ve Temalar Yönünden Değerlendirilmesi	80
5. TARTIŞMA	88
5.1. Künye Bilgileri ve Kitapların Çeviri Olması Açısından	88
5.2. Fiziksel Özellikleri Açısından	90
5.3. Resimleme Özellikleri Açısından	92
5.4. Karakter Özellikleri Açısından	93
5.5. İçerik Özellikleri Açısından	95
5.6. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından	97
5.7. İşlenen Konu ve Temalar Açısından	98
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	102
6.1. Sonuçlar	102
6.2. Öneriler	103
7. KAYNAKLAR	105
8. EKLER	
EK-1: Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)	
EK-2: Türkçe Kitap Listesi	
EK-3: İngilizce Kitap Listesi	
EK-4: Fransızca Kitap Listesi	
9. ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR

AAP	The American Academy of Pediatrics
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EN	İngilizce
FR	Fransızca
TR	Türkçe
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

GRAFİKLER

Grafik		Sayfa
4.1.	İncelenen Türkçe kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı	46
4.2.	İncelenen İngilizce kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı	46
4.3.	İncelenen Fransızca kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı	46
4.4.	İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların yaş aralığı yönünden dağılımı	52

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
3.1. Öykü kitabı inceleme formu bölümleri	40
4.1. İncelenen öykü kitaplarının anadilde yazılmış veya çeviri olmasına göre dağılımı	45
4.1.1. İncelenen çeviri kitaplarda dil uzmanı incelemesinin yer alması yönünden dağılımı	47
4.2. İncelenen Türkçe kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı	48
4.3. İncelenen İngilizce kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı	49
4.4. İncelenen Fransızca kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı	50
4.5. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların yaş aralığı yönünden dağılımı	51
4.6. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarının içeriklerinde ek bilgi içermesi yönünden dağılımı	52
4.7. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların fiziksel özellikleri yönünden dağılımı	54
4.8. İncelenen Türkçe kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı	56
4.9. İncelenen İngilizce kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı	58
4.10. İncelenen Fransızca kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı	60
4.11. İncelenen Türkçe kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı	62
4.12. İncelenen Türkçe kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı	64
4.13. İncelenen İngilizce kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı	65
4.14. İncelenen İngilizce kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı	66
4.15. İncelenen Fransızca kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı	67
4.16. İncelenen Fransızca kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı	68
4.17. İncelenen Türkçe kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı	70

4.18.	İncelenen İngilizce kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı	72
4.19.	İncelenen Fransızca kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı	74
4.20.	İncelenen Türkçe kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı	76
4.21.	İncelenen İngilizce kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı	77
4.22.	İncelenen Fransızca kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı	79
4.23.	Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda geçen sağlık konu ve temaların dağılımı	81

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın kapsamı, amacı, temel problem ve varsayımları ele alınmıştır.

1.1. Kapsam

Çocukların sınırsız ve bir o kadar zengin bir hayal dünyaları vardır. Öğrenmelerini, dünyayı keşfetmelerini, hayal dünyaları besler. Bir gün, bir diş fırçası onunla sohbet edebilir, kediler doktor olabilir, bir çocuk yalan söylediğinde burnu uzayabilir ya da kibritçi kız sadece kibritle ısınabilir ve onun için ölüm, bir Noel akşamında babaannesiyile buluşmasına dönüşebilir.

Çocuk için fizyolojik ihtiyaçların karşılanması ne kadar önemliyse, çocuk zihninin ve ruhunun da ihtiyaçlarının karşılanması o kadar önemlidir. Zihni, edebiyatla, edebi ürünlerle beslenen bir çocuğun zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişimi de farklılık gösterecektir. Bu nedenle, aile ve çevrenin okul öncesi dönemde, okul çağında ise okulun, çocuklara edebiyatı sevdirmek için çabalamaları gerekmektedir (1).

Güleç ve Geçgel (2)'in belirttiği gibi kitaplar insan hayatında büyük öneme sahiptir, çocukluk döneminden başlayarak bireyin hayatına girer. Okuma alışkanlığı önce ailede başlar ve sonra okul döneminde de devam eder. Dergi, gazete ve kitaplardaki resimlere bakmak, kitaplara karşı duyulan ilk ilgidir. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında çocukların henüz okuma yazma bilmediği yaşlarda, çocukların yaş düzeyine uygun kitaplar seçmek, bol resimli kitapların altındaki yazıları çocuklara okuyup, resimleri daha ilginç hale getirmek ve çocukların düşünce yapılarında yeni dünyalar yaratmak yetişkinlere düşen bir görevdir.

Çocukların ilk kitapları yazıdan çok bol resimden oluşur. Resimli çocuk kitapları, çocukların hayal dünyalarına hitap eden, hayallerini besleyen, genişleten, yaşadıkları çevreyi keşfetmelerini sağlayan, çocukların dilinde yeni bilgiler aktaran, çocuk eğitiminde en önemli kaynaklar arasındadır.

Çocuklar resimlere çok basit ve karmaşık olmayan bir bakışla yaklaşırlar. Herhangi bir açıklamaya gerek duymadan, gördükleri resim üzerinden kendi dünyalarına göre kafalarında hemen bir öykü oluştururlar. Gördükleri resimler onların duygu ve düşüncelerinin bir yansıması olur. Çocukların inanması için ilk olarak

görmeye ihtiyaçları vardır. Resimli çocuk kitaplarının, özellikle okul öncesi çocukların yeni bilgiler öğrenmeleri, zeka gelişimleri, kelime bilgilerinin artması ve dil ve konuşma becerilerinin gelişimi üzerinde etkisi ve rolü çok büyüktür (3).

Resimli çocuk kitabı yazarları, konularını gerçek yaşamdan seçerler. Örneğin hayvan sevgisi, çevreyi koruma, aile ilişkileri, kıskançlık, mevsimler gibi kavramları ele alırlar. Burada önemli olan, yazarın seçtiği konuya yaklaşımı ve anlatımıdır. Yazar seçtiği konuyu işlerken, kitabın çocukların gelişim düzeylerine uygunluğunu her zaman göz önünde bulundurmalıdır (4).

Nas (2)'in belirttiği gibi, çocuklar küçük yaşlarda doğru kitaplarla tanıştırılırsa, bu onların okuma alışkanlığına büyük katkı sağlayacaktır. Bu dönem çocuk kitapları, resimli, metinsiz ve öğretici kitaplardan oluşur. Çocuğun yaşamında yer alan birçok kavram; arkadaş, aile, farklılıklara saygı, beslenme, oyun, temizlik gibi konular bu kitaplar aracılığıyla çocuklara aktarılabilir.

Öykü kitaplarının eğlendirme işlevinin yanında, eğitsel işlevinin de bilinmesi ve resimli öykü kitaplarının bir eğitim aracı olarak kullanılması gerekmektedir. Korku, boşanma, ölüm, yalnızlık, hastalık, kardeş kıskançlığı, beslenme, uyku düzeni sorunları gibi, duygusal, sosyal kavramların işlendiği resimli öykü kitapları, olaylara kendileri gibi bakan, kendileriyle aynı deneyimleri yaşayan başka kişilerin de var olduğu bilincini çocuklara vererek, onların öz güvenlerini yükseltir (5).

Bu kapsamda çocuk sağlığı temasının, resimli öykü kitaplarında, nasıl ele alındığı, genel sağlık bilgilerinin yazı ve resimleme yoluyla çocuklara nasıl aktarıldığı konusu incelemeye değer bir konudur. Türkçe ve yabancı dillerde basılmış sağlık temalı öykü kitaplarının karşılaştırılması, bizlere bu doğrultuda önemli bilgiler sağlayacaktır.

1.2. Amaç

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlık eğitimini şu şekilde özetlemiştir; sağlık eğitimi, bireylerin ve toplumların bilgi düzeylerini arttırarak veya tutumlarını etkileyerek sağlıklarını iyileştirmek için düzenlenmiş, öğrenme deneyimlerinin tümüdür (5).

Sağlık eğitimini tek bir tanımla açıklamak zordur çünkü sağlık eğitiminin de sağlık gibi tek bir tanımı yoktur. Bu yüzden sağlık eğitimi üzerine çalışırken, sağlık

eğitiminin sınırlarını belirlememiz, yapmamız gereken ilk aşamadır. Bu şekilde bir yol izlendiğinde, sağlık eğitimi sınırlarını belirlendiğinde, daha doğru bir yöntem seçilmiş olunacaktır. Sağlık ile ilgili bir eğitim yasası, doğrudan bir sağlık eğitiminin değil, genel eğitimin bir parçasıdır. Sağlık eğitiminin asıl amacı, bireyin kendi vücudunu iyi tanmasını ve vücuduna iyi bakması gerektiği ile ilgili bilgi edinmesini sağlamaktır.

Sağlık eğitimi bireylere, kendilerine; diğer bireylere ve çevrelerine, saygı duyarak, kendi sağlığını iyileştirmeleri için olumlu durumlar sunar (6). Dolayısıyla çok küçük yaşlardan itibaren bireyin “sağlık” konusunda eğitimi, önem kazanmaktadır. Özellikle okulöncesi dönem, bu eğitim için uygun bir dönemdir.

Okul öncesi eğitim programlarında sağlık eğitimine yer verilerek, çocukların sağlık, sağlıklı birey olma ve kendi sağlıklarını nasıl koruyacakları hakkında bilgi sahibi olmalarına olanak sağlanmalıdır (7). Ayrıca çocukların öğrenme süreçlerini en verimli hale getirmek için, öğrenirken eğlenmelerini ve keyif almalarını sağlamak gerekir. Çeşitli materyallerle desteklenen bir eğitim ve öğretim süreci daha etkili ve kalıcı olacaktır. Bu aşamada, çocuk edebiyatının yeri ve önemi çok büyüktür. Çocuklar, bilgilerin kendi hayal dünyalarına uyarlanmış bir şekilde sunulmasından fazlasıyla keyif almaktadırlar. Resimli öykü kitapları, çocukların yeni bilgiler öğrenmesi için, keyifli bir olanak sağlamaktadır.

Resimli öykü kitapları, okuma yazma öğrenimi, dil becerileri, akıcı konuşma ve algı gelişimi gibi gelişimsel becerilerin yanı sıra, kitaplarda işlenen konularla yaşanan dünya, çevre, kültür, hakkında bilgi sahibi olma gibi akademik öğrenmeler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (3).

Öykü kitaplarında, anlatılmak istenen konu çocuğun düzeyine uygun olarak ele alınır ve resimleme özellikleri ile metin bütünlüğü arasında tutarlılık sağlanırsa, kitaplar yoluyla istenilen olumlu davranışlar çocuklara kazandırılabilir.

Resimli öykü kitapları sağlık eğitimi sürecinde de önemli bir materyal olabilir. Aile, arkadaş ilişkileri, hayvan sevgisi konuları gibi, sağlık konusu da resimli öykü kitaplarının konusu olabilir. Öykü kitaplarının belirli kriterlere göre değerlendirilmesi yönünde yapılan araştırmalar, özel amaçla yazılan sınırlı sayıda çocuk kitabı olduğunu göstermektedir (8, 9).

Planlanan bu çalışmada, 4-8 yaş düzeyindeki çocuklara uygun olan, Türkçe ve yabancı dillerdeki resimli çocuk öykü kitaplarında ele alınan çocuk sağlığı konularının; genel sağlık bilgilerinin nasıl işlendiği, anlatımı ve resimleme özelliklerinin incelenmesi ve betimlenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada temel problem, 2007-2017 yılları arasında, Türkçe ve yabancı dillerde basılmış olan resimli çocuk öykü kitaplarının, çocuk sağlığı temasına göre değerlendirilmesidir. Bu çalışma sonucunda, Türkçe ve yabancı çocuk öykü kitaplarının çocuk sağlığı temasına göre değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bilgiler, veriler, bu alanda çalışmayı hedefleyen araştırmacılara yararlı ipuçları ve somut örnekler verecektir.

1.3. Varsayım

Araştırma sürecinde seçilen öykü kitaplarının, genel sağlık bilgilerini içermesi kriterine bağlı kalarak, amaçlı örnekleme yöntemi olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçildiği varsayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2007-2017 yılları arasında basılmış, 4-8 yaş dönemine uygun olan, genel sağlık bilgilerini öykü konusu olarak işleyen, Türkçe ve yabancı (İngilizce ve Fransızca) dillerinde basılmış olan resimli çocuk öykü kitapları ile sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk ve Çocukluk

“Çocuk” ve “çocukluk” kavramlarını tanımlarken farklı görüş ve tanımlara yer verilmesinin sebebi, farklı alanların çocuk ve çocukluk kavramlarını kendi alanı kapsamında ve bu alanın sınırları çevresinde tanımlamasından ileri gelmektedir. Başka bir deyişle, “çocuk” ve “çocukluk” kavramlarına, psikoloji, sosyoloji, tarih, eğitim bilimi ve hukuk gibi alanların her biri kendi çerçevelerinden ve bu alanların sınırlılıkları kapsamında, farklı tanımlamalarla yer vermiştir (10).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş olan Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer verilen tanıma göre, on sekiz yaşına kadar her insanın çocuk sayıldığı belirtilmiştir. 18 yaşıyla birlikte çocukluktan çıkan birey, artık yetişkinler için geçerli olan bütün hukuk kurallarına bağlı olur (1).

Ülkemizde mevcut yasalara bakıldığında ise, çocuk kavramının tanımına yönelik,

“5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 6/1-c maddesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 3/1-a maddesi uyarınca daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde; 18 yaşını doldurmamış her insan çocuk sayılmıştır. Kişi 18 yaşından önce ergin (reşit) olsa da çocuk sayılmaya devam edecektir. Bu anlamda; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (TMK) 11. maddesinde erginlik (reşitlik) yaşı 18 olarak kabul edilmiştir” ifadeleri yer almaktadır (11).

İnsanın, gelişim sürecindeki en önemli en hassas yere sahip olan çocukluk dönemi, öteden beri, çocukla ilgilenen, bilim adamlarının, düşünürlerin, din adamlarının, devlet idarecilerinin, eğitimcilerin, çocukla ilgilenen herkesin, kendi bakış açısından yola çıkarak, tanımlamaya çalıştığı özel bir dönemdir. Araştırmacılar, çocuğu ve çocukluk dönemini tanımlamaya çalışırken, çocukların bilişsel yapısından, fiziksel gelişimlerinden söz ederken, farklı açıklamalar yapmışlar ve yapılan

tanımlara bakıldığında, hepsinin ortak bir görüş bildirdikleri nokta, çocukların yetişkinlerden farklı olduğudur. Yapılan bu tanımlarda, tarihsel süreçlerde farklılıklar olduğu görülmektedir. Yaşam akışının, doğal ve değişmez süreçlerinden biri olarak kabul edilen çocukluk kavramı için, değişik toplumlarda, tarihin farklı dönemlerinde, aynı toplumun farklı kesimlerinde dahi, değişik anlamlar yüklendiği ve bunun sonucu olarak, çocukluk kavramının toplumsal değerlerden etkilendiği vurgulanmaktadır (12).

2.2. Çocuk Edebiyatı

Edebiyat, düşünce, duygu ve hayallerin, yazılı ve sözlü olarak ifade edilmesi sanatıdır. Başka bir deyişle, edebiyat insanın ruhunda var olanların sözlü ve yazılı olarak aktarılmasıdır (1).

İnsan davranışlarının genelde dört temel amacı vardır: kendini koruma (menfaat), kendini geliştirme (gerçeği bilme), faydalı olma (iyilik etmek) ve zihni, ruhu dindirme (güzellik) olarak sıralanabilir. Gerçeği bulmaya çalışmak, bilgi hayatımızın; iyilik etmek, yardım sever olmak, irade hayatımızın; güzellik ise, duygu hayatımızın birer ürünüdür. İnsan, hayatının büyük bir kısmında gerçeği aramaya çalışır. Gerçeği, doğruyu arayıp bulmak insan hayatının doğası gereğidir. Gerçeğe ulaşan insan bir taraftan kendi hayatını kolaylaştırırken diğer taraftan da başka gerçeklerin kapısını aralar. “İnsan hayatı mücadele ile geçer.” sözü de bunu anlatır niteliktedir. İnsan, sorduğu sorguladığı her şeyde gerçeği aramaktadır. Güzellik duygusu gelişenler, güzelin arayışı içerisindeyken bulduğu güzelliğin insana fayda sağlayıp sağlamayacağını düşünmeden, bulduklarını insanlığa sunanlardır. Bu kişiler sanatkar olarak nitelendirilir (1).

Batı kültürünün sanatları esas alınarak yapılan sınıflamaya göre güzel sanatlar; mimari, heykel, resim, müzik ve edebiyatı (bunlara tiyatro, opera, bale, sinema, senaryo fotoğraf vb. gibi sanatlar da eklenmeye başlanmıştır.) kapsamaktadır. Bu sanat dalları arasında zihne ve ruha hitap eden edebiyattır (1).

Edebiyat, hayatı yansıtan ve düzene koyan, insanlara deneyimlerini şekillendirme tutkusu veren bir ifade sanatıdır. Çocuklara öğretilen birçok şey maddi gerçeklerle alakalı iken, edebiyat hisler ve yaşamın niteliği ile ilişkilidir. Edebiyat sayesinde kazanılan eğitim beyne olduğu kadar insanın kalbine de hitap etmektedir.

Edebiyat, çocuklara, zaman ve mekan ayrımı olmadan, diğer insanların yaşam deneyimleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Çocuklar başkalarının yaşamlarına ilişkin bilgiler edinerek, dolaylı yoldan hayattaki diğer rolleri deneme fırsatı bulur, kendilerini, etrafındaki kişileri ve nesnelere daha iyi algılayabilir. Edebiyat çocukların yaşama dair bakış açılarını yönlendirir, çocuklar okuduğu, duyduğu bir öyküyü diğerleriyle karşılaştırırken, toplumda olan insan ilişkilerini anlama imkanına sahip olurlar (13).

Çocukların yaşamında, bu derece önemli bir etkiye sahip olan edebiyatın, doğumdan sonra başlayarak çocuğun yaşamında var olması çok önemlidir. Çocuk edebiyatı üzerine çalışan kişilerin, bir edebiyat ürünü ortaya koyarken, kendi çocukluk zamanlarını, o dönemdeki hislerini, heyecanlarını hatırlamaları, hayata çocukların dünyasından bakmaları, çocukların dünyasını algılamaları açısından son derece önemlidir (13).

2.2.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı

İnsanoğlu alet yapmaya başladığı günden itibaren, öğrendiklerini çocuklarına, çevresine öğretmeye başlamış ve bu şekilde de bir anlamda eğitimin, çocuk eğitiminin başlamış olduğunu söyleyebiliriz. Geçmişte dilden dile aktarılan kültür ürünleri, öykü, şiir, destan, türkü ve ninniler çocuklara sözlü olarak aktarılmıştır. Yazının bulunmasıyla beraber, bu ürünler yazıya dökülerek kuşaktan kuşağa hem sözlü hem de yazılı olarak aktarılmıştır. Bu bilgiler ışığında, yazılı edebiyatın yaklaşık beş bin yıllık bir tarihi olduğunu, sözlü edebiyatın ise taş devrine kadar uzanan yaklaşık 200.000 yıllık bir tarihi olduğunu söyleyebiliriz. Sonrasında matbaanın icadıyla birlikte sözlü ürünler yazılı ürünlere dönüştürülmüş ve bu süreçle beraber daha hızlı bir şekilde edebi ürünler üretilme aşamasına geçilmiştir (14).

Tarihsel süreç içinde, her ülkenin kendine ait farklı toplumsal olayları içeren bir geçmişi olmasına rağmen, söz konusu çocuk edebiyatı olduğunda hemen hemen bütün ülkelerde çocuk edebiyatının gelişim sürecinin birbirine benzer özellikler sergilediği görülür. Örneğin İngiltere ve Amerika’da “Püritenlerin isyanı”, Almanya’da yıllar sonra gerçekleşen “Yahudi Ayaklanması”, 20. yüzyılın başlarında Mısır’daki “Aydınlanma Hareketi” ve yine 20. yüzyılda Yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin Osmanlı İmparatorluğu topraklarının bir bölümünde kurulması

gibi, birçok toplumsal olay, her ne kadar farklı zaman dilimlerinde ve farklı ülkelerde gerçekleşmiş olsa da çocuk edebiyatının gelişim sürecine etkileri neredeyse aynıdır (15).

Çocuk edebiyatı gelişmeden önce çocukluk dönemiyle ilgili ciddi bir reform yapılmasının zorunluluğu üzerinde duran Aries (15), çocukların ihtiyaçlarının ve meşruluklarının, yetişkinlerden farklı olduğunu belirtir. Ancak bu şekilde olduğu zaman, “çocuk edebiyatı” bir tür olarak ortaya çıkabilecektir. Townsend (15), “Çocuk kitaplarından önce çocuk olmak zorundadır.” diyerek, önce çocuk kimliğinin tanınmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Çocuk edebiyatının tarihi, çeşitlilik ve değişimlerle doludur, buna karşın içeriğinde değişmeyen zengin temalar barındırmaktadır. Çocuk edebiyatı, ortaçağ elyazmaları olan parşömenler ve 15. yüzyılda ilk İngilizce baskılarından, altın çağı olan 19. yüzyıla kadar büyüyen ve gelişen bir süreç geçirmiştir. Bu zamanda, eğitim fırsatlarının artmasıyla, öncesine göre çok daha fazla çocuk okumayı öğrenmiş ve çocuklar için yapılan basımlar da artmıştır (16).

Yazılı edebiyatın ilk başladığı dönemlerde, sadece çocukların okuması için basılmış eserlerin çok sınırlı sayıda olduğu ya da hiç olmadığı bilinmektedir. Hunt'ın (13) araştırmasına göre, eğitici kitaplar olarak basılmış kitapların bile çok az olduğu bu dönemde, çocukların ulaşabildikleri kitap türleri, her yaşa yönelik konular içeren, dini temaların ağır bastığı, didaktik öğeler taşıyan geleneksel öyküleri içeren kitaplardır.

Çocuk kimliğinin tanınmasında, çocukların çıraklık eğitiminden örgün eğitime geçirilmesi büyük bir role sahiptir. Çocuk edebiyatının 17. yüzyılda ortaya çıkışının temelinde ise çıraklık eğitiminden örgün eğitime geçilmesi gerçeği vardır. 17. yüzyıldan önce özellikle çocuklar için yazılmış kitapların sayısı yok denecek kadar azdır. Okumayı bilen çocukların sayısı da az olduğu için ya çocuklar genellikle yetişkinlere ait kitapları okumuş ya da yetişkinlerle birlikte kitap okuyarak okuma yapabilmişlerdir. Bu durum, 18. yüzyılda çocuk edebiyatının kendine ait bir sistematığının oluşmasıyla beraber değişmeye başlamıştır; yetişkin edebiyatı ile çocuk edebiyatının sınırları şekillenmiş, çocuk okumalarının işlevsel yönünün keşfedilmesi, eğitimin çocuk edebiyatındaki yeri ve öneminin anlaşılması sürecini başlatmıştır (15).

19. yüzyılın başlarında çocukluğa dair anlayış değişmiş, çocukların, araştıran bireysel olarak öğrenen, gelişimsel yapılarıyla yetişkinlerden ayrı bireyler oldukları, dünyayı algılama şekillerinin benzersiz, yeterliliklerinin ve ihtiyaçlarının farklı olduğu fikrine ulaşılmıştır (13).

19. yüzyıla kadar geçen dönemde, Batı’da çocuk edebiyatı hızla gelişmiş ve yeni talepler doğrultusunda farklı bir kimliğe bürünmeye başlamıştır. En önemli değişim, çocuk edebiyatının okuruna sadece ahlaki veya dini öğretiler değil, aynı zamanda edebi haz vermesi gerektiğinin anlaşılmış olmasıdır (15).

Charlotte ve ark. (15)’nin yaptığı araştırmalar sonucunda, özellikle 1930 ve 1960’lı yılların “çocukların duygusal gelişimine büyük önem verilmeye başlandığı bir dönem” olduğu görülmüştür.

II. Dünya savaşından sonra, 20. ve 21. yüzyıllarda, teknoloji ile güçlenen, bir iletişim patlaması, artışı başlamıştır. İkinci olarak, bu uzun süreçte çocuklara yönelik edebiyatta, hem yetişkinler tarafından çocuklara karşı hem de çocukların kendilerine yönelik toplumsal tutum ve davranışları işlenir hale gelmiştir (17).

Cullinan ve Galda (13)’ya göre, tarihsel süreçte, günümüzdeki çocuk edebiyatı anlayışı, çocuklar ve onlara ait kitaplar algısının oluşmasıyla beraber şekillenmiştir. Dünya değiştikçe, bununla beraber çocuk kitapları da değişim göstermiş ve 21. yüzyılın başlarından itibaren, bugünün çocuklarına, çocuk edebiyatı aracılığıyla dünyayı tanımaları ve algılayabilmeleri için sınırsız fırsatlar sunulmuştur.

Tüm dünyada çocuk kitaplarının tarihçeleri, bir taraftan eğitim çalışmaları, din ve siyasi güçler ile diğer yandan özgürlük (özellikle fantezi ve hayal gücü) ile ilgili çeşitli kavramlar arasındaki gerilimi göstermektedir (18).

2.2.2. Türk Çocuk Edebiyatı

Dünya edebiyatlarındaki sürece benzer şekilde, Türk edebiyatı içerisinde de çocuk edebiyatının ilk ürünleri sözlü gelenekle gelen, yazılı olmayan ürünlerdir (17). Ülkemizde de çocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimiyle benzerlik göstermektedir. Çocuk kitaplarımızın tarihi Osmanlı İmparatorluğu’nda, 18. yüzyılın başlarına kadar uzanır. İlk örnekler genellikle çocuklara nasıl davranmaları gerektiğini öğreten, terbiye edici, ders verici ve çoğu şiir biçiminde kaleme alınmış eserlerdir. Nabi’nin oğluna öğüt verme maksadıyla yazdığı ve 1702 yılında

yayımlanan “Hayriyye” ve Vehbi’nin 1791 yılında yazdığı “Lütfiye” ilk örneklerdir (13).

Kaplan (19), Hayriyye-i Nabi’den bahsederken şu sözlere yer vermiştir; 17. yüzyılda, dönemin güzel uslubü denince akla, Nabi’nin oğlu Ebu’l-Hayr Mehmet Çelebi’ye nasihat verme maksatlı yazdığı eseri gelmektedir. Eser gerçek adıyla Hayr-nâme’dır. Nâbi oğluna “Babanın nefesi evlat üzerinde etkilidir. Kulağına küpe olsun diye gönül madeninden çıkardığım incileri nazım ipliğine dizdim.” sözlerine yer vermiştir. Aynı dönemde bu esere benzer olarak, Batı kültürüne ait Fransız yazar Fénelon’a ait, “Les Aventures de Télémaque”; “Telemak’ın Maceraları” adlı eser yazılmış ve 1699’da da yayımlanmıştır.

Tanzimat dönemini, Türk çocuk edebiyatının başlangıcı olarak kabul etmek mümkündür. Tanzimat’tan önceki edebi ürünler, sözlü eserlerdir. Tanzimat dönemine kadar olan süreçte, tekerlemeler, ninniler, masallar, efsaneler, kıssalar, destanlar, halk hikayeleri, Karagöz oyunları gibi sözlü edebi ürünlere rastlanmaktadır. Türkiye’nin ilk çocuk kitapları olarak, Tanzimat dönemi yazarlarından olan Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat gibi yazarlar tarafından, Fransızcadan çevirisi yapılmış, kısa şiirler ve hayvan öyküleri olduğu bilinmektedir (17, 18).

Ülkemizde çocuk edebiyatına dolaylı yoldan katkı sağlayan faaliyet türü de çevirilerdir. Edebiyatımıza girmiş, Batı’dan yapılan ilk roman çevirisi, Fransız yazar Fénelon’un “Telemak” adlı eseridir. İlk kez, 1862’de, Yusuf Kamil Paşa tarafından Türkçeye çevirisi yapılan “Telemak” adlı eserde, gelecekte hükümdar olacak, özel ve yetenekli bir çocuğun eğitiminden bahsedilmektedir (20). Sonuç olarak “Telemak” süslü bir çeviriyle, ülkemizde yerini almış ve uzun yıllar mekteplerde okutulan bir eser olmuştur. Eser, modern Türk edebiyatının ilk örneklerinden kabul edilmiştir (21).

20. yüzyılın başlarında ise çocuklar için şiir ve öykü yazarların sayısı artmaya başlamıştır. Tevfik Fikret’in çevirisini yaptığı “Ağustos Böceği ve Karınca” ve yine Tevfik Fikret tarafından yazılan “Şermin Çocuk Şiirleri”, İbrahim Aleaddin Gövsa’nın kaleme almış olduğu “Çocuk Şiirleri”, ardından Ali Ulvi Elöve’ye ait olan “Çocuklara Naşideler”, bu yüzyılda yazılan başlıca örnekler arasındadır (13).

Tanzimat dönemiyle gelen yenileşme hareketleri, eğitim alanında da çocuğa yönelik düzenlemeler yapılmasını sağlamış ve bu sayede, çocuk için kitap yazma ihtiyacı daha çok hissedilmiştir. Çocuk edebiyatının, ülkemizde yüzyılı aşkın bir

geçmişi vardır ancak bu konuya gereken önem, ne yazık ki çok geç verilmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun, Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamaları için, basmış olduğu çocuk kitaplarını ve çocuklar için yayımladığı dergilerini bu konudaki ilk ciddi girişimler olarak söyleyebiliriz (20).

Çocuk edebiyatına verilen asıl önemin 1979'da başladığını, bunun nedeni olarak 1979 yılının UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) Dünya Çocuk Yılı olarak kabul edilmesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu tarihten itibaren ülkemizde çocuk edebiyatı; yazar, konu, içerik gibi unsurlar açısından ele alınmaya başlanmış ve daha da önem kazanmıştır. Ayrıca bu tarihten itibaren çocuk edebiyatı alanını daha da zenginleştirmek, kaliteli yeni eserler üretilmesini sağlamak, yazarları çocuk edebiyatı üzerine eserler vermeye teşvik amacıyla, çeşitli yarışmalar, etkinlikler düzenlenmiştir. Bu alanda, yarışmaların düzenlenmesinde rol oynayan öncü yayınevleri ve kurumların başında Çocuk Esirgeme Kurumu, Doğan Kardeş ve Arkin Kitabevi gelmektedir. Düzenlenen bu yarışmalarla, yazarlar için daha çekici ve canlı bir ortam yaratılarak, nitelikli eserlerin üretilmesi hedeflenmiştir. Çocuk edebiyatı alanında çok değerli, ciddi çalışmaları olan Çocuk Vakfı 1990 yılında kurulmuş ve vakfın kurulması benzer amaçları olan yeni kuruluşların açılmasına öncülük etmiştir (18, 20).

Günümüzde çocuk edebiyatını birçok açıdan ele alarak inceleyen araştırmaların, tezlerin olması, bu alana yönelik kitapların yazılması, bir milletin geleceği üzerinde büyük role sahip olan, çocuk edebiyatının önemini anlaşıldığının bir göstergesidir (20).

2.2.3. İngiliz Çocuk Edebiyatı

Bugün bildiğimiz İngiliz çocuk edebiyatı, 1865'te, kitabında Lewis Carroll takma ismini kullanan Charles Dodgson tarafından yazılan, "Alice'nin Harikalar Diyarındaki Maceraları" ile başlamıştır. Alice'in Harikalar Diyarındaki Maceraları, özellikle çocuklara yönelik yazılan, herhangi bir eğitim verme amacı olmayan, eğlendirici ilk kitaptır. Kitap rüya gibi bir niteliğe sahip: Alice bir tavşan deliğinden aşağı doğru inerek, beyaz bir tavşanı takip eder ve kendini hayvanların konuştuğu, nesnelerin yaşayan canlılara dönüştüğü ve insanların boyutlarının değiştiği bir fantezi dünyasında bulur (22).

Peki çocuklar Alice'in basımından önce ne okuyordu? Dünyada çocuk kitapları uzun bir tarihe sahiptir ve halk edebiyatı, masallar ve sözlü gelenek unsurlarını içine almıştır (22, 23).

Çocuklar, folklorik hikayeleri dinlemeyi her zaman sevmişler ve eğlenmişlerdir ve 1400'lü yılların sonuna doğru, matbaanın gelişmesiyle, halk edebiyatını okuyabilmişlerdir. 1865'ten önce, İngilizce konuşan dünyada çocuklar, Defoe'nun Robinson Crusoe'u (1719), Swift'in Gulliver'in Gezileri (1726), Johann David Wyss'in İsviçreli Robinson Ailesi (1812), Charles Dickens'ın Noel şarkısı (1843) ve Jules Verne'nin yazmış olduğu Dünyanın Merkezine Seyehat (1864) gibi, yetişkinler için uygun olan romanları okuma şansı bulmuş ve sevmişlerdir. Bu kitapların kısaltılmamış hallerine bakıldığında, yetişkinler için daha uygun olduğunu ve ileri okuma bilgisi gerektirdiğini görebiliriz. Bu nedenle yukarıda bahsettiğimiz bu kitaplar, çocukların değil, daha ziyade yetişkin okurların okuması için daha uygundur (22).

Basılı edebiyatın ilk evrelerinde, özellikle çocuklar için yayımlanmış çok az kitap olduğu ya da hiç kitap bulunmadığı bilinmektedir. Avrupa'da 15. ya da 16. yüzyıllarda basılan nezaket ya da davranış kitapları ya da gelişmekte olan ülkelerdeki resmi okul müfredatını desteklemek için yayımlanan yirminci yüzyıla ait metin kitapları gibi, genel olarak eğitim amaçlı kullanılabilir çok az kitap vardır (23).

Çocuklar için yazılmış en eski kitaplar tamamen dini, öğretici ya da çocukların ahlak ve görgü kurallarını geliştirmesine yönelik kitaplardır. Çocuğun tanımına ve çocuk edebiyatının tanımına uygun ve yetişkinlere yönelik olmayan, İngilizce dilinde ilk çocuk kitaplarının 18. yüzyılda, Mary Cooper ve John Newbery adında, İngiliz yayıncılar sayesinde ortaya çıktığı iddia edilebilir (23).

18. yüzyılın ikinci yarısında, ilk olarak, John Newbery adında İngiliz yayıncı, çocuklar için eğlenceli kitaplar yayımlanmıştır. Bu kitaplardan örnek olarak 1765'te yayımlanmış, The History of Little Goody Two Shoes, çocuklar için yazılan ilk roman olarak bilinmektedir. Newbery'nin kitapları ahlak içerikli olup yazdığı kitaplardan birinin çocukların telkin edilmesi kadar eğlendirilmesi gerektiğini de vurgular nitelikte olduğu fark edilmiştir. Küçük çocuklar bu kitapları okumuşlar ve çok sevmişlerdir çünkü çok fazla seçenekleri bulunmamaktaydı. Yine de, yazılan bu ilk kitaplar günümüz çocuklarını eğlendirmezdi (22, 23).

Alice'in Harikalar Diyarındaki Maceralarını ilk okuduklarında, çocukların heyecanını hayal edebilirsiniz. Huck ve ark. (22)'in belirttiği gibi, bu kitabı kendi zamanında benzersiz kılan, tamamen eğlendirici olması ve ders verir ya da ahlaki eğitim içeren hiçbir ize rastlanmamasıdır. Charles Dodgson matematik bölümünde öğretim üyesi ve aynı zamanda İngiltere'de Oxford Chris Church Kolejinde diyakoz olarak görev yapmıştır. Kendisi sık sık dekanın küçük kızı (Alice Liddell)'a harikalar diyarı hakkında öyküler anlatırdı. Daha sonra Lewis Carroll takma adıyla, ilk olarak Alice Harikalar Diyarında (Alice's Adventures in Wonderland), daha sonra, "Alice Harikalar Diyarında – Aynanın İçinden" ve 1871 yılında, "Alice Orada Ne Buldu" adlı kitaplarını yayımladı. Alice modern çocuk edebiyatı için, kendi türü içinde bir prototiptir (22).

Resimli çocuk kitaplarının da ilginç bir geçmişi vardır. Çocuk kitapları, Sir John Tenniel'in ilk kez 1865 yılında, Alice için kalem ve mürekkep kullanmasına kadar, ahşap kesimler ile resimlendiriliyordu. Aynı yıllarda, Edmund Evans adında yetenekli bir illüstratör fotoğraf gravür işlemini mükemmel seviyeye çıkarmış ve çocuklar için renkli illüstrasyonlar çizmeleri için yetenekli sanatçıları bir araya toplamıştır. Evans'ın güzel kitapları o dönemde oldukça popüler olup, modern resimli çocuk kitaplarının gelişmesine ışık tutmuştur. On dokuzuncu yüzyılda güzel resimli kitaplar üretilmiştir ancak bu kitaplardaki resimler sadece kitabı süsleme görevi görüyordu, İngiltere'de modern resimli kitaplar, 20. yüzyılın başlarına doğru ortaya çıkmıştır (22).

2.2.4. Fransız Çocuk Edebiyatı

Fransız Çocuk Edebiyatı'nın, Perrault ile başladığı bilinmektedir (14). Charles Perrault'un 1697 yılında yayımlanmış olduğu bir grup küçük masallar, çocuk kitapları, bale, halk edebiyatına ve görsel sanatlar içinde yer alan pantomime kadar önemli edebi türlere kaynak olmuş ve ışık tutmuştur (24).

Yalçın ve Aytaç (25)'in belirttiği gibi, bu yüzyılda çocuk edebiyatı için önemli olan, ilk akla gelen isimler, Fransa'da Charles Perrault ve La Fontaine'dir. Charles Perrault, peri masallarını yazarak, ülkedeki çocuk edebiyatını başlatmıştır. Bu masallar aslında çocuklar için yazılmış masallar değildir ancak çocukların da zevkle okumaları üzerine, tek bir kitap halinde bir araya getirilerek "Geçmiş Günlerin

Masalları” adıyla yayımlanmıştır. Bu kitapta dünyaca tanınan masallar, Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Kırmızı Başlıklı Kız gibi toplam altı adet masal bulunmaktadır.

Charles Perrault’nun yazmış olduğu bu kitabın ilk baskısında, önyüzünde yaşlı bir kadın resmi vardır, resimde yaşlı kadının başının hemen üzerindeki levhada “Ana Kazın Öyküleri” yazmaktadır ve daha sonra “Mother Goose’s Tales” olarak İngilizceye çevrilmiştir. Yaşlı kadın ateşin etrafında çocuklara masallar anlatmaktadır. Bu masallar zamanla yaygınlaşmış ve Grimm Kardeşler tarafından Alman versiyonları oluşturulmuştur (24).

Perrault’nun bütün masalları eşit ölçüde aynı üne kavuşmamıştır. Yazdığı masallar arasında, Çizmeli Kedi, Uyuyan güzel, Kül Kedisi, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Periler” ünlü masalları arasında yer almaktadır (24).

Fransız edebiyatının, uluslararası ölçekte çocuk edebiyatına belki de en uzun süreli katkısı masallar olmuştur. Marc Soriano, Perrault ile ilgili tanınmış ve çok sevilen masallarıyla yaptığı çalışmasında, Perrault’nun masallardan oluşan kitabı için, herkesin okula başlamadan, okuma bildiği zamandan önce bile ezbere bildiği ve sonrasında severek tekrar okuyacağı ve her zaman hatırlayacağı bir kitaptır, şeklinde bahsetmiştir (26).

Fransız Roma Katolik başpiskoposu ve aynı zamanda yazar olan François Fénelon’un 1699 yılında yazmış olduğu “Les Aventures de Télémaque” genç okuyucular için yazılmış olan ilk roman olarak kabul edilmektedir. Mesleğine tutkuyla bağlı bir pedagog olan Fénelon, XIV. Louis’nin torunlarına öğretmen olduktan sonra, derslerindeki etkiyi arttırmak için Télémaque ve diğer kurgusal metinlerini yazmıştır (27).

Fransa’da çocuk edebiyatı, 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmeye başlamıştır (28).

18. yüzyılda yetişkin bir kitleye yönelik eserler, çocuklar tarafından da benimsenmiştir. La Fontaine’in Masaları, Perrault Masalları bu eserler arasındadır. Fakat basılı materyali çocukları eğlendirmek için kullanma fikri 19. yüzyılın ortasında yayımlanan gençlik eserlerinde kendini göstermiştir (29). 19. yüzyıl, Avrupa’da çocuk edebiyatının altın yılı olarak bilinmektedir (30).

19. yüzyıla kadar Fénelon, Charles Perrault gibi yazarlar kralların çocukları için yazmıştır ama 19.yüzyılın ilk başlarında Madame de Genlis ve Madame Guizot

gibi ünlü yazarlar okuyucu kitlesi olarak sade çocuksu bir kitle seçmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında ise, çocuk edebiyatı, okul eğitiminin devamını sağlamaya yönelik bir işlev kazanmıştır (31).

19. yüzyılın ikinci yarısında çocuk edebiyatının, bir eğitim amacı olarak görülen zamanlarına tekrar geri döndüğü görülmektedir. Aydınlanma çağıyla beraber, çocuğu eğitimin merkezine koyan yeni bir eğitim anlayışı gelişmiş ve bu akımla beraber, çocuğun duygusal gereksinimlerine ve entelektüel yönlerini geliştirmeye yönelik, özel eserler üretilmeye başlanmıştır. Edebiyatta bu yeni türün gelişmesi, bütün Avrupa'yı kültürel ve ideolojik açıdan etkilemiş olup ve tüm ülkelerin yazarları, eserlerinde eğitim içerikli konulara yönelmiştir (30).

Renklerin, resimlerin ve yazıların bir arada yer aldığı, resimli çocuk kitapları 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır ve hızla geliştirilerek üretilen bir tür olmuştur. Bu kitaplar, 20. yüzyılın yazarlarını fazlasıyla üretkenliğe cezbeden bir konuma ulaşmıştır. Bazen uzun uzun anlatılan bir sözcük, bir durum, bir resim ile bir anda anlatılır olmuştur. Bu durum görünür olanın, okunur olanın kimi zaman önüne geçivermesidir (32).

2.3. Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan Çeviri Eserler

Türkiye'deki çocuk edebiyatına dair yapılan en köklü çalışmaların Tanzimat dönemiyle başladığı ve bu dönemden sonra çocuk edebiyatına daha çok değer verildiğini, çocuk edebiyatı tarihine baktığımızda görmek mümkündür. Feodal kültürde, ayrıca bir çocuk edebiyatından bahsetmek mümkün değildir. O dönemde edebiyat, masallar, destanlar gibi ortak sözlü kültür ürünlerine dayanmaktadır. Batı'da aynı durum geçerli olmuş ve modernleşme sürecine kadar, çocuk edebiyatının ayrıca bir yeri olmamıştır. Çocuk edebiyatının, modernleşme ve sanayileşme ile gelen yeniliklerin, zorunlu kıldığı bir alan olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Batı'da çocuk edebiyatının geçirdiği bu süreç, ülkemizde de, aynı şekilde, modernleşme eğilimlerinin başladığı Tanzimat döneminden sonra yaşanmıştır ve Tanzimat Döneminden sonra çeviri çocuk edebiyatı, hep merkezi bir konumda yerini almıştır (33).

Çocuk edebiyatı ile ilgili, tarihi sürece bakıldığında, çocuk edebiyatı çevirilerinin ve çocuk edebiyatı uyarlamalarının, Tanzimat dönemi'nde oldukça

önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bu dönem içinde yapılmış çevirilerde özellikle, çevirmenlerin egemenliğinin bulunduğu bilinmektedir. Tarık Dursun'un da değindiği gibi, Tanzimat döneminde yapılan çevirilerin ya doğrudan, herhangi bir uyarlama yapılmadan dilimize çevrildiği ya da çocuklar için belli ölçülerde kısaltılmış olarak çevrildiği bilinmektedir. Batı edebiyatında yapılan kısaltmalar, hiçbir değişiklik yapılmadan, dilimize çevrilmiş ya da o dönem ülkemiz çevirmenlerinin, çocuk bunu anlamaz diye çeviride bazı kısımların çıkarıldığı bilinmektedir. Meral Alpay'ın da değindiği gibi, ülkemiz çocuk edebiyatının tarihine bakıldığında, çocuk edebiyatı çalışmalarının ilk olarak çevirilerle başladığı, daha sonra çeviri eserlerde yer alan ve Türk toplumuyla uyuşmayan birçok kavram, özellikle isimler, şehir ve semt isimleri üzerinde uyarlamalar yapılmıştır. Ayrıca harf inkılabının gerçekleşmesi üzerine, yeniden bir yapılanma süreci başlamış ve çocuk edebiyatı alanında özgün örnekler verilmeye başlanmıştır (34).

Türkiye'de çocuklar ve aynı zamanda yetişkinler için kitap basan elli üzeri yayınevi bulunmaktadır. Sadece çocuk kitapları basan yayınevlerinin sayısı oldukça azdır ve genellikle okul öncesi dönemi çocuklarına yönelik kitaplar yayımlamaktadırlar. Bu yayınevleri basımda, daha çok Türk yazarların eserlerini tercih etmektedirler. Ayrıca yayınevleri, çocuk edebiyatı alanındaki talebi karşılamak için, daha çok klasik eserlerin çevirilerini yayımlamaktadırlar. Bunun en önemli nedeni, yayınevlerinin klasik eserler için telif hakkı ödemek zorunda olmamasıdır. Diğer bir nedeni olarak, bu klasik eserler daha önce yayımlanmış olan kitapların bir araya getirilmesiyle basıldığı için, çeviri kısmı işi için çok fazla emek harcanmasına gerek olmamasıdır (34).

Neydim (34), çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatı eserleri basan yayınevlerinin durumu hakkında yaptığı araştırmalardan sonra şu sonuçlara varmıştır: Araştırmaya dahil edilen yayınevlerinin sahipleri ya da bu yayınevlerinden sorumlu kişiler, hangi kitapların çevrilecek olduğuna dair seçiminin çevirmenler tarafından değil, kendileri tarafından karar verildiğini belirtmişlerdir. Yayınevlerinden sorumlu kişiler, yurtdışındaki fuarları ziyaret etmekte ve orada en çok basılan kitapları seçmektedirler. Daha sonra seçmiş oldukları bu kitapları Türkiye'ye getirip, çeviri kısmı için çevirmenlere vermektedirler. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, yayınevlerinin çevirmenlere göre, daha fazla söz hakkına sahip olduğu görülmektedir.

Neydim (34)'in araştırmasında belirttiği gibi, yayınevlerinin okulöncesi ve yedi yaş üstü çocuklar için uygun olan çeviri çocuk kitapları yayımladıkları görölmüştür. Birçok yayınevi, kültürel bağlamda bir okuyucu kitlesini belirlerken, sadece Altın Kitaplar, hedef okuyucu kitlesi olarak velileri ön planda tuttıklarını belirtmiştir. Çocuk kitaplarının çeviri aşamasında, karşılaşılan zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, birçok yayınevinin özellikle dilsel açıdan, daha sonra kültürel ve ideolojik açıdan zorluklar yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle de, çeviri konuları ile uğraşırken, ister istemez çeviri olayını çevirmenlerden ziyade kendilerinin yönettiklerini belirtmektedirler. Yayınevlerine, “1980 öncesi ve sonrası basılan kitapların farkları nedir?” sorusu sorulduğunda, verdikleri cevap şu şekilde olmuştur: 1980’lerden önce, basım için daha çok klasiklerin ve macera kitaplarının tercih edildiğinin belirtmişlerdir. 1980 öncesi basılan kitaplar ve sonrasında basılan kitaplar karşılaştırıldığında, içerik ve basım kalitesi açısından ciddi farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir.

Çevirmenler ve yazarların yaşamış olduğu sorunlar dikkate alındığında, bu sorunların genellikle ülkenin ekonomik durumu ile doğrudan ilgisi olduğu bilinmektedir. Maalesef ülkemizdeki mevcut ekonomik şartların uygun olmaması nedeniyle, çevirmene çevirisini yaptığı kaynak metnin yazarını ve eserini daha yakından tanıma şansı ya da araştırmalar yapması için ne yeterince zaman verilmekte ne de ekonomik imkanlar sunulmaktadır. Bu durum yayınevlerinin en büyük sorunlarından birisi haline gelmiştir. Ayrıca yazarlar açısından da bakıldığında, onlarda kendi eserleri üzerinde yeterince söz sahibi olamamaktan yakınmaktadırlar (34).

Çocuk edebiyatı denildiğinde, yetişkin edebiyatıyla bazı benzerliklerinin yanında, kendine has özellikler içeren bir alandan bahsediliyor demektir. Çocuk edebiyatı yazarı, editörü, resimleyen; çizeri, yayıncısı yetişkin olan bir alandır ve aynı durum, çeviri çocuk edebiyatı için de geçerli bir durumdur. Çeviri çocuk edebiyatının da, çevirmeni, editörü, yayıncısı yetişkin kişilerdir. Metnin çocuğa göre olup olmamasına, yararlarına, zararlarına karar veren, ona sansür uygulayan ya da metne müdahale eden kişiler, yazarı, çizeri, yayıncısı, eğitimcisi, kütüphanecisi, eleştirmeni yetişkin olan kişilerdir. Bu durumda çevirmenin sorumlu olduğu iki önemli nokta vardır: Çözümleyicilik ve duyarlılık. Burada vurgulanmak istenen, metnin

hedeflenen, yani erek dilde uygun bir metin halinde okunabilmesi ve özgün bir yapıtın sahip olduğu değerlere sahip olması, yani yazınsal olarak bir bütün oluşturmasıdır (33).

Böyle bir bütünsellik içeren kitaba, yani çeviriye, çocuğun yaklaşımını ele alırsak, çocuğun okuma davranışlarının, çeviri sürecindeki kararlar üzerinde doğrudan bir etkisi olmaktadır: Çocuk, genellikle okuduğu kitabı kimin yazdığına, yetişkinler kadar dikkat etmez. Aynı yazardan okumuş olduğu farklı kitaplar arasında, bağlantılar kurup, buradan sonuçlar çıkarmaz. Yani bir kitabın belli bir yazara ait olduğu düşüncesini hesaba katarak kitabı okumaz. Çocuklar okudukları metni kendi çağrışımlarıyla okurlar, metnin bütünlüğüne yönelik, değerlendirmeler, yani kavramsal ve bilgiye dayalı tarzda bir okumaları yoktur. Kitap onlara eğer keyif veriyorsa okumayı sürdürürler. Zorlama olmadan ve kendi beklenti ufukları doğrultusunda okudukları kitaplar ile ilgili yorum yaparlar. Çocuk, metni doğrudan kendi bağlamı içinde okur. Özgün metnin bağlamını dikkate alarak okumaz, daha doğrusu bunun bilincinde değildir. Buna karşılık olarak çeviri, çocuk için yabancı dünyaya açılan bir kapı, bir penceredir. Çocuk edebiyatı çevirisinin, bu bağlamda, çocuk için son derece önemli bir boyutunun olduğu da görülmektedir, çünkü çeviri eserler sayesinde çocuklar, yabancı dünya deneyimi kazanma şansı bulurlar (35).

Neydim (34)'in de belirttiği gibi, çocuk edebiyatı, edebiyat içinde özel bir tür olarak tanımlanıyorsa, bu özel türün de çevirisinin kendine özgü olması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı çevirisinde, edebi çeviride geçerli olmayan ancak çocuk edebiyatında kabul görebilecek olan eklemeler, çıkarmalar veya yorumlamalar yer alabilir, ayrıca yetmişli yıllarda geliştirilmiş olan ve çeviride çevirisi yapılacak hedef metin, yani erek metin üzerinde yoğunlaşan kuramlar da çocuk edebiyatı çeviri sürecinde çevirmene yol gösterici olmaktadır.

2.3.1. Erek – Odaklı Çeviri

Çeviri kuramları, kaynak odaklı yani sadece çevirisi yapılacak metin üzerinde yoğunlaşan ve erek odaklı yani çeviri işlemi sonunda elde edilecek metin üzerinde yoğunlaşan olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmektedir.

Kaynak metin odaklı yöntemlerde, çevirisi yapılacak kaynak olarak alınan metnin belirli özelliklerinin aynen çeviri metinde yansıtılması gerektiği düşüncesini savunulur (36).

Eskiden savunulan yöntem, çevirinin doğrudan kaynak metne odaklanmakken günümüzde ise çevirinin erek metne; hedef metne odaklı olması tercih edilmektedir. Özellikle de söz konusu edebi çeviriler olduğunda, bu yöntem özellikle tercih edilmektedir. Çünkü her eser onu çeviren çevirmenin iç dünyasını yansıttığı gibi aynı zamanda o çevirmenin içinde bulunduğu kültürü de yansıtmaktadır. Bir edebi eser başka bir dile çevrildiğinde de aynı duyguyu vermesi, yansıtmasının da erek odaklı çeviri yöntemi ile mümkün olduğu görülmüştür (37).

Çağdaş çeviri yöntem ve yaklaşımlarının, 1980'li yıllarda gelişmeye başladığı bilinmektedir. Kaynak metnin dokunulmazlığı hususunda tartışmalar yaşanmış, kaynak metnin hedef okur; erek okur kitlesi için şekillenebileceği görüşü benimsenmiştir (38).

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de 1970'lerden itibaren başlayan süreçte erek kültürü öne çıkaran çalışmalarla çeviri, kültürü de içine alan daha geniş bir kapsamda incelenmeye başlanmıştır. Artık çeviri sürecini doğrudan yöneten ve bu nedenle başarılı bir çeviri için bir dizi kurallar sunan kaynak odaklı çeviri anlayışı büyük ölçüde önemini yitirmiş ve yerini daha çok erek-kültür odaklı çeviri yaklaşımına bırakmıştır. Bu yeni yaklaşıma göre çevirinin salt ya da öncelikle dilsel bir aktarımla sınırlı olmadığı, aynı zamanda da kültürel bir aktarım olduğu görüşü benimsenmiş ve çeviriye yeni bir anlam verilmiştir. Benimsenen bu görüş çerçevesinde bilinmesi gereken iki önemli erek odaklı çeviri kuramı bulunmaktadır. Bunlar; Hans Vermeer'in geliştirdiği "Skopos Kuramı" ile "İşlevsel Çeviri Kuramı"dır (39).

Çocuk edebiyatı çeviri çalışmalarının Tanzimat döneminde klasiklerin çevrilmesiyle başladığı ve farklı çevirmenler tarafından çevirisi yapılan çocuk klasiklerinin sayısının azımsanmayacak kadar çok olduğu bilinmektedir (40).

Çocukların anadilinin gelişiminde, yazar kadar çevirmenin de sorumlu olduğu bilinmelidir. Çocuk kitapları çevirisi ile uğraşan kişilerin, her iki dili de çok iyi bilmesi yeterli değildir. Çevirmenin aynı zamanda çocuğu tanıması ve her iki kültürü de yakından tanıması gerekmektedir. Çocuk kitaplarında çeviri aracılığıyla aktarılan

kültürel değerler o kültürü bilmeyen çocuk okuyucuya yabancı gelir. Bu yabancılığı önlemek için çevirmenin metin içeriğinde, açıklayıcı eklemeler yapması gerekmektedir. Bu noktada çeviribilimin en önemli ve ilk kurallarından biri olan *kaynak metne sadakat ilkesinin* çocuk edebiyatı çevirisi için geçerliliğini yitirdiği görülmektedir (40).

Çevirmenin, yabancı bir kültüre ait öğeleri (atasözleri, deyimler, kelime oyunları, alışkanlıklar gibi) aktarmak istediğinde, seçim yapmasını ve belli bir karara varmasını gerektiren durumlarla karşılaşacaktır. Kültüre özgü olan ve diğer bir kültürde bulunmayan ifadelerin aktarılması sırasında birebir yapılan çeviride, yani orijinal metne sadık kalınarak yapılan çeviride orijinal metindeki anlam kaybolabilir ve eser anlaşılabilirliğini yitirebilir. Çeviribilim kuramlarına göre çevirmenin kaynak metnin dışına çıkması, diğer bir ifadeyle hedef metinde, kaynak metinde bulunmayan eklemeler, çıkarmalar, tanımlamalar yapması veya yorum belirtmesi onaylanmaz. Çocuk edebiyatı çevirisinde ise çevirmen, anlaşılabilirlik ve çeviribilim kuramları arasında bir seçim yapmak durumunda kalmaktadır (40).

2.3.2. Fransız Çocuk Edebiyatından Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan İlk Çeviri Eserler: “Telemak” ve “La Fontaine Fablları”

Tanzimat sonrasında çocuklara yönelik yayınların ve çeşitli türlerdeki kitapların yayımlanması konusunda yavaş da olsa ilerlemeler olduğu gözlenmektedir. Bu dönemde Türk edebiyatında, çocuk edebiyatının sınırları içine girebilecek ilk eserlerin tarihi Tanzimat'ın ilanından 20 yıl sonraya rastlar. 1859 yılında yapılan üç farklı çalışmayla Türk çocuk edebiyatının bir nevi temelleri atılmıştır. Bu üç çalışma, sırasıyla, Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri 1859 yılında şairin Tercüme-i Manzume adlı kitabında yayımlanmış ve 1859 yılında, Kayserili Doktor Rüştü'nün Nuhbetül-Etfâl isimli Arapça alfabe kitabının sonunda yer alan çocuk öyküleri, fabl çevirileri ve kısa hayvan hikayeleri, bu türün Tanzimat sonrası Türk edebiyatındaki ilk örneklerinden biri olarak bilinmektedir. Yusuf Kamil Paşa'nın klasizmin zevk vererek eğitmek prensibini dikkate alarak François de Salignac de la Mothe-Fénelon'dan 1859'da çevirdiği Telemak adlı romanı bu sıralamayı takip etmektedir (18).

Bu bölümde, çeviri çocuk edebiyatında önemli yer tutan, Telemak ve La Fontaine Fablları üzerinde özellikle durulmuştur.

Sevük (41)'ün de belirttiği gibi, Batıdan Türkçeye çevirisi yapılmış, hikaye tarzında ilk eser “Télémaque” olarak bilinmektedir.

İslami kültürle yetişen çocuklara öğüt niteliğinde yazılan Nabi'nin eseri “Hayriyye” ve Sümbülzade Vehbi'nin “Lutfiyye” adlı eseri gibi, benzer şekilde Batı kültürüne ait Telemak, “Les Aventures de Télémaque” ya da Telemak'ın Maceraları da Nâbi'nin eseriyle aynı yüzyılda Fénelon (1651-1715) tarafından yazılmış ve 1699'da yayımlanmıştır. Telemak, terbiye, eğitim ve ahlakla ilgili ifadelerin yanında, insanın kendi nefsiyle mücadelesinin gerekliliğini ve insanın eğitimini aldığı meslekte çalıştığı zaman nefsinin bazı heveslerden alıkoyacağını, bu şekilde de örnek bir kişi olacağına dair ifadeleri içermektedir (19).

Çeviri romanda karşılaşılan ilk çeviri problemi roman diline aittir. Sebebi ise mevcut nesir ile romanın ortaya nasıl konulacağını bilinmemesidir. Çeviri roman dili meselesinde en zor durumda kalınan eserin Telemak olduğu bilinmektedir (21).

Telemak, nesir türünde çevrilmiş ve gayet süslü bir tercüme tercih edilmiştir. Modern Türk edebiyatının ilk örneklerinden olan bu eser, örnek bir metin olarak uzun yıllar mekteplerde okutulmuştur. Eserde herhangi bir noktalama işareti, konuşma çizgisi kullanılmamıştır. Yabancı isimler değiştirilmeden romanın başında sunulmuştur. Telemak eserini ikinci kez çeviren Yusuf Kamil Paşa'nın roman çevirisi yaparken, nesir kullanmasının nedeni, geleneksel Osmanlı nesrini olduğu gibi kullanmak istemesinden kaynaklanmıştır. Yusuf Kamil Paşa, geleneksel Osmanlı nesrine sadık kalmaya çalışmıştır (21).

Dino (21)'nin tarifine göre Fransızca metnin sadeliği, Paşa'yı çok etkilemiştir ancak yine de, çevirdiği metni halka uygun hale getirebilmek için aşırı süslemelere yer vermiştir. Örneğin; Fransızcada beş ayrı cümle halinde kurulabilecek bir metni, zarf fiil ekleriyle "ve" ve "ki" bağlaçlarıyla birbirine bağlamıştır. Bu tarz bir çeviriden bahsederken yanlış demek doğru değildir fakat anlaşılabilirliğin güçleştiği de açıkça ortadadır. Yine Dino (21)'nin üzerinde durduğu gibi, Türk nesri yavaş yavaş çeviri eserler sayesinde değişimlere uğrayacaktır.

Gerçekten de bu ilk eserin çevirisinin ardından tercümede eski tarzın yavaş yavaş değişmeye başladığı görülmektedir. Tanzimat yıllarının dili kullanım

felsefesinin, halka yaklaşma ve anlaşılır olma prensibinde olmasıyla, roman türü de gün geçtikçe sade dile doğru kayar; fakat tercümelerde yaşanan istenilenin ifade edilememesi zorluğu çevirmenlere kendi dillerinin acizliğini de düşündürmekten alıkoyamamıştır (21).

Sever (42)'in belirttiği gibi, edebi ürünler içinde buldukları toplumun değerleriyle beslenmekte ve okura yaşadığı toplumun benimsediği ya da karşı çıktığı davranışlara yönelik ipuçları verebilmektedir. Bu nedenle çocuklara bir takım değerler kazandırılmaya çalışırken bu değerlerin uygun kitaplarla ve edebi türlerle desteklenmesi önemlidir.

Çocuk edebiyatı içinde yer alan, çocuklar tarafından oldukça sevilen ve değerler eğitiminde fazlasıyla kullanılan türlerden bir diğeri de fabldır. Fabl türünün en önemli özelliği öykünün sonunda verilmeye çalışılan ahlak dersidir. Bu yönüyle fabllar, özellikle çocukların eğitiminde önemli bir rol oynamaktadır (42).

Yalçın ve Ataş (43)'in tanımladığı gibi, kahramanları genellikle hayvan ve bitkilerden oluşan, soyut bir düşünceyi somut bir örnek etrafında vermeye çalışan hareketli öykülerdir fabllar. Genellikle masal veya destan türüne yakın bir tür gibi görülen fabl, doğrudan didaktik ve dikte edici olması yönüyle bu türlerden ayrılır. Fabllar, binlerce yıllık insan davranışlarından, deneyimlerinden oluşması yönüyle, sadece çocuklar için değil, yetişkinler için de önemli eğitici bir içeriğe sahiptirler. Ders verir nitelikte olan fabllar, bir anlamda atasözlerinin canlandırılması özelliği taşıdıklarından, belki atasözlerinden daha kalıcı bir eğitici etkiye sahiptirler. Fablların asıl hedefi, belli bir ana fikri sade, bir veya birkaç olayın yardımıyla en kısa yoldan, doğrudan anlatmak olduğu için, fabllar genellikle kısa anlatım içeren eserler olarak bilinmektedir.

Edebiyatımızda yer alan ilk fabl örnekleri, olarak Mevlâna'nın Mesnevi'sinde fabl özelliği taşıyan hikayelerdir. Başka bir örnek olarak, 15. yüzyılda Şeyhi'nin Harname'si verilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Harname adlı eser, Zavallı Eşeğin Hikâyesi adı altında yayımlamıştır. Şinasi de, 1862 yılında yazmış olduğu Tercüme-i Manzume adlı kitabında batılı şairlerin şiirlerine yer vermiştir. Bu şiirler arasında La Fontaine'nin eserleri de yer almaktadır (44).

La Fontaine, fabl türünde çok değerli eserler vermiştir, Ezop'un ve Beydaba'nın Latinceye çevrilmiş eserlerinden ve yine kendisinden önce yaşamış,

Phaedrus, Planudes, Edmund Spenser gibi şairlerden yararlanarak ustalığını geliştirmiştir (44).

Arıcı (45)'nin deyimiyle, yazılı edebiyatta, kendi alanında, hayvan masallarının ustası La Fontaine sayılmaktadır. Hayvan masallarının ortaya çıkış noktası, davranış şekline yön vermek, eleştirmek veya değiştirmek, insanları düşünmeye sevk etmektir. Hayvan masallarında en çok işlenen konular özellikle dinsel, politik ve toplumsal yönlendirmelerdir (46). Bu masalların, mevcut düzeni sorgulayan, eleştiren, doğru yolu anlatmaya çalışan tarzıyla kendine has bir yapısı vardır. Çocukların hayvanlara karşı ilgi duymasından dolayı fabl türünde olan kitaplar onlar açısından daha çekici gelmektedir (44).

Fablları Türkçeye kazandırmış olan Orhan Veli, yazarın yaşamına dair bilgileri anlattığı yazısında; La Fontaine'in 1621 yılında yüksek tabakadan bir memurun oğlu olarak dünyaya geldiğini, çocukluğunu dağlarda, kırlarda geçirdiğini ve bu durumun da konularını hep hayvanlar arasındaki vakalardan almasına neden olduğunu söylemiştir. Bunun yanı sıra, savrukluğuna rağmen, çok çalışkan ve eser veren şairin özgürlüğüne düşkün biri olduğunu, onurlu bir hayat yaşadığını belirtmiştir. Eserlerinde hayvanlar yardımıyla, insanların kusurlarını, zayıf taraflarını göstermeye çalıştığına değinmiştir (47).

Yazıldığı dönemde ve sonrasında çok sevilmesine, birçok dile çevrilmesine rağmen fabllara yönelik tartışmaların yaşandığı görülür. Bazı araştırmacılar, bu metinlerin yararına vurgu yaparken bazıları da masalları çocuk eğitimi konusunda sakıncalı görür. Olumsuz tutumuyla dikkat çekenlerin başında Fransız yazar ve düşünür Jean-Jacques Rousseau gelmektedir. Aynı zamanda bir pedagog olan Rousseau "Emile" adlı eserinde, ezberletilen fablların içerdikleri övgülerin, çocukları eğlendirirken yanılttıklarını, kandırdıklarını, yalan söylediklerini ve övgüler arasında gizlenen gerçeklerin kaybolarak çocukların yarar sağlamalarına engel olduklarını savunmuştur (47).

Fablların öğretilmesini çocuk saflığı ve masumiyetine pek de uygun görmeyen yazarın öncelikli gerekçesi, bu eserlerin çocukların yaş düzeyine uygun olmadıklarıdır. Bilindiği gibi "altı yaş" soyut kavramların verilemediği; fakat temel değerlerin somutlaştırılarak öğretildiği bir yaş grubudur. Yeterli bilişsel düzeye ve olgunluğa ulaşmamış çocuklara yalnızca fabllar konusunda değil, diğer eğitsel

araçların (şiir, öykü, oyun gibi) sunumunda da temkinli davranılmalıdır. Yani ahlak ilkelerinin yanlış öğretilmesi yahut anlaşılması, yalnızca fabllara indirgenecek bir durum değildir. Masallardaki temel kavramların, mecazların ve örtük ifadelerin yetişkinler tarafından açıklığa kavuşturulmasıyla bu sorunun aşılması mümkün olabilecektir (47).

2.3.3. İngiliz Çocuk Edebiyatından Türk Çocuk Edebiyatına Kazandırılan İlk Çeviri Eserler “Robinson Crusoe” ve “Gulliver’in Gezileri”

18. yüzyılda, Batı’da çocuk ve çocukluk kavramları üzerine tartışmalar başlamış ve çocuk için edebiyat yapma fikri iyice belirginleşmiştir. Bu yüzyılda İngiliz John Newbery öne çıkmış ve çocuklar için yayımlanacak kitaplarda, içerik biçim bakımından bir takım özelliklere önem verilmesi gerektiği belirtmiştir. John Newbery tarafından sadece çocuklar için hazırlanmış, birçok şarkı, tekerleme içeren “Ana Kaz” adlı eser bu dönemin önemli eserlerinden biri olmuştur. Ayrıca bugün hala, çocuk klasikleri arasında önemli bir yere sahip olan Daniel Defoe’nun Robinson Crusoe’u, Johann David Wyss’ın, İsviçreli Robinson Ailesi, Jonathan Swift’in, Gulliver’in Gezileri, adlı eserleri de bu yüzyılda verilmiştir (25).

Edebiyatımızda, çeviri çalışmalarının yavaşta olsa Tanzimat döneminde başlamasıyla, klasik çeviri eserlerinin sayısının arttığı görülmektedir. Türk çocuk edebiyatının sınırları içerisine yer alabilecek ilk batılı çeviriler olan, La Fontaine fablları ve Telemak adlı romanın ardından, Tanzimat döneminde bu çevirileri roman alanında Robinson Crusoe-1864, Gulliver’in Gezileri- 1872 gibi çocuk romanları takip etmiştir (48).

Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” isimli eseri ülkemizde en çok okunan çeviri çocuk klasikleri arasındadır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, ülkemizde de oldukça sevilen bu eser, ilköğretim ve ortaöğretim okulları için, 2005 yılında MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser listesinde yer almaktadır (48).

Çeviri çocuk klasiklerinde önemli bir tema da “Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, yararlı işler yapmak, yardımcı olmak, anlamlarına gelen “iyilik” olgusunun işlenmesidir. “Robison Crusoe” adlı esere bakıldığında, iyilik olgusuna yönelik birçok gönderme bulunur (48).

Robinson Crusoe, maceraperest bir kahramandır. Ailesinin uyarı ve telkinlerine rağmen söz dinlemez ve kendisini bir deniz serüveninin ortasına atar. Bu serüvende başına gelen kötü olaylardan, iyi yürekli insanlar sayesinde kurtulur. Bunun karşılığında Robinson da kendi ihtiyaçlarından feragat ederek yardıma muhtaçlara iyilik yapmaya çalışır. Bu eserde, zor durumda olanlara yönelik iyilik, hayvanlara yönelik iyilik, karşılıksız iyilik ile ilgili temalara yönelik iletiler yer almaktadır. Söz konusu bu kitap, edebi yönlerin yanında çocuğun iyiliği kavraması, iyi kahramanları örnek alması, onlara bakarak iyiyi kötüden ayırt etmesi açısından önemli çocuk klasikleri arasında yer almaktadır (48).

Jonathan Swift (1667-1745), 1726'da masallardan yola çıkarak yüzyıllar sonra doğacak fantastik edebiyatın ilk örneklerinden birini kaleme alır. Gulliver'in Gezileri adlı eserde, Gulliver adlı genç doktor çıktığı gezilerde sıra dışı olaylar yaşar; insanların bencil, çıkarıcı, zalim yanlarını eleştirmektedir (49).

Barut (50)'un çalışmasında değindiği gibi, yapıt, insanın dört farklı yönünü ele alan bir eleştiridir. Ele alınan temalar insanın fiziki, politik, zihinsel ve ahlaki yönleridir.

Gulliver'in Seyahatleri adlı eser dört bölümden oluşmaktadır. Genç bir doktor olan Lemuel Gulliver'in çıktığı gezilerde yaşadığı sıra dışı, olağanüstü öykülerinin işlendiği kitap; yazarın yaşadığı günün koşullarında insanların acımasız, bencil, çıkarıcı, zalim yanlarına yönelik bir karşı duruştur. Eser Dünya Klasikleri arasında yer almakta ve ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim okulları için 2005 yılında MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser listesinde yer almaktadır.

2.4. Çocuk Edebiyatı ve Kitaplarının İşlevleri

Çocuk edebiyatı, çocuk ve çocuklukta değişimle paralel bir değişim içinde bugüne ulaşmıştır. Çocuk edebiyatındaki amaç ve işlev değişikliği ise yetişkin edebiyatındaki amaç ve işlev değişiminden hem daha fazla hem de daha hızlı olmuştur. Bu hızlı değişimin nedeni ise çocuk ve çocukluğun değişimini zorunlu duruma getiren genel anlamda modernizm ve ona bağlı olarak çocuk modernleşmesi olarak bilinmektedir (51).

Tomlinson ve Short (13)'un belirttiği gibi, edebiyatın öncelikli işlevi keyif vermesi ve eğlendirirken öğretmesidir. Çocukluğumuzda bizi etkileyen ve hayatımız

boyunca hatırladığımız kitaplar bize en çok keyif veren, okurken eğlendiğimiz kitaplardır. Çocukluğumuzda edinilen bu deneyimler hayatımız boyunca kitaptan keyif alma duygusunu canlandıran kazanımlardır. Çocukların hayal dünyalarını geliştirmesi ve hayatlarında karşılaştıkları olayları farklı açılardan değerlendirmesi edebiyatın başlıca işlevleri arasındadır.

İyi bir edebiyat eseri çocukların dünyaya başka açılardan bakmalarına yardım ederek onları başka mekanlara başka zamanlara doğru yolculuğa çıkartarak yaşam alanlarını genişletmelerine fırsat verir (13).

Çocuk edebiyatı eğitim işlevi yönüyle okulda, okul başarısı üzerinde büyük rol oynamaktadır. Dil becerilerinin gelişimi, okumayı yazmayı öğrenme, düzgün ve akıcı konuşma ve algı gelişimi gibi gelişimsel becerilere ek olarak, kitaplarda, yaşanılan çevre, kültür, dünya hakkında verilen bilgilerle akademik öğrenmelere temel oluşturmaktadır (13).

Çocuk kitaplarında, değişim göstermeyen ideal kahramanlar yaratmak, insan ve yaşam gerçekliğini anlamamak anlamına gelmektedir. Çünkü çocuk kitaplarının amacı, ideal çocuklar yaratmak değildir. İdeal çocuğu yaratma isteği belki ideal bir ahlak bilgisi kitabının oluşmasına yardımcı olabilir. Bu kitaplar, gereken davranışların öğretilmesinde başarılı da olabilir. Bunun yanında, başkalarının savunduğu benimsediği yargıları sorgulamadan, düşünmeden yaşamsal prensipler haline getirmeye alışmış insanlar, demokratik bir toplumun aktif birer üyesi olamazlar (52).

Ülkemizde, çocuk gerçekliğini kavrayan, o gerçekliği Türkçenin anlatım gücüyle ustaca örebilen sanatçılarımızın sayısı gittikçe artmaktadır. Okulöncesi dönemden başlayarak çocuğun bilişsel ve devinimsel gelişimine önemli katkılar sağlayabilecek nitelikli kitaplar ise okurlarıyla buluşmayı beklemektedir. Bu kitapların yanında, birçok aşırı çocuksu, belli bir ideolojinin savunuculuğunu yapan ve maalesef çocuk edebiyatı ürünü sayılan birçok kitap, çocuk edebiyatı ürünleri arasında kitapçılarda yer almaktadır. Eğitimcilere ve anne babalara düşen görev ise çocuğun yaşına gelişim düzeyine uygun, onların ilgi ve beğenilerine yönelik nitelikli kitapları seçmeleridir. Basılı her ürün, çocuklar için uygun olmayabilmektedir (52).

2.4.1. Özel Amaçla Yazılmış Resimli Çocuk Kitapları ve Eğitim Amaçlı Kullanımı

Resimli çocuk kitapları, öykü kurgusunun resimlerle ve metinle uyum içinde ilerlediği, metin ve resimlerin ortak bir temaya sahip olduğu kitaplardır. Öykü içerisinde resimler, öykünün kurgusu doğrultusunda resmedilerek, karakterlerin eylemlerini ve ifadelerini ve öykünün içeriğinin anlaşılmasına yardımcı olurlar (53).

Çocuk kitaplarının çoğunun resmedildiği halde, hepsini resimli öykü kitapları olarak adlandıramayız. Resimli çocuk kitaplarını farklı kılan, az metin kullanılarak ya da hiç metne yer verilmeden, kurguya uygun olarak resimlerin bir sıra halinde sunulduğu kitaplardır (53).

Resimli çocuk kitaplarının okul öncesi dönem çocuklarının hayatlarındaki rolü oldukça önemlidir. Okul öncesi yıllarında, çocuklar çevrelerini farklı açılardan algılamaya başlamaktadırlar. Bu dönemde, kendilerini tanıma evresinden (benmerkezci düşünce) dış çevreyi tanıma evresine geçiş yapmaktadırlar. Çocuklar, okul öncesi dönemde sadece hayali öyküleri değil gerçekçi öyküleri de kavrayarak başka kişilerle ilişki kurma becerilerini geliştirir ve insanlar ve dünya hakkındaki meraklarını gidermeye çabalarlar (54).

Alexander ve ark. (9)'nın belirttiği gibi, günümüzde çocuk kitapları sadece çocukların gelişimsel becerilerini desteklemek amacıyla kullanılmamakta farklı amaçlar için de kullanılmaktadır. Çocukların hayatlarında karşılaşılabilecekleri olayları ve sorunları, kardeş kıskançlığı, başka bir yere taşınma, okula başlama gibi konuları ele alan ve bu olaylarla baş etmelerinde yardımcı olmak için kullanılan resimli öykü kitapları da bulunmaktadır.

Resimli öykü kitapları alan yazında Işıtan (9)'ın belirttiği gibi özel amaçla yazılmış kitaplar olarak adlandırılmaktadır. Özel amaçla yazılmış kitaplara bakacak olursak; okul öncesi çağıdaki çocuklara baş etmesi zor temalar (boşanma, ölüm gibi), değerler eğitimi, karakter eğitimi, sosyal beceri ve toplumsal yaşama uyum ve ahlak eğitimi gibi temalarda fayda sağlamak amacıyla öykülerin yazıldığı bilinmektedir (9).

Çocukların hayatında yer alan birçok olay, çocuk kitaplarında konu olarak işlenebilir. Önemli olan verilmek istenen mesajın netleştirilmesi, mesajın işleneceği, verileceği konu kapsamında işlenmesidir. Öykü içerisinde verilmeye çalışılan mesaj, ana fikir ya da tema olarak adlandırılır (10).

Işıtan (9)'ın 1990- 2015 yılları arasında basılmış, 405 resimli öykü kitabını dahil ettiği araştırması sonucunda, kitaplarda işlenen temalara göre bir sınıflama yaptığında; zor (sorun davranışlar) 147 kitap, değerler/karakter/ahlak eğitimi 118 kitap, sosyal beceri ve toplumsal yaşama uyum ve toplumsal yaşama uyum 114 kitap, özel gereksinimli olma kavramı 10 kitap, dinsel temalarla karakter/değerler/ahlak eğitimi ile ilgili 16 kitaba ulaşmıştır (9).

Gönen ve ark. (55), 2011 yılında yaptıkları çalışmada, inceledikleri resimli öykü kitaplarında, fantastik, arkadaşlık, aile, dostluk, ahlaki konular, bilim kurgu, toplumsal değerler, doğa ve hayvan sevgisi, mitolojik olaylar, dini konular ve sağlık gibi konuların işlendiğini görmüşlerdir (56).

Hayatın içinden kesitleri, çocuğun gelişim seviyesine uygun metinlerle yansıtan öyküler, öğrenmenin etkili olması için geleneksel öğretim araçları arasında yer aldıkları gibi, resimli öykü kitapları formu ile çağdaş öğretim yöntemleri içerisinde de önemli yere sahiptirler (57).

Çocuk, kitaplarda işlenen konu, kullanılan resimler, dilin kullanım biçimi ve öykü kahramanlarının karakter özellikleri sayesinde hem bilişsel hem de duygusal bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuklar ile çocuk, yaşamın gerçeklerini ve bunların yansımada kendini tanıyarak bir tür hayat dersi almış olur (58). Resimli öykü kitaplarının, etkili birer eğitim aracı olma özelliğine sahip olduğu bir gerçektir (59).

Okul öncesi dönemde, çocuklar çevrelerindeki gördükleri modellerden yola çıkarak, onlarla kendini özdeşleştirerek bir öğrenme süreci yaşar. Bu nedenle, doğru seçilmiş çocuk kitapları, çocuklara uygun uyaranları sunarak, onların bilişsel, duygusal, kişilik ve toplumsal gelişim süreçlerine doğrudan katkıda bulunmuş olacaktır (59).

Turan ve Ulutaş (60)'ın, 2016 yılında yapmış oldukları, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri ile Öğretmenlerin Bu Kitapları Kullanma Durumlarının İncelenmesi" adlı çalışmaları sonucunda, resimli öykü kitaplarının, eğitim kurumlarında kullanımının artırılmasına yönelik, bazı önerilerde bulunmuşlardır:

"Anaokullarında kütüphane oluşturulması, kitap merkezlerinde bulunan kitap sayılarının (özel olarak resimli öykü kitapları) artırılması ve kitap merkezlerinin daha sık güncellenmesi konusunda anaokulu yöneticileri ve öğretmenleri teşvik edilip desteklenebilir,

Yerli resimli öykü kitabı yazar ve çizerleri doğrudan veya geliştirilecek projeler kapsamında desteklenebilir,

Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim etkinlikleri, daha nitelikli ve cazip hale getirilerek, öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimleri karşılanabilir,

Üniversiteler, ilgili bakanlıklar ve yerel yönetimlerin destekleriyle, resimli öykü kitabı yazar ve çizerleri, öğretmen, aile ve çocuklarla buluşturulabilir,

Öğretmenlerin resimli öykü kitaplarını temin etmede karşılaştıkları maddi sorunların aşılması için, öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteği ile sosyal içerikli projeler geliştirilerek, çocukların öykü kitaplarına ücretsiz ulaşması sağlanabilir,

Okul öncesi dönemi çocuklarına yönelik hazırlanan kitapların yayımlanmasından önce yayınevleri bünyesinde kitapları değerlendirmek üzere, alan uzmanları, psikolog ve sosyologların yer aldığı kurullar oluşturulabilir veya yayımlanacak olan kitaplar, çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi konusunda yetkin editörler tarafından değerlendirilebilir,

Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin işbirliği ile ilk ve ortaöğretim dönemi öğrencileri için yapıldığı gibi; okul öncesi dönem çocukları için de ailelere ve öğretmenlere rehberlik edecek resimli öykü kitapları tavsiye edilebilir,

Eğitim fakültelerinin, çocuk edebiyatı dersi programları, kuramsal bilgilerle beraber; öğrencilerine farklı türlerde çocuk edebiyatı ürünleri hazırlamaya olanak sağlayacak şekilde geliştirilebilir,

Kitapların hazırlanması ve yayımlanması konusunda anne-babaların ve alan uzmanlarının görüşlerinin incelenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.”

Çocuk kitaplarının doğrudan amacı, çocuğa bir şey benimsetmek, bir şey öğretmeğe çalışmak değildir, ancak Dilidüzgün (52)'ün de belirttiği gibi, özellikle okulöncesi dönemde, çocukların sürekli öğrenmeye ihtiyacının olması nedeniyle, kitapların öğreticilikten tamamen ayrılması söz konusu olamaz. Dolayısıyla çocuklara verilmeye çalışılan bilgilerin, kitabı yazan kişinin objektif ve ortaya koyduğu ürünün kendi doğrularından yalıtılmış olması, edebi ürünün didaktik olmasını önleyecektir. Yazarlar bu bilinçte olmazsa, çocuk kitapları tamamen baskıcı bir eğitim aracına dönüşerek yazarın doğrusunu zorla benimseten bir nesne haline gelir (59).

2.4.2. Çocuk Kitaplarında Sağlık Kavramı

Özel amaçlı yazılmış resimli çocuk kitapları, aynı zamanda bilgilendirici resimli kitaplar olarak da isimlendirilmiştir. Okuyucuyu belli bir konuda

bilgilendirme amacı güden bu kitaplar; adaptasyon, alkol, zorbalık, ırkçılık, ölüm, engellilik, besin alerjisi, astım ve işitme zorlukları gibi farklı konuları işleyen kitaplardır (16).

Resimli çocuk kitaplarında, öz bakım becerileri konularının sunulması, çocukların hastalık, yaralanma ve sağlıkla ilgili bilgi ve anlayışlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (61).

Sağlıklı çocukların hastalık, yaralanma ve sağlık anlayışları, erken çocukluk eğitimi ve pediatrik sağlık hizmetleri alan uzmanlarının ilgilendikleri bir konudur (61). Manworren ve Woodring (61)'in belirttiği gibi, erken yaşta resimli öykü kitaplarının kullanımının, çocuğun içinde bulunduğu dünyayı algılamasına katkı sağlayacağı inancı, sağlık hizmeti çalışanlarının, hasta eğitimi konusunda resimli öykü kitaplarını da bir materyal olarak seçme fikrini güçlendirecektir.

Çocuk edebiyatı, çocukların, hastalık, ameliyat olma ve hastane ortamı ve işleyişini algılamaları konusunda bir eğitim aracı olarak görev üstlenebilir (62). Her yaştaki çocuk için, hastaneye gitme, hastaneye gittiğinde sürecin nasıl işleyeceğini, hastalıkla tedavi sürecinde nasıl baş edildiğini, hastanede tedavi olurken, kendi yaşlıları ile eğlenceli vakit geçirebileceğini anlatan, resimli çocuk kitapları da mevcuttur (16).

Doğru beslenmeye yönelik resimli öykü kitaplarının, ailelerin medya organları aracılığıyla, beslenme konusunda öğrendikleri bilgilerden, çocukları için sağlıklı yiyeceklerin seçiminde daha yararlı ve etkili olduğu görüşü savunulmaktadır (63). Resimli öykü kitapları, ebeveynlerin, çocuklarını istenmeyen yiyeceklerden uzak tutma ya da yanlış olan beslenme alışkanlıklarını azaltma çabalarını kolaylaştırabilir (64).

Çocuklarla, herhangi bir sağlık problemi ya da kronik bir hastalık hakkında konuşmak için, çocukların bu durumu nasıl algılayabilecekleri konusunda, bilgi sahibi olunmalı ve iletişim için doğru yöntemler seçilmelidir. Hastalık ya da boşanma gibi belli başlı konular, çocuğu anlama ve bu durumu kabul etme konusunda zorlayabilir. Bu olaylar ayrıca çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini de etkileyebilir. Çocukla yapılan, bu tarz konuşmalar, çocuğu huzursuz edebilecek konuşmalardır. Örneğin diyabet ya da herhangi bir kronik rahatsızlığı olan bir çocukla bu durumu konuşmak

için, resimli öykü kitaplarından faydalanılması, bu sürece olumlu katkı sağlayacaktır (65).

Nas (2)'in değındiğı gibi, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında, küçük yaşlarda çocuğa sunulan kitapların niteliğı, çocuğa hitap etmesi, yani çocukların doğru kitaplarla tanıştırılması çok önemlidir. Genellikle okul öncesi dönemi kitapları, bol resimli, metinsiz ve öğretici kitaplardır. Çocuğun hayatında yer alan aile, hayvan sevgisi, arkadaş, kardeş sevgisi, oyun, beslenme, öz bakım becerileri gibi ana kavramlar bu kitaplar aracılığıyla sunulur.

Danimarka'da, aileleri bilgilendirme ve okullarda öğrencilere yönelik uygulanan, ağız ve diş sağlığı eğitim programı kapsamında, 0-12 yaş arası çocuklar için, kullanılan materyaller arasında resimli öykü kitapları etkin bir şekilde kullanılmaktadır (66).

1999 yaz mevsiminde, Hawaii ve Massachusetts'de bulunan toplam 25 yüzme havuzunda, yüzme dersi alan 5-10 yaşları arasındaki çocuklara, cilt kanseri ve güneşten korunmaya yönelik "Cool Pool" adlı bir eğitim programı uygulanmıştır. Uygulanan programa, çocukların yanında aileler ve eğitimciler de eğitime dahil edilmiştir. Program kapsamında eğitim materyali olarak kullanılan resimli öykü kitaplarının, çocukların güneşten korunma, güneş losyonu kullanmaları konusunda, etkili bir eğitim aracı olduğu görülmüştür (67).

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle tanışan çocuklar, yazarların kitaplarda yer verdiği konular sayesinde, düşüncelerini şekillendirmeye, doğru yanlış arasındaki farkı görmeye ve kendi doğrularını şekillendirmeye başlarlar. Çocuklar doğru ve eğlenceli kitaplar sayesinde, çevresini, kendisini sevmeyi, yaşamdan zevk almayı, yaşamdaki sorunlarla başa çıkmayı ve sorunlara çözüm bulmayı öğrenir. Çünkü kitaplarda, yaşamdaki sorunlardan yola çıkarak örnek ve çözümleri sanatçı bakış açısıyla sunulmuştur (68).

Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), 27.maddesinde de belirtildiğı gibi, hükümetlerin, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişimlerine yönelik, görevleri vardır. Bu görevler arasında, sadece aileye yönelik yapılan maddi desteklerin yanında, sözleşmenin diğer maddelerinde geçen, çocukların gelişimini destekleyici, öykü kitaplarının da birer eğitim materyali olarak kullanılmasına değinilmiştir (69).

Resimli öykü kitaplarının içeriğinin tanımlanması, ebeveynlerin ve sağlık çalışanlarının iletişim halinde olarak, bu kitapları sağlık eğitimi konusunda kullanmaları, çocukların sağlık konusunda erken yaşta bilgi sahibi olmalarına büyük katkı sağlayacaktır (61).

2.5. Sağlık Eğitimi ve Erken Sağlık Eğitimi

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlık eğitimini,

“Bireylere ve topluma sağlıklı yaşam için alınması gereken önlemleri benimsetip uygulamak, sağlıklarını ve çevrelerini iyileştirmek için insanları ikna etmek, bireylerin sağlık kuruluşlarından verimli bir şekilde yararlanmalarını sağlamak, ortak karara vardırarak ve eyleme yöneltmek amacıyla gerçekleştirilen eğitim uygulamalarıdır.” şeklinde tanımlamıştır (5).

Sağlık eğitiminin her alanda olduğu gibi bir geçmişi vardır. İnsanlık tarihi boyunca sağlık eğitimi hep var olmuştur. Tüm din kitaplarında, eski zamanlardan bu yana, kişisel temizlik, sağlık davranışları, çeşitli hastalıklar ve bu hastalıklardan korunma yolları farklı şekillerde, o dönemin mevcut koşullarına göre işlenmiştir. Ülkemizde, Cumhuriyet dönemi'nde sağlık eğitimi ile ilgili kapsamlı gelişmeler 1930'da, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile yürürlüğe girmiştir. Toplumun sağlığını geliştirmek ve korumak ülke politikalarının en temel konuları arasındadır. 1978 yılında, uluslararası bir sağlık sözleşmesi olan ve DSÖ'ye üye ülkeler tarafından onaylanan Alma Ata Bildirgesi yayımlanmıştır. Bu bildireye göre, temel sağlık hizmetleri kapsamında, toplumun maruz kaldığı sağlık sorunları, hastalıkların nedenleri ve bu hastalıklardan korunma yolları gibi konularda bilgilendirilmesi ve sağlık eğitimi alması hususuna değinilmiştir. Bireye ve topluma yönelik koruyucu hekimlik uygulamalarının yanında, bireylerin kendi sağlıklarını koruması ile ilgili bilinçli olmaları ve sorumluluk almaları, böylece halkın sağlık hizmetlerinde doğrudan etkin bir role sahip olması anlamına da gelmekte ve sağlığın geliştirilmesi konularında önemli uygulamalar arasında yer almaktadır (70).

Sağlık eğitiminin birinci amacı, bireylere ve topluma, sağlıklı bir hayata sahip olmaları için, sorumluluklarının farkında olmalarını sağlama ve bu konuda sorumluluklarını üstlenerek sağlıklı bir hayat sürmelerini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, sağlık eğitimi, öncelikle sağlıkla ilgili her türlü öğrenme işlemi

destekler ve geliştirir. Bireylerin düşünce tarzlarında değişiklikler yaparak inançlarını ve değerlerini etkiler ve tutumların değişmesini ve becerilerin kazanılmasını kolaylaştırır. Sonuçta bireylerin davranışlarının değişmesinde, dolayısıyla hayat tarzlarını değiştirmede etkili rol oynar (71).

Birçok anne-baba, çocuklarının okulda aldıkları temel akademik eğitimlerine daha çok ilgi duyarlar. Bunun dışında, okulda ve sınıfta verilen diğer eğitimlere akademik eğitime gösterdikleri ilgiyi göstermezler. Kapsamlı bir sağlık eğitimi programı, okul müfredatının önemli bir parçasıdır. Anaokulundan başlayan ve lise yılları boyunca devam eden bu eğitim, çocukların birçok hastalık konusunda erken bilgi sahibi olması, kendilerini koruma yolları ya da hastalıklarla nasıl başa çıkacakları konusunda çocukları bilgilendirir. Çocukluk yılları, bir dizi sağlık sorununda son derece hassas zamanlardır, özellikle de yaşam boyu sonuçları olan sağlık davranışlarını benimseme söz konusu olduğunda, bu dönem daha da önem kazanmaktadır. Çocuklar, okulda, beslenme, hastalık önleme, fiziksel gelişim ve gelişme, üreme, ruh sağlığı, uyuşturucu ve alkol kullanımı önleme, tüketici sağlığı ve güvenlik gibi çeşitli sağlık temaları konusunda eğitim alırlar. Bu eğitimin amacı sadece bir çocuğun sağlık bilgisini arttırmak ya da kendi refahına karşı olumlu tutumlar geliştirmesini sağlamak değil, aynı zamanda sağlıklı davranışları teşvik etmektir. Sadece bilginin artmasının ötesine geçerek, okullar çocukların diğer öğretim alanlarından, çocukların sağlık eğitimine daha fazla katılımını istemektedirler (72).

Özellikle okul çağındaki çocuklar, yetersiz dengesiz beslenme yaşam alışkanlıklarına en çok maruz kalan bireylerdir. Şekerli yiyecekler tüketmek, öğünlerini vaktinde yememek, aşırı yağlı, tuzlu yiyecek-içecek tüketmek, televizyon ve bilgisayar başında yemek yemek, bu alışkanlıkların başında gelmektedir. Çocukluk döneminde şekillenen bu yanlış beslenme tarzı büyüme gelişme geriliği, hatta obezitenin en bilinen nedenleri arasındadır. Ayrıca uzun yıllar, bu tarz bir yaşam diyabet, kolon kanseri, yüksek kan basıncı ve kolesterol oluşması riskini arttırdığı, yapılan çalışmalarla bilinmektedir. Okullarda planlanan, sağlık eğitimi çocukların yaşına, zeka düzeylerine ve gereksinimlerine göre planlandığında, sağlıklı olma konusunda çocukların bilinçleneceği bilinmektedir.

Okulda verilen sağlık eğitimi hizmetlerinin üç amacı olmalıdır. Bunlar; sağlığı korumak için doğru bilgiyi vermek, sağlığı korumak ve geliştirmek için gerekli

davranış biçimlerini kazandırmak, sağlıklı bir yaşam için gerekli davranış değişikliklerini oluşturmaya yöneliktir (73).

Sağlık eğitimi sırasında, çocukların bilgi ile davranışlarını bütünleştirmeleri sağlanmalıdır. Böylece çocukların sağlıkla ilgili kavramları daha iyi anlayabilecekleri gibi, gelecek hayatları boyunca gerekli olacak bazı davranış biçimlerini benimsemeleri de sağlanacaktır (74). Hayatımızın en önemli yirmi yılının okullarda geçtiği düşünülürse; sağlığı korumak ve geliştirmek için en elverişli dönemin okul dönemi olduğu bilinmektedir. Okul sağlığı; geleceğin toplumunu oluşturacak bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal sağlıklarını bu günden korumak, mutlu ve sağlıklı bir toplum oluşturmak, anlamına gelmektedir (73).

2.5.1. Sağlık Okur Yazarlığı ve Erken Sağlık Okur Yazarlığı

Sağlık okuryazarlığı, genel okuryazarlıktan farklı olsa da, iki kavram arasında doğrudan bir bağ vardır. Sağlık okuryazarlığı, bireylerin hayatları boyunca, yaşam kalitesini artırmak, sağlıklı bir yaşam biçimi tarzına sahip olabilmeleri için, mevcut sağlık hizmetlerinden ne ölçüde yararlanabilecekleri, hastalıklardan korunma yolları ve tedavi yöntemleri konusunda, sağlık ile ilgili her türlü düzenlemeye, bilgiye ulaşabilme, bu bilgileri anlama, değerlendirme ve uygulamada insanların bilgisini, motivasyonunu ve yeterliliklerini gerektiren bir alandır (75).

Sürekli değişmekte ve gelişmekte olan sağlık hizmetleri ve sistemlerinin etkin olabilmesi için, bu hizmetlerden yararlanan bireylerin, gelişen sistemi anlaması ve doğru bir şekilde kullanması gerekmektedir. Sağlık bakımında artan öz sorumluluk nedeniyle bireylerden kendi sağlık sorumluluklarının farkında olmaları, bilgiyi anlamaları, kendileri ve başkaları için sağlık kararları almaları yönünde yeni roller üstlenmeleri istenebilir. Tüm bu beklentilerin gerçekleşmesi için kişilerin sağlık okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları gerekir (76).

Kronik ve dejeneratif hastalıkların oluşumunda kişilerin sağlıkla ilgili bilgi ve davranışlarının önemi büyüktür. Düzenli ve sağlıklı beslenme, hareketli yaşam, sigara içmemek gibi bazı sağlıklı yaşam ilkelerine uygun davranılması ile ilgili konular hakkında bilgilendirilmek, çeşitli kronik problemlere ilişkin uygun davranış geliştirmek için gerekli olmaktadır. Ottawa'da 1986 yılında yapılan, Uluslararası Sağlık Geliştirme Konferansı, (International Conference on Health Promotion)

sonunda yayımlanan Ottawa Şartı'nda, sağlığı geliştirme çalışmalarının yalnızca sağlık sektörünün çabası ile başarılmasının mümkün olmadığı, diğer çeşitli sektörlerin de bu konuda önemli bir role sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda bilim dünyası tarafından geliştirilen bilgilerin topluma ulaştırılması, topluma kazandırılması gerekmektedir. İletişimin iki boyutu olduğundan hareketle, bir yandan bilgilerin topluma “anlaşılır” dille ve ulaşılabilir araçlarla iletilmesi, diğer taraftan da toplumun bu bilgilere ulaşabilmesi, anlaması, yorumlaması ve bu bilgiler ışığında uygun davranış geliştirmesi üzerinde durulmuştur. Bu noktada, sağlık okur-yazarlığı konusu gündeme gelmektedir. Örneğin hipertansiyon, şeker veya kalp hastalığının nasıl bir hastalık olduğu, hangi nedenlerden dolayı oluştuğu, korunma ve önleme için neler yapılması gerektiği, hasta olanların bulunması ve uygun tedavisi ile izlenmesi gereken yollar konularında toplum bilgilendirilmelidir. Toplumdaki bireylerin de bu bilgilere ulaşabilmesi, onları algılaması, anlaması, öneminin farkına varması ve uygun davranış geliştirmesi beklenir. Çeşitli aşamaları olan bu konu sağlık okur-yazarlığı olarak isimlendirilmiştir (77).

Çocuk sağlığı ve refahı birçok ülkenin araştırma konusu ve politika gündeminde olan bir konudur. Birbiriyle bağlantılı olarak çocuk ve yetişkinlere yönelik sağlık çalışmaları hakkında birçok araştırma vardır. Bununla birlikte, çocukların sağlık araştırmaları konusunda, daha ayrıntılı bir yere sahip olmadığını görüyoruz. *İşlevsel okur-yazarlık*, anlama ve yazma yeteneğini, *interaktif okuryazarlık*, sağlık ihtiyaçlarını iletmek ve sağlık sorunlarını ele almak için etkileşimde bulunmayı ve *eleştirel okuryazarlık*, kaliteyi değerlendirmeyi ve yeniden kişinin kendi durumuyla ilgili bilgi ve tavsiyenin verilmesini istediğini ifade etmektedir. Maalesef birçok sağlık okur-yazarlığı konusunda yapılan araştırmanın, en çok işlevsel okur-yazarlık bağlamında yapıldığı görülmektedir. Bu şekilde yapılan uygulamalarda, kişilere sadece sağlık işleyişi hakkında bilgi verilmesi ön planda tutulmaktadır. Bununla birlikte, sağlık okur-yazarlığı çalışmalarının çok az bir kısmının çocukları konu edindiği görülmektedir (76).

Sağlık okur-yazarlığı ile yapılan çalışmalara ilginin artması üzerine, Amerikan Pediatri Akademisi (AAP- The American Academy of Pediatrics), 2008 yılında, Washington'da, sağlık okur-yazarlığı ve pediatri alanına yönelik “Sağlık Okur-Yazarı Amerika: Çocuklar nerede yer alıyor?” isimli ulusal bir konferans gerçekleştirilmiştir.

Bu konferansın amacı, sağlık okuryazarlığı alanında, çocuklara yönelik olan fırsatların, iyileştirilmelerin üzerinde durmak olmuştur (78).

DSÖ tarafından, toplumlarda sağlık okuryazarlığı anlayışının geliştirilmesine yönelik planlanan yaklaşımlar arasında ilk olarak çocuklar üzerinde durulmuş ve iki fikir ortaya atılmıştır. İlk ve en önemli olarak sağlık okuryazarlığı eğitimi erken çocukluk döneminden itibaren yapılmalıdır. Sağlıkla ilgili temel kavramlar erken çocukluk döneminden itibaren çocuklara kazandırılmalıdır. Çocuk bakımı, çocuk oyunları sırasında veya çocukla konuşmalar içinde çocuğa sağlıkla ilgili temel kavramlar da aktarılmalıdır. Ardından, sağlığın geliştirilmesi kavramı okul eğitimi sırasında geliştirilmelidir. Okul eğitim programı içinde sağlık üzerinde belirleyici olan bireysel ve çevresel faktörlerin üzerinde durulmalı, ders ve ders dışı etkinlikler içinde bu konulara da yer verilmelidir (79).

Sağlık okuryazarlığı koruyucu sağlık hizmetlerinin tamamlayıcı bir parçasıdır. Birinci basamak, sağlık hizmetleri kapsamında, sağlık eğitiminin ilk hedefi erken çocukluk döneminden başlayarak tüm yaş gruplarında toplumun sağlık bilincini yükseltmeye ve sağlık okuryazarlık seviyesini yükseltmeye yönelik olması gerekmektedir (80).

Ülkemizde sağlık okuryazarlığına yönelik çalışmalara 2013 yılından itibaren rastlanmaktadır (81).

Yıldırım (81), Kalkınma Bakanlığı tarafından, 2014 yılında hazırlanan Özel İhtisas Komisyonu raporlarından “Sağlık Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması ve Mali Sürdürülebilirlik” adlı raporda belirtildiği gibi, bireylerin koruyucu ve temel sağlık hizmetlerini kullanma ve dolayısıyla sağlıklı olma yönündeki davranışlarının önünde duran en önemli sorunun sağlığın geliştirilmesi ve sağlık okuryazarlığı alanı olarak değerlendirilmiştir. Mevcut bu raporda, sağlık okuryazarlığının öneminin vurgulanmasına rağmen Öncelikli Dönüşüm Programlarında yer verilmemiş olması ve özellikle 18 yaş altı grubuna ilişkin araştırmalara literatürde rastlanamıyor olması sağlık okuryazarlık olgusunun Türkiye açısından henüz yüksek bir politika düzeyinde bir yer işgal etmediğinin göstergesidir.

İzoğlu (81), 15-17 yaş arasındaki ergenlerin sağlık okuryazarlık düzeyine yönelik yaptığı çalışmasında, bu yaş düzeyindeki ergenlerin, hastalığın tanımında sırasıyla fizyolojik ve psikolojik etmenleri göz önüne aldığı, bunun yanı sıra sosyal

boyutu göz ardı ettiği ve ergenlerin hastalık durumunda ebeveynlerinden habersiz reçetesiz ilaç kullanmalarının yoğun olduğu, randevu alma sürecinde randevu almadan sağlık kurumuna gitmeyi tercih ettikleri, çoğunun randevu almayı ve hasta haklarını bilmediği ya da tam olarak ifade edemediği görülmüştür.

2001-2005 tarihleri arasında, Milli Eğitim Bakanlığı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından “Ergenlerin Sağlık Bilincinin Geliştirilmesi” isimli bir proje gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında, okuldaki etkili sağlık eğitiminin, okul içinde ve çevreleyen toplumda geniş bir etkinlikler yelpazesini içerdiği, bu etkinliklerin çocukları ve gençleri mevcut potansiyellerini kullanarak sağlığa ulaştırmak ve eğitimde olduğu kadar sağlıklı yaşamda başarılı olmalarını sağlamak için planlanması gerektiği ve okul sağlığı programlarının toplum tarafından güçlendirilirse, toplumun sağlığını geliştirilmesine katkı yapacağı belirtilmiştir (82). Bu amaçla 9. Sınıf düzeyindeki öğrencileri için sağlık bilgisi dersi eğitim müfredatı içerisinde yer almaktadır. Öğrencilerin sağlık okuryazarlık düzeylerini arttırmayı amaçlayan program çerçevesinde sağlıklı yaşam becerilerini geliştirmek ile beraber sağlıkla ilgili bilgi edinme ve çözüm üretebilme gibi alt amaçlar yer almaktadır (83).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın gereç ve yöntem kısmında, sırasıyla araştırmanın modeli, evreni, örneklem grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizleri yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sağlık konularını işleyen, Türkçe ve yabancı dilde (Türkçe; Türkçeye çevrilmiş, İngilizce ve Fransızca) olan çocuk öykü kitaplarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Mevcut olan bir durumu olabildiğince dikkatli, eksiksiz bir şekilde tanımlamaya, yorumlamaya fırsat veren araştırmalar betimsel düzeyde incelenmektedir. Tarama araştırmaları, bir evreni, en iyi temsil edebilecek düzeydeki örneklem grubuna yöneltilen sorular ve uygulamalar ile o grup hakkında bilgi sahibi olmak için yapılan araştırmalarıdır (84).

Araştırma süresince elde edilen verilerin toplanması, bu verilerin analizi ve yorumlanması amacıyla nitel ve nicel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Türkçe, İngilizce ve Fransızca dillerindeki çocuk öykü kitaplarının, sağlık konularını içermesi açısından incelenmesine yönelik olarak doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynakları anlamına gelmektedir (85). Yapılan bu çalışmada hedef, çocuk sağlığı temasını işleyen resimli çocuk öykü kitaplarının incelenmesi olmasından dolayı, araştırmacı tarafından geliştirilen “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)” veri toplama aracı kullanılarak, doküman analizi yapılmıştır.

Doküman incelemesi yapılan araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşmeye gerek duymadan elde etme fırsatı bulur. Doküman incelenmesi sonucunda eğer veriler nicelleştirilmek isteniyorsa uygulanacak iki yöntem vardır. İlk olarak, eğer ilgili kategori bir dokümanda mevcut ise “1” değeri, yoksa “0” değeri verilir. İkinci yöntem, ilk yönteme benzer şekildedir fakat burada kategori tekrarları yüzde anlamında sayılır ve sunulur (85).

Yapılan bu çalışmada doküman incelemesi sürecinde, verilerin nicelleştirilmesi aşamasında, ilgili kategori incelenen dokümanda mevcut ise form üzerinde “Evet” şeklinde belirtilmiş ve verilerin analizi kısmında “1” değeri

verilmiştir, eğer ilgili kategori incelenen dokümanda mevcut değil ise form üzerinde “Hayır” şeklinde belirtilmiş ve verilerin analiz kısmında “0” değeri verilmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, 4-8 yaş aralığına uygun olan ve sağlık temasını işleyen Türkçe, İngilizce ve Fransızca dillerindeki, çeşitli yayınevleri ve yazarlara ait resimli çocuk öykü kitapları oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada ulaşılabilir evrenden, uygun büyüklükte örneklem grubu oluşturmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan, ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlamaktadır. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında etkili olmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan, ölçüt örnekleme yönteminde temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması anlamına gelmektedir. Sözü edilen ölçütler, araştırmacı tarafından geliştirilebilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi tercih edilebilir (85). Bu doğrultuda, araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış ölçütler kapsamında veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın çalışma gurubunu, 2007-2017 yılları arasında basılmış, 4-8 yaş aralığına uygun olan, sağlık temasını işleyen ve erişilebilen 96 adet Türkçe, 32 adet İngilizce ve 32 adet Fransızca dilinde, toplam 160 adet resimli çocuk öykü kitabı oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluştururken, çocuk öykü kitaplarının seçiminde, aşağıdaki ölçütler göz önünde bulundurulmuştur:

- Örneklem alınan kitaplar 2007-2017 yılları arasında basılmış, Türkçe, İngilizce ve Fransızca dilinde çocuk öykü kitaplarıdır.
- Seçilen kitaplar doğrudan, genel sağlık bilgilerini işleyen, sağlık temasını içeren kitaplardır.
- Seçilen kitapların işlediği sağlık konusu doğrudan kitap başlığında ya da kitabın özet kısmında geçmekte ve içerik kısmında başlıca işlenmektedir.
- Seçilen kitaplar 4-8 yaş aralığına uygundur.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırma sürecinde erişilen 160 çocuk öykü kitabına, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alınarak son hali verilen “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)” uygulanmıştır (Bkz. Ek – 1).

Araştırma sürecinde uygulanan “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)” yedi ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla; genel bilgiler, kitabın fiziksel özellikleri, kitabın resimleme özellikleri, karakter incelemesi, içerik incelemesi, dil ve anlatım özellikleri, öyküde geçen sağlık teması ve konuları bölümleridir.

Tablo 3.1. Öykü kitabı inceleme formu bölümleri

“Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)”	
I.BÖLÜM	Genel Bilgiler
II.BÖLÜM	Kitabın Fiziksel Özellikleri
III.BÖLÜM	Kitabın Resimleme Özellikleri
IV.BÖLÜM	Karakter İncelemesi
V.BÖLÜM	İçerik İncelemesi
VI.BÖLÜM	Kitabın Dil ve Anlatım Özellikleri
VII.BÖLÜM	Kitabın “Sağlık Tema” İçeriği

Birinci bölüm genel bilgiler olup, kitabın künye bilgilerine yer verilmiştir.

İkinci bölüm, kitabın fiziksel özellikleri kısmı, beş alt bölümden oluşmaktadır. Bunlar; biçim ve boyut, ciltleme türü, kağıt cinsi, kapak yapısı ve sayfa sayısı, bölümleridir.

Üçüncü bölüm, kitabın resimleme özellikleri kısmıdır. Bu bölümde kitabın resimleme özelliklerine, resimlerin metinle uyumuna, görsel olarak netliğine ve kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygunluğuna bakılmıştır.

Dördüncü bölüm, karakter incelemesinin yapıldığı kısım olup ana karakterlerin, karakter özelliklerinin incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu bölümde beş alt bölüme yer verilmiştir. Bu bölümler: Ana karakterin; kişilik özelliği, mizaç özellikleri, davranış özelliği, fiziksel görünümü ve karakterin yaş düzeyidir. Karakterin yaş düzeyi bölümü de kendi içinde, “Bebek, Çocuk (ilk çocukluk), Çocuk (okul çağı), Yetişkin, Yaşlı (ileri olgunluk), Yaş bilgisi yok” şeklinde yedi alt kategoriden oluşmaktadır.

Beşinci bölüm, içerik incelemesi kısmında, on bir madde altında kitabın içerik özelliklerine bakılmıştır.

Altıncı bölüm, dil ve anlatım özellikleri kısmında, on madde bulunmaktadır ve kitabın dil ve anlatım özelliklerine bakılmıştır.

Yedinci bölüm, son bölüm olup öyküde geçen sağlık teması ve konuları kısmı, yirmi sekiz farklı sağlık temasından oluşan bir kategori içermektedir. Bu kategoriler: El ve Vücut Temizliği, çevre temizliği, tuvalet alışkanlığı, ağız ve diş sağlığı, uyku düzeni, beslenme, veganlık, vejetaryenlik, çölyak, diyabet, kazalar ve yaralanmalar, ameliyat olma, alzheimer, kanser, epilepsi, yatakta tedavi, ayakta tedavi, güneşten korunma-melanom, soğuk algınlığı, astım, besin alerjisi, alerji, bulaşıcı hastalıklar, görme bozuklukları, işitme bozuklukları, fiziksel aktivite, yoga ve pilates’dir.

3.5. Güvenirlik ve Geçerlik

Bilimsel araştırmalarda, sonuçların inandırıcılığı, çalışmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilir. Bu bağlamda, geçerlik ve güvenilirlik araştırmalarda yaygın kullanılan iki ölçüttür. Nicel çalışmalarda araştırmacının kullanılan veri toplama araçlarının ve araştırma deseninin geçerliğini ve güvenilirliğini çok dikkatli test etmesi ve sonuçları okuyuculara rapor etmesi beklenir. Nitel araştırmalarda geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak değerlendirilir.

Nitel araştırma yöntemlerinde güvenilirliği sağlamak için alınabilecek önlemler vardır. İç ve dış güvenilirliği sağlamak için, araştırmacı, araştırma sürecinde uyguladığı yöntem ve stratejileri açıkça belirtmeli, veri toplama ve analiz yöntemleri, dokümanların nasıl analiz edildiği ve elde edilen bulguların nasıl sunulduğu gibi yönetime yönelik aşamaları, açık bir şekilde vermelidir (85). Yapılan bu çalışmada veri toplama ve verilerin analizi süreci detaylı ve aşamalar halinde alt bölümlerde sunulmuştur.

Nitel araştırmalarda geçerlik ise ölçme aracının ölçümü doğru yapmasıyla ilişkilidir. Elde edilen verilerin ayrıntılı olarak verilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını ayrıntılı bir şekilde açıklaması nitel araştırmalarda geçerliğin önemli ölçütleri arasındadır. Nitel araştırmalarda geçerliğin iki boyutu vardır; iç geçerlik ve dış geçerlik. İç geçerlik araştırmacının veri toplamadan analize kadar tüm basamaklarda tutarlı olması ile ilgilidir (85). Bu bağlamda araştırma sürecinde incelenen kitaplar, ilk olarak künye bilgileri, fiziksel özellikler ve resimleme özellikleri yönünden incelenmiştir. Karakter, içerik, dil ve anlatım özelliklerinin incelenmesi kısmında, kitaplar üç kez detaylı bir şekilde okunmuştur, yapılan bu tekrar okumalarda amaç, erişilen bulguların araştırmacının öznel yorumlarından etkilenmemesidir. Öznellikten uzak olarak erişilen verilerin, araştırmanın iç geçerliliğini güçlendireceği öngörülmüştür.

Dış geçerlik ise araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilgilidir. Uzman incelemesi, araştırma konusunda genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi inandırıcılık konusunda alınabilecek yöntemlerden bir tanesidir. Bu incelemede uzman araştırmacıya geri bildirim yapar ve araştırmacı da bu geribildirim konusunda kendi yaklaşımını gözden geçirme fırsatı bulur (85). Veri toplama aracı olarak kullanılan “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)”nın oluşturulması sürecinde literatürde yer alan “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi” (56) ve “Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”(55) adlı çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmalardan fikir edinilerek araştırmacı tarafından form oluşturulmuştur. Oluşturulan forma son hali verilmeden önce, çocuk edebiyatı üzerine

çalışmalar yapmış, bu alanda çeşitli araştırma ve makaleleri olan, çocuk gelişimi ve eğitimi alanından üç uzmanın görüşleri ve fikirlerine başvurulmuştur. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda form üzerinde bulunan maddelerde ekleme ya da çıkarılma yapılmamış, sadece dört madde üzerinde söylem değişikliği yapılmıştır.

3.6. Veri Toplama İşlemi

Veri toplama işleminde kitapların yurt dışından gönderim sürelerinin uzun olması nedeniyle öncelikle İngilizce ve Fransızca kitaplara ulaşılmıştır.

İngilizce kitaplar için, internet üzerinden “Amazon.com” adlı satış sitesinden sağlık konusuna yer veren kitaplara bakılmış, özet kısımları ve yaş düzeylerine bakılarak bu site üzerinden kitaplar temin edilmiştir. Aynı zamanda, yine İngilizce olarak, “sağlık konusuna yönelik çocuk kitapları” ibaresi altında, internet üzerinden arama yapılmış ve karşılaşılan kitapların özet kısımlarına ve yaş düzeylerine bakılarak seçilmiştir. Son olarak, Ankara’da bulunan ve yabancı dilde kitap satışı olan “Homer” ve “Arkadaş” kitabevlerindeki kitaplar incelenmiş ve uygun olduğu düşünülen kitaplar araştırmaya dahil edilmiştir.

Fransızca kitaplar için, ilk olarak internet üzerinden “Amazon.fr” satış sitesinden, sağlık konusunu işleyen kitaplara ulaşılmış ve seçilen kitapların özet kısımlarına ve yaş düzeylerine bakılarak kitaplar temin edilmiştir. Fransızca olarak “sağlık konusuna yönelik çocuk kitapları” ibaresi altında, internet üzerinden arama yapıldığında, “fnac.com” isimli bir kitap satış sitesine ulaşılmış ve bu site üzerinde kitap seçimini kolaylaştıracak tema ve yaş düzeyi kategorilerinin bulunması, buradan temin edilen kitapların seçimini kolaylaştırmıştır. Son olarak Ankara’da bulunan “Arkadaş” kitabevinde bulunan, Fransızca kitaplar incelenmiş ve sınırlı sayıda kitap bu kitabevinden temin edilmiştir.

Türkçe kitaplar için, eş zamanlı olarak, yayınevlerinin kitapları incelenmiş, çeşitli kitabevlerindeki kitaplar taranmış ve internet üzerinden de sağlık konusuna yönelik çocuk kitaplarına bakılmış ve temin edilmiştir. Türkçe kitapların seçiminde, karşılaşılan zorluklar olarak, kitabevlerinde sağlık konusunu işleyen kitapların ayrı bir rafta yer almaması ve internet üzerinden satış yapan yayınevlerinin de aynı şekilde bir kategori kısımlarının bulunmamasını söyleyebiliriz. Buna karşın, “Sağlık Hikayeleri”

ve “Pedagojik Öyküler Dizisi” isimli seri kitaplara ulaşılması veri toplama sürecine olumlu katkı sağlamıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Erişilen 160 kitaptan elde veriler içerik analizi yoluyla tanımlanmaya çalışılmıştır. İçerik analizi, nitel veri analiz türleri arasında en sık kullanılan yöntemlerden biridir. İçerik analizi ağırlıklı olarak yazılı ve görsel verilerin analiz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Araştırmacı içerik analizinde araştırmanın amacı doğrultusunda “sözcük, tema, karakter, cümle/paragraf ve madde/içerik” gibi farklı analiz birimlerinden yararlanabilmektedir (84).

Araştırmaya dahil edilen her kitap için araştırmacı tarafından oluşturulan “Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)” doldurulmuştur. Formun doldurulma işleminin ardından, elde edilen bilgiler değerlendirilmeye alınmış, veriler “Excel” dosyasına girilmiş ve istatistiksel işlemler için, SPSS paket programı kullanılmıştır.

Araştırma sonunda verilerin yorumlanması için, frekans ve yüzdelik değerler kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümde, örneklem grubunu oluşturan toplam 160 çocuk öykü kitabı (n=96 Türkçe, n=32 İngilizce ve n=32 Fransızca dilinde) sağlık teması açısından değerlendirilerek verilerin analizi sonucunda aşağıda belirtilen bulgulara ulaşılmıştır.

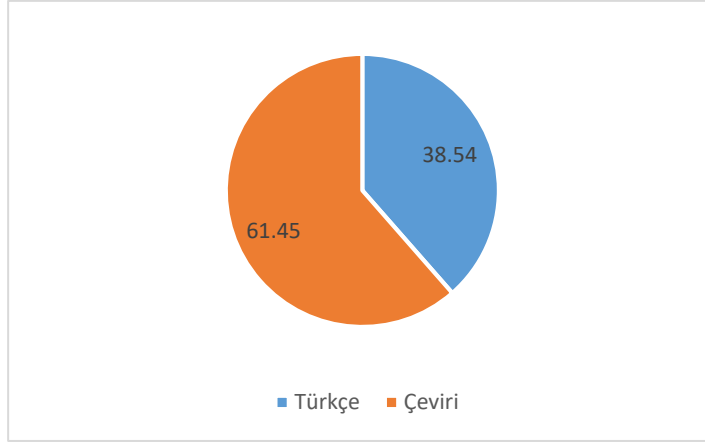
4.1. İncelenen Öykü Kitaplarının Künye Bilgileri Yönünden Değerlendirilmesi

Örneklem grubunu oluşturan 160 çocuk öykü kitabının çeviri olup olmamasına ilişkin bulgular Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

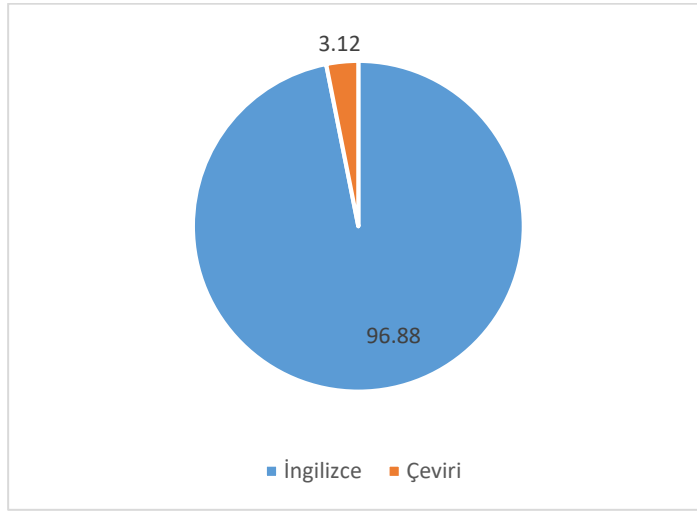
Tablo 4.1. İncelenen öykü kitaplarının anadilde yazılmış veya çeviri olmasına göre dağılımı

Kitabın Anadili	n	%
Türkçe	37	38,54
Çeviri	59	61,45
Toplam	96	100,0
İngilizce	31	96,88
Çeviri	1	61,45
Toplam	32	100,00
Fransızca	24	75,00
Çeviri	8	25,00
Toplam	32	100,00

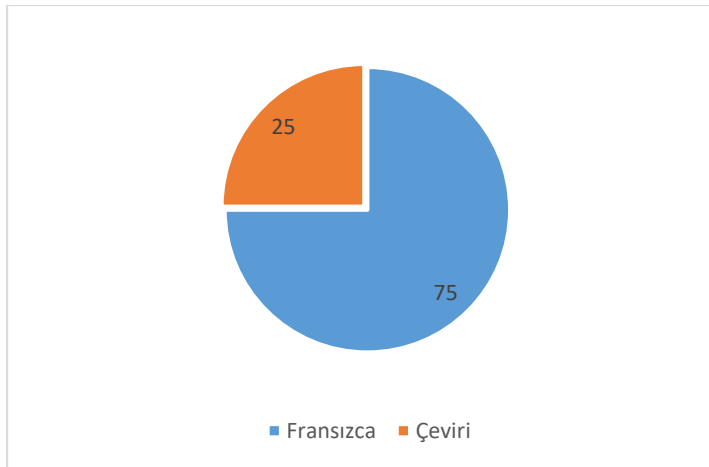
Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi erişilen toplam 96 Türkçe öykü kitabının %38,54'ünün anadili Türkçe, %61,45'i çeviridir. Toplam 32 İngilizce öykü kitabının %96,88'inin anadili İngilizce, %3,12'si çeviridir. Toplam 32 Fransızca öykü kitabının %75,00'inin anadili Fransızca, %25,00'i çeviridir. Tablo incelendiğinde, özellikle Türkçe çeviri kitapların (n=59), anadili Türkçe olan kitaplara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Grafik 4.1. İncelenen Türkçe kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı

Grafik 4.2. İncelenen İngilizce kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı

Grafik 4.3. İncelenen Fransızca kitapların çeviri olup olmama durumuna göre dağılımı

Tablo 4.1.1. İncelenen çeviri kitaplarda dil uzmanı incelemesinin yer alması yönünden dağılımı

Dil Uzmanı İncelemesi	TR	EN	FR
	n	n	n
Var	11	0	0
Yok	48	1	8
Toplam	59	1	8

Tablo 4.1.1’de görüldüğü gibi, Türkçe çeviri olan n=59 kitabın 11’inde dil uzmanı incelemesinin olduğu, 48’inde ise dil uzmanı incelemesine yer verilmediği bulunmuştur. İncelenen İngilizce kitaplar arasında çeviri kitap n=1 olup, bu kitabın dil uzmanı incelemesinin olmadığı, çeviri olan n=8 Fransızca kitapta da İngilizce çeviri kitaplarında olduğu gibi dil uzmanının olmadığı belirlenmiştir. İncelemeye alınan Türkçe kitaplarda çeviri kitapların çok olmasından dolayı, bu kitaplar üzerinde dil uzmanının incelenmesine daha fazla yer verilmesinin önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.2.’de Türkçe (n=96), Tablo 4.3.’de İngilizce (n=32) ve son olarak Tablo 4.4’de Fransızca (n=32) öykü kitaplarının künye bilgileri yönünden dağılımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.2. İncelenen Türkçe kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı

İncelenen Türkçe Kitapların Künye Bilgileri		n	%
Basıldığı Yer	İstanbul	75	78,12
	Ankara	21	21,87
Yayınevi	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	22	22,91
	Yapı Kredi Yayınları	10	10,41
	Tubitak Popüler Bilim Kitapları	10	10,41
	Mandolin	10	10,41
	Çamlıca Çocuk	7	7,29
	Almidilli	5	5,20
	Binbir Çiçek	5	5,20
	Diğerleri	27	28,12
	Basıldığı Yıl	2007	0
2008		0	0,00
2009		5	5,20
2010		0	0,00
2011		2	2,08
2012		4	4,16
2013		1	1,04
2014		4	4,16
2015		17	17,60
2016		21	21,87
2017		42	43,75
Baskı Sayısı	1. Baskı	52	54,16
	2. Baskı	15	15,62
	3. Baskı	6	6,25
	4. Baskı	7	7,29
	5. Baskı	7	7,29
	6. Baskı	8	8,33
	7. Baskı	1	1,04
Toplam		96	100,00

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi incelenen Türkçe kitapların %78,12'si İstanbul'da, %21,87'si Ankara'da basılmıştır. Bu kitapların, %22,91'i Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, %10,41'i Yapı Kredi Yayınları, %10,41'i Tubitak Popüler Bilim Kitapları, %10,41'i Mandolin, %7,49'u Çamlıca Çocuk, %5,20 Almidilli, %5,20 Binbir Çiçek ve %28,12'si diğer yayınevleri tarafından basılmıştır. Tabloda görüldüğü gibi, kitapların %5,20'si 2009, %2,08'i 2011, %4,16'sı 2012, %1,04'ü 2013, %4,16'sı 2014, %17,60'ı 2015, %21,87'si 2016, %43,75'si 2017 yıllarında basılmıştır. Ayrıca kitapların, %54,16'sı I. baskı, %15,62'si II. baskı, %6,25'i III.

baskı, %7,29'u IV. baskı, %7,29'u V. baskı, %8,33'ü VI. baskı, %1,04'ü VII. baskıdır.

Ayrıca Tablo 4.2 incelendiğinde, 2007 ve 2008 yıllarında araştırma konusu ile ilgili resimli öykü kitabına rastlanmazken, 2017 yılına doğru artış olduğu gözlenmiş ve 2017 yılında bu sayının, n=42 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.3. İncelenen İngilizce kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı

İncelenen İngilizce Kitapların Künye Bilgileri		n	%
Basıldığı Yer	Londra	13	40,62
	New York	9	28,12
	Diğerleri	10	31,25
Yayınevi	Simon and Schuster	4	12,5
	Andersen	3	9,37
	Macmillan	3	9,37
	Diğerleri	22	68,75
Basıldığı Yıl	2007	1	3,12
	2008	3	9,97
	2009	1	3,12
	2010	2	6,25
	2011	7	22,87
	2012	4	12,5
	2013	3	9,97
	2014	3	9,97
	2015	6	18,75
	2016	1	3,12
	2017	1	3,12
Baskı Sayısı	1. Baskı	17	53,12
	2. Baskı	8	25,00
	3. Baskı	7	22,87
Toplam		32	100,00

Tablo 4.3'de görüldüğü gibi incelen İngilizce kitapların, %40,62'si Londra, %28,12'si New York, %31,25'i farklı şehirlerde basılmıştır. İncelenen kitapların %12,5'i Simon and Schuster, %9,37'si Andersen, %68,25'i diğer yayınevleri tarafından basılmıştır. Tabloda görüldüğü gibi, kitapların %3,12'si 2007, %9,97'si 2008, %3,12'si 2009, %6,25'i 2010, %22,87'si 2011, %12,5'i 2012, %9,97'si 2013, %9,97'si 2014, %18,75'i 2015, %3,12'si 2016, %3,12'si 2017 yıllarında basılmıştır. Ayrıca bu kitapların, %53,12'si I. baskı, %25,00'ü II. baskı, %22,87'si III. baskıdır.

Tablo 4.3. incelendiğinde, 2007 yılına ait sağlık konusunu işleyen ve erişilebilen n=1 kitaba rastlanmış ve ilerleyen yıllarda artış olduğu görülmüştür.

Tablo 4.4. İncelenen Fransızca kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı

İncelenen Fransızca Kitapların Künye Bilgileri		n	%
Basıldığı Yer	Paris	26	81,25
	Brüksel	2	3,12
	Québec	6	18,75
Yayınevi	Hachette	5	15,62
	Boomerang	3	9,37
	Pere Castor	3	9,37
	Diğerleri	22	68,75
Basıldığı Yıl	2007	0	0,00
	2008	1	3,12
	2009	1	3,12
	2010	1	3,12
	2011	3	9,37
	2012	3	9,37
	2013	3	9,37
	2014	3	9,37
	2015	4	12,5
	2016	12	37,5
2017	1	3,12	
Baskı Sayısı	1. Baskı	16	50,00
	2. Baskı	9	28,12
	3. Baskı	2	3,12
	4. Baskı	4	12,75
	5. Baskı	0	0,00
	6. Baskı	1	3,12
Toplam		32	100,00

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi, incelenen Fransızca kitapların, %81,25'i Paris, %3,12'si Brüksel, %18,75'i Québec şehirlerinde basılmıştır. İncelenen kitapların, %15,62'si Hachette, %9,97'si Boomerang, %9,97'si Pere Castor ve %68,75'i diğer yayınevleri tarafından basılmıştır. Tabloda araştırma kapsamında incelenen Fransızca kitapların, %3,12'si 2008, %3,12'si 2009, %3,12'si 2010, %9,37'si 2011, %9,37'si 2012, %9,37'si 2013, %9,37'si 2014, %12,5'i 2015, %37,5'i 2016, %3,12'si 2017 yıllarında basılmıştır. Ayrıca, kitapların, %50,00'si I. baskı, %28,12'si II. baskı, %3,12'si III. baskı, %12,75'i IV. baskı, %3,12'si VI. baskıdır.

Tablo 4.4 incelendiğinde, 2007 yılına ait sağlık konusunu işleyen kitaba rastlanmazken 2008 yılından itibaren sağlık konusuna yer veren kitapların olduğu görülmüştür.

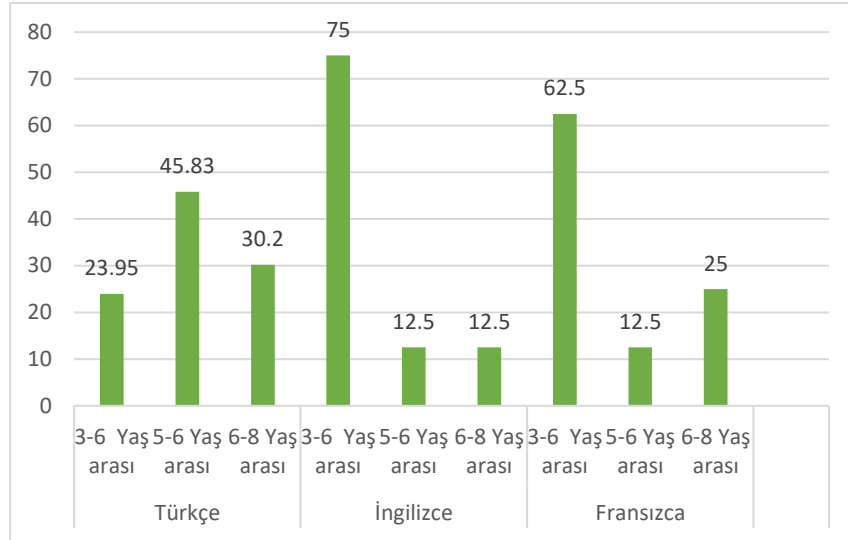
4.2. İncelenen Öykü Kitaplarının Hitap Ettikleri Yaş Aralığı Yönünden Değerlendirilmesi

Tablo 4.5'te incelenen 160 öykü kitabının, hitap ettiği yaş aralığı ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. İncelenen kitapların hitap ettiği yaş aralığı ile ilgili bilgiye kitap kapağındaki önerilen yaş aralığı ya da yayınevinin sitesinde belirtilen yaş aralığı bilgisinden ulaşılmıştır.

Tablo 4.5. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların yaş aralığı yönünden dağılımı

Kitabın Dili	Yaş Aralığı						Toplam	
	3-6		5-6		6-8		n	%
	n	%	n	%	n	%		
Türkçe	23	23,95	44	45,83	29	30,20	96	100,00
İngilizce	24	75,00	4	12,50	4	12,50	32	100,00
Fransızca	20	62,50	4	12,50	8	25,00	32	100,00
Toplam	67	41,88	52	32,50	41	25,62	160	100,00

Tablo 4.5.'de görüldüğü gibi incelenen Türkçe kitapların %23,95'i 3-6 yaş arası, %45,83'ü 5-6 yaş arası, %30,20'si 6-8 yaş arası çocuklara hitap etmektedir. İncelen İngilizce kitapların %75,00'i 3-6 yaş arası, %12,50'si, 5-6 yaş arası, %12,50'si 6-8 yaş arası çocuklara, incelenen Fransızca kitapların %62,50'si 3-6 yaş arası, %12,50'si 5-6 yaş arası, %25,00'i 6-8 yaş arası çocuklara hitap etmektedir.

Grafik 4.4. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların yaş aralığı yönünden dağılımı

İncelemesi yapılan ve erişilen İngilizce ve Fransızca kitaplarda özellikle 3-6 yaş düzeyi kitaplar çoğunlukta iken, Türkçe kitaplarda 5-6 yaş düzeyi ve üstü için daha fazla kitap olduğu görülmüştür.

4.3. İncelenen Öykü Kitaplarının Ek Bilgi İçermesi Yönünden Değerlendirilmesi

Tablo 4.6.'da İncelenen öykü kitaplarının içeriklerinde ek bilgi içermesi yönünden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.6. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarının içeriklerinde ek bilgi içermesi yönünden dağılımı

	TR		EN		FR	
	n	%	n	%	n	%
Yazar ile ilgili bilgi var	5	5,20	8	25,00	0	0,00
Yazar ile ilgili bilgi yok	91	94,79	24	75,00	32	100,00
Toplam	96	100,00	32	100,00	32	100,00
İçerik hakkında kısa bilgi var	85	88,54	30	93,75	29	90,62
İçerik hakkında kısa bilgi yok	11	11,45	2	6,25	3	9,37
Toplam	96	100,00	32	100,00	32	100,00
Kitap hakkında uzman görüşü var	27	28,12	8	25,00	7	21,87
Kitap hakkında uzman görüşü yok	69	71,87	24	75,00	25	78,12
Toplam	96	100,00	32	100,00	32	100,00

Tablo 4.6.'da görüldüğü gibi, incelenen Türkçe çocuk kitaplarının %5,20'si yazar ile ilgili bilgi içermekte, %88,54'ünde kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgiye yer verilmiş, ayrıca %28,12'sinde kitap hakkında uzman görüşü yer almaktadır. İncelenen İngilizce çocuk öykü kitaplarının %25,00'inde yazar ile ilgili bilgi içermekte, %93,75'inde kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgiye yer verilmiş, ayrıca %25,00'inde kitap hakkında uzman görüşü yer almaktadır. İncelenen Fransızca kitaplarda yazar ile ilgili bilgiye rastlanmamış, %90,62'sinde kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgiye yer verilmiş, ayrıca %21,87'sinde kitap hakkında uzman görüşü yer almaktadır.

Tablo 4.6. incelendiğinde, yazar bilgisine yer veren en çok İngilizce kitaplara ulaşılmış (n=8), Fransızca kitaplarda hiç yer verilmemiş ve (n=5) Türkçe kitapta yazar bilgisine ulaşılmıştır. Kitapların çoğunluğunda kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgiye rastlanmazken, Türkçe kitaplarda (n=27), İngilizce (n=8), Fransızca (n=7) kitapta uzman görüşü yer almaktadır. Örneğin "Sağlıklı Besleniyorum" isimli kitapta, yazar görüşü, kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgi ve uzman görüşüne yer verilmiştir.

4.4. İncelenen Öykü Kitaplarının Fiziksel Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

Tablo 4.7. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitapların fiziksel özellikleri yönünden dağılımı

İncelenen Öykü Kitaplarının Fiziksel Özellikleri		TR		EN		FR	
		n	%	n	%	n	%
Biçim ve Boyut	Küçük boy (13,5 x 19,5)	7	7,29	1	3,12	4	12,50
	Orta boy (15 x 21)	31	32,29	11	37,37	19	59,37
	Büyük boy (20 x 26)	58	60,41	20	62,50	9	28,12
Ciltleme Türü	Tel dikiş cilt	54	56,25	9	28,12	4	12,50
	İpli dikiş cilt	40	41,66	17	53,12	25	78,12
	Yapıştırma cilt	2	2,08	6	18,75	3	9,37
Kağıt Cinsi	Kuşe kağıt	72	75,00	15	46,87	29	90,62
	Hamur kağıt	12	12,50	13	40,62	0	0,00
	Mukavva kağıt	12	12,50	4	12,50	3	9,37
Kapak Yapısı	Kuşe kabartma lak kapak	7	7,29	7	21,87	1	3,12
	Mukavva kapak	1	1,04	11	34,37	17	53,12
	Karton kapak	88	91,66	14	43,75	14	43,75
Sayfa Sayısı	Sayfa sayısı 1-16 (bir forma) sayfa arasında	21	21,87	6	18,75	8	25,00
	Sayfa sayısı 16-32 (iki forma) sayfa arasında	67	69,79	25	78,12	24	75,00
	Sayfa sayısı 32 (iki forma) sayfa üzerinde	8	8,33	1	3,12	0	0,00
Toplam		96	100,00	32	100,00	32	100,00

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi incelenen Türkçe kitaplarının %7,29’u küçük boy, %32,29’u orta boy, %40,64’i küçük boy boyutlarındadır. Kitapların, %56,25’i tel dikiş ciltleme, %41,66’sı ipli dikiş, %2,08’i yapıştırma cilt özelliklerine sahiptir. Kitapların %75,00’i kuşe kağıt, %12,5’i hamur kağıt, %12,5’i mukavva kağıttır.

Kitapların %7,29'u kuşe kabartma lak kapak, %1,04'ü mukavva kapak, %91,66'sı karton kapak şeklindedir. Ayrıca kitapların, %21,87'si 1-16 sayfa arasında, %69,79'u 1-32 sayfa arasında, %8,33'ü 32 sayfa üzerindedir.

Tablo 4.7'de görüldüğü gibi incelenen İngilizce kitaplarının %3,12'si küçük boy, %37,37'si orta boy, %62,50'si küçük boy boyutlarındadır. Kitapların, %28,12'si tel dikiş ciltleme, %53,12'si ipli dikiş, %18,75'i yapıştırma cilt özelliklerine sahiptir. Kitapların %46,87'si kuşe kağıt, %40,62'si hamur kağıt, %12,50'si mukavva kağıttır. Kitapların %21,87'si kuşe kabartma lak kapak, %34,37'si mukavva kapak, %43,75'i karton kapak şeklindedir. Ayrıca kitapların, %18,75'i 1-16 sayfa arasında, %78,12'si 1-32 sayfa arasında, %3,12'si 32 sayfa üzerindedir.

Tablo 4.7'de görüldüğü gibi incelenen Fransızca kitaplarının %12,50'si küçük boy, %29,37'si orta boy, %28,12'si küçük boy boyutlarındadır. Kitapların, %12,50'si tel dikiş ciltleme, %78,12'si ipli dikiş, %9,37'si yapıştırma cilt özelliklerine sahiptir. Kitapların %90,62'si kuşe kağıt ve %9,37'si mukavva kağıttır. Kitapların %3,12'si kuşe kabartma lak kapak, %53,12'si mukavva kapak, %43,75'i karton kapak şeklindedir. Ayrıca kitapların, %25,00'inin 16 sayfa, %75,00'inin ise 32 sayfa olduğu bulunmuştur.

Türkçe ve İngilizce kitaplarda daha çok büyük boy kitap tercih edilmiş, Fransızca kitaplarda ise daha çok orta boy kitap yer almaktadır. Türkçe kitaplarda en çok tercih edilen ciltleme türü tel dikiş iken, Fransızca kitaplarda en çok tercih edilen ciltleme türü ipli dikiştir. Kullanılan kağıt türü açısından, her üç dildeki kitaplar için en çok kuşe kağıt tercih edilmiştir. Türkçe ve İngilizce kitaplarda genellikle karton kapak kullanılmış, Fransızca kitaplarda daha çok mukavva kapak kullanılmıştır. Her üç dilde, genellikle iki forma olan (16-32) sayfa tercih edilmiştir.

4.5. İncelenen Öykü Kitaplarının Resimleme Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

Tablo 4.8., Tablo 4.9., ve Tablo 4.10.'da, incelenen Türkçe (n=96), İngilizce (n=32), Fransızca (n=32) öykü kitaplarının resimleme özelliklerine ilişkin bulgular, Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar için ayrı tablolar üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 4.8. İncelenen Türkçe kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı

İncelenen Türkçe Kitapların Resimleme Özellikleri	n	%
Renkli	96	100,00
Siyah beyaz	0	0,00
Detaylı	41	42,70
Yalın	55	57,29
Düz resim	96	100,00
Kabartmalı	0	0,00
Üç boyutlu	0	0,00
Resim yazı aynı sayfada	88	91,66
Resim yazı ayrı sayfada	8	8,33
Kapak resmi, ana fikri yansıtır niteliktedir.	90	93,75
Kapak resmi, ana fikri yansıtır nitelikte değildir.	6	6,25
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmıştır.	40	41,66
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır.	56	58,33
Öyküde resimler, net ve anlaşılır biçimdedir.	96	100,00
Öyküde resimler, net ve anlaşılır değildir.	0	3,12
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermektedir.	96	100,00
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermemektedir.	0	0,00
Öyküde resimler, kurguya uygundur.	96	100,00
Öyküde resimler, kurguya uygun değildir.	0	0,00
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir.	94	97,91
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmemiştir.	2	2,08
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumlu etki uyandıracak niteliktedir.	96	100,00
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak niteliktedir	0	0,00
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır niteliktedir.	92	95,83
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır nitelikte değildir.	4	4,16

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi, incelenen Türkçe kitapların tamamı renkli, %42,70'i detaylı, %57,29'u yalın, %100,00'ü düz resim, %91,66'sında resim ve yazı aynı sayfada, %8,33'ünde ise resim yazı ayrı sayfadadır. %93,75'inde kapak resmi, ana fikri yansıtır nitelikte olup, %6,25'inde kapak resmi ana fikri yansıtmamaktadır. %41,66'sında kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmış, %58,33'ünde kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır. Kitapların %100,00'ünde resimler net ve anlaşılır biçimdedir. Kitapların yine

tamamında, resimler, metin ile tutarlılık göstermektedir ve resimler kurguya uygundur. Kitapların %97,91'inde, kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiş, %2,08'inde kazandırılması hedeflenen kavramların öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmeği düşünülmüştür. İncelenen kitaplarda çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak nitelikte herhangi bir resme ulaşılmamıştır. Ayrıca, kitapların %95,83'ünde nesne resimlerinin, nesnenin işlevini kolay anlaşılır nitelikte gösterdiği belirlenmiştir.

Türkçe kitaplar içinde siyah- beyaz renkte olan kitaba ya da kabartmalı üç boyutlu olan herhangi bir kitaba rastlanmamıştır. Türkçe (n=96) kitapta, resimler net ve anlaşılır, metin ile tutarlılık göstermekte ve resimlerin kurguya uygun verildiği görülmüştür.

Örneğin “Haylaz timsah dişlerini nasıl fırçalar?” isimli kitapta, diş fırçası, diş macunu resimleri net ve anlaşılır bir şekilde farklı sayfalarda birçok kez yer almaktadır. “*Sen göster ona dişlerini nasıl fırçalayacağını: yukarı aşağı.*” cümlesi verilirken, bu metine yönelik iki farklı resim tutarlı ve kurguya uygun bir şekilde verilmiştir.

Bir başka örnek olarak “Bende astım var” isimli kitapta, astım cihazına ait resimler net ve anlaşılır bir şekilde verilmiş ve astım cihazı kullanımına yönelik olarak “*Fısfıs adı verilen bir alet vardı ve ona takılı ilacı ağzıma püskürterek nefes alıyordum. İlacın tadı yoktu. Böylesi hap yutmaktan daha kolaydı.*” cümlelerine yer verilmiştir.

Tablo 4.9. İncelenen İngilizce kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı

İncelenen İngilizce Kitapların Resimleme Özellikleri	n	%
Renkli	31	96,87
Siyah beyaz	1	3,12
Detaylı	10	31,25
Yalın	22	67,85
Düz resim	29	90,62
Kabartmalı	0	0,00
Üç boyutlu	3	9,37
Resim yazı aynı sayfada	27	84,37
Resim yazı ayrı sayfada	5	15,62
Kapak resmi, ana fikri yansıtır niteliktedir.	24	75,00
Kapak resmi, ana fikri yansıtır nitelikte değildir.	8	25,00
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmıştır.	14	43,75
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır.	18	56,25
Öyküde resimler, net ve anlaşılır biçimdedir.	31	96,87
Öyküde resimler, net ve anlaşılır değildir.	1	3,12
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermektedir.	32	100,00
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermemektedir.	0	0,00
Öyküde resimler, kurguya uygundur.	32	100,00
Öyküde resimler, kurguya uygun değildir.	0	0,00
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir.	31	96,87
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmemiştir.	1	3,12
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumlu etki uyandıracak niteliktedir.	32	100,00
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak nitelikte değildir.	0	0,00
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır niteliktedir.	32	100,00
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır nitelikte değildir.	0	0,00

Tablo 4.9.'da görüldüğü gibi, incelenen İngilizce kitapların %96,87'si renkli, %3,12'si siyah beyaz, %31,25'i detaylı, %67,85'i yalın, %90,62'si düz resim, %9,37'si üç boyutlu, %84,37'sinde resim ve yazı aynı sayfada, %15,62'sinde resim yazı ayrı sayfadadır. %75,00'inde kapak resmi ana fikri yansıtır nitelikte olup, %25,00'inde kapak resmi ana fikri yansıtmamaktadır. %43,75'inde kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılırken, %56,25'inde kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır. Kitapların %96,87'sinde resimlerin, net ve anlaşılır

biçimde olduğu belirlenmiştir. Kitapların %100,00'ünde resimler, metin ile tutarlılık göstermektedir ve resimler kurguya uygun olarak kitaplarda yer almaktadır. Kitapların %96,87'sinde, kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir. İncelenen kitaplarda çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak nitelikte herhangi bir resme rastlanmamıştır. Ayrıca, kitapların tamamında nesne resimleri, nesnenin işlevini kolay anlaşılır nitelikte yansıtmıştır.

Çölyak rahatsızlığını işleyen “The Celiac Kid” isimi İngilizce kitapta, glutensiz ekmekten bahsedilmiş: “*Gluten is in wheat, but it also hides in a lot of other food*” (Glüten buğdayda var, ama aynı zamanda bir çok başka yiyecekte de saklanıyor) ve bu açıklamanın yanında fantastik bir karakter türünde gluten resmedilmiştir.

Tablo 4.10. İncelenen Fransızca kitapların resimleme özellikleri yönünden dağılımı

İncelenen Fransızca Kitapların Resimleme Özellikleri	n	%
Renkli	32	100,00
Siyah beyaz	0	0,00
Detaylı	5	15,62
Yalın	27	84,37
Düz resim	32	100,00
Kabartmalı	0	0,00
Üç boyutlu	0	0,00
Resim yazı aynı sayfada	27	84,37
Resim yazı ayrı sayfada	5	15,62
Kapak resmi, ana fikri yansıtır niteliktedir.	27	84,87
Kapak resmi, ana fikri yansıtır nitelikte değildir.	5	15,62
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmıştır.	16	50,00
Kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır.	16	50,00
Öyküde resimler, net ve anlaşılır biçimdedir.	32	100,00
Öyküde resimler, net ve anlaşılır değildir.	0	0,00
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermektedir.	32	100,00
Öyküde resimler, metin ile tutarlılık göstermemektedir.	0	0,00
Öyküde resimler, kurguya uygundur.	32	100,00
Öyküde resimler, kurguya uygun değildir.	0	0,00
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir.	32	100,00
Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmemiştir.	0	0,00
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumlu etki uyandıracak niteliktedir.	32	100,00
Öyküde resimler, çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak nitelikte değildir.	0	0,00
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır niteliktedir.	30	93,75
Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır nitelikte değildir.	2	6,25

Tablo 4.10.'da görüldüğü gibi, incelenen Fransızca kitapların %100,00'ü renkli, %15,62'si detaylı, %84,37'si yalın, %100,00'ü düz resim, %84,37'sinde resim yazı aynı sayfada, %15,62'sinde resim ve yazı ayrı sayfadadır. %84,37'sinde kapak resmi, ana fikri yansıtır niteliktedir. Örneklemdaki Fransızca kitapların %50,00'sinde ise kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmış, %50,00'sinde kapakta yer alan resim, kitap içerisinde tekrar kullanılmamıştır. Kitapların %100,00'ünde resimler, net ve anlaşılır biçimdedir ve kitapların yine tamamında, resimler, metin ile

tutarlılık göstermektedir ve resimler kurguya uygundur. Örneklemedeki Fransızca kitapların tamamında, kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir. İncelenen kitaplarda çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak nitelikte herhangi bir resme ulaşılmamıştır. Ayrıca, kitapların %93,75’inde nesne resimlerinde, nesnenin işlevi kolay anlaşılır nitelikte, %6,25’inde nesne resimlerinde, nesnenin işlevini kolay anlaşılır nitelikte değildir.

“Peppa va à hôpital” isimli kitapta, Peppa’nın arkadaşı Pedro bacağını kırmış ve ayağı alçıya alınmıştır. Peppa onu ziyarete gittiğinde arkadaşının ayağının alçıda olduğunu görmüştür, kitabın bu kısmında kurguya uygun olarak “*Pedro est dans son lit, avec la jambe dans une plâtre*” (Pedro ayağı alçılı bir şekilde yataktaydı) şeklinde bir metine ve Pedro’nun ayağındaki alçıyı gösteren bir resme yer verilmiştir.

4.6. İncelenen Öykü Kitaplarının Ana Karakter Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

160 öykü kitabında yer alan ana karakterlerin özelliklerine ilişkin bulgular sırasıyla ayrı tablolar üzerinde gösterilmiştir.

Bazı kitaplarda tek bir ana karakter yer alırken, bazılarında iki ana karakter bulunmaktadır. Aşağıdaki yer alan tablolarda, incelenen 160 kitabın tüm ana karakterlerinin özelliklerine yer verilmiştir. Karakter özellikleri bakımından, yan karakterlere, çalışmanın ana konusundan uzaklaşılacağı düşüncesiyle yer verilmemiş, araştırmada karakter özellikleri sadece ana karakterlerin özellikleri ile sınırlı tutulmuştur.

Tablo 4.11. İncelenen Türkçe kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakter Özellikleri		n	%
Karakterin türü	İnsan	86	72,88
	Hayvan	16	13,55
	Bitki	4	3,38
	Nesne	10	8,47
	Fantastik (hayali)	2	1,69
Kişilik Özelliği	Devingen	91	77,11
	Durağan	27	22,88
	Açık	103	87,28
	Kapalı	15	12,71
Davranış özelliği	Problem çözen	36	30,50
	Problemi fark eden	22	18,64
	Problem yaratan	23	19,49
	Problem yok	37	31,35
	Olumlu yönlendirme yapan	110	93,22
	Olumsuz yönlendirme yapan	8	6,77
Cinsiyet	Kız	49	41,52
	Erkek	52	14,86
	Cinsiyet belirtilmemiştir.	17	14,40
Giyim	Yaşına uygun giyinmiştir.	116	98,30
	Yaşına uygun giyinmemiştir.	0	0,00
	Karakter için giysi kullanılmamıştır.	2	1,69
Fiziksel görünüm	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahiptir.	81	68,64
	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip değildir.	22	18,64
	Öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur.	15	12,71
Yaş bilgisi	Bebek	4	3,38
	Çocuk (ilk çocukluk)	42	35,59
	Çocuk (okul çağı)	66	55,93
	Ergen	0	0,00
	Yetişkin	0	0,00
	Yaşlı (ileri olgunluk)	0	0,00
	Yaş bilgisi yok	6	5,08

Tablo 4.11.'de görüldüğü gibi, ana karakterlerin %72,88'i insan, %13,55'i hayvan, %3,38'i bitki, %8,47'si nesne, %1,69'u fantastik (hayali) karakterlerden oluşmaktadır. Karakterlerin %77,11'i devingen, %22,88'i durağan, %87,28'i açık, %12,71'i kapalı karakterdir. Davranış özelliği bakımından, karakterlerin %30,50'si problem çözen, %18,64'ü problemi fark eden, %19,49'u problem yaratan, %31,55'inde ise problem yok olarak belirlenmiştir. Ayrıca, karakterlerin %93,22'si olumlu yönlendirme yapan, %6,77'si olumsuz yönlendirme yapan davranış özelliğine

sahiptir. Karakterlerin %41,52'si kız, %14,86'sı erkek, %14,40'ı için cinsiyet belirtilmemiştir. Karakterlerin, %98,30'u yaşına uygun giyinmiş, %1,69'u için giysi kullanılmamıştır. Karakterlerin, %68,64'ü fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip, %18,64'ü fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip olmayıp ve %12,71'i öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur. Karakterlerin %3,38'i bebeklik, %35,59'u çocuk (ilk çocukluk), %55,93'ü çocuk (okul çağı), döneminde olup, %5,08'i için yaş bilgisi verilmemiştir.

“Elif bisiklete binmeyi öğreniyor” isimli kitapta, Elif karakteri ilk olarak karşımıza mutsuz bir karakter olarak çıkmıştır; *“Elif artık Dicle ile oyun oynamayı hiç eğlenceli bulmuyordu; - Dicle, frene nasıl basılıyor? diye bağırdı Elif ama çok geçti, çoktan tahta perdenin üzerine düşmüştü. Elif'in dizi kanıyordu. Elif ağlayarak eve gitti.”*. Ardından öykü sonuna doğru, Elif bisiklete binmeyi öğrenmiş ve mutlu olmuştur: *“Birkaç gün Elif gayet mutlu bir şekilde bisikletini kullandı”*. Burada, öykünü en başından itibaren Elif hakkında açık bilgiler olması, Elif'in “açık” bir karakter olduğunu göstermektedir ve sonrasında, Elif'in bisiklete binmeyi öğrenmesi onu mutlu etmiş ve böylece Elif'in davranışlarında öykü içinde değişim olmuştur. Bu değişim ana karakterin “durağan” değil “devingen” karakter olduğunu göstermektedir.

Elif'e bisiklete binmeyi babasının öğretmesi, onun problemi çözen karakter olduğunu ve Elif'in bisiklete binebilmenin imkansız bir şey olmadığını yansıtmaması, olumlu bir yönlendirme olmuştur. Ayrıca Elif'in bisikletten düşmesiyle dizi kanamış, öykü sonunda yaraları iyileşmiş, fiziksel olarak tekrar sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur.

Türkçe kitaplarda ana karakterlerin yaş bilgisine bakıldığında, genel olarak okul çağı dönemine rastladığı görülmüştür. Örneğin Elif okul çağında bir çocuktur: *“Dördüncü sınıftaki büyük çocuklar bisikletlerini okula getirmişlerdi”*. Fakat bazı ana karakterler için yaş bilgisine yönelik çıkarım yapılamamıştır. “Eyvah Mikroplar” isimli kitapta, ana karakter hayali bir şekilde mikroba benzer bir şekilde çizilmiş, fantastik bir karakterdir ve metin içinde bu karakterin yaşına dair bir bilgi verilmemiş dolayısıyla yaş bilgisi konusunda bir çıkarım yapılamamıştır.

Tablo 4.12. İncelenen Türkçe kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakterin Mizacı		n	%
Mizaç Özelliği	Cesur	27	15,51
	Neşeli	51	29,31
	Gösterişli	4	2,29
	Meraklı	53	13,21
	Yardımsever	18	10,34
	Paylaşımçı	2	1,14
	Hırslı	6	3,44
	Güvenilir	4	2,29
	Mutsuz	2	1,14
	Kıskanç	0	0,00
	Tembel	2	1,14
	Yaramaz	2	1,14
	Huysuz	3	1,72
	Toplam	174	100,00

Tablo 4.12.’de, incelenen resimli öykü kitaplarındaki ana karakterin en çok ön plana çıkan mizaç özelliklerine yer verilmiştir. Karakterlerin, %15,51’i cesur, %29,31’i neşeli, %2,29’u gösterişli, %13,21’i meraklı, %10,34’ü yardımsever, %1,14’ü paylaşımçı, % 3,44’ü hırslı, %2,29’u güvenilir, %1,14’ü mutsuz, %1,14’ü tembel, %1,14’ü yaramaz, %1,72’si huysuz mizaç özelliklerine sahiptir.

Ana karakterlerin mizaç özelliklerine bakıldığında, genellikle “mutlu” ve “cesur” karakterlere daha çok yer verildiği görülmüştür. “Çağlar’ın süt dişi” isimli kitapta, Çağlar ilk önce diş hekimine gitmek istememiş fakat muayeneden sonra korkulacak bir şey olmadığını anlamış ve süt dişi çıkınca neşeyle karşılaşmıştır: “Çağlar eve dönüş yolunda bütün zamanını sallanan dişiyle oynayarak geçirdi... Dişi birden çıkıverdi... Çıkan yer biraz kanamıştı, ama çok değildi. – Yaşasın diye bağırdı Çağlar ve gururla babasına ağızındaki boşluğu gösterdi”.

Tablo 4.13. İncelenen İngilizce kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakter Özellikleri		n	%
Karakterin Türü	İnsan	28	73,68
	Hayvan	6	15,78
	Bitki	0	0,00
	Nesne	0	0,00
	Fantastik (hayali)	4	10,52
Kişilik Özelliği	Devingen	23	60,52
	Durağan	15	39,47
	Açık	29	76,31
	Kapalı	9	23,68
Davranış özelliği	Problem çözen	18	47,36
	Problemi fark eden	10	26,31
	Problem yaratan	3	7,89
	Problem yok	7	18,42
	Olumlu yönlendirme yapan	36	94,73
	Olumsuz yönlendirme yapan	2	5,26
Cinsiyet	Kız	16	42,10
	Erkek	13	34,21
	Cinsiyet belirtilmemiştir.	9	23,68
Giyim	Yaşına uygun giyinmiştir.	29	76,31
	Yaşına uygun giyinmemiştir.	0	0,00
	Karakter için giysi kullanılmamıştır.	9	23,68
Fiziksel görünüm	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahiptir.	31	81,57
	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip değildir.	4	10,52
	Öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur.	3	7,89
Yaş bilgisi	Bebek	0	0,00
	Çocuk (ilk çocukluk)	20	52,63
	Çocuk (okul çağı)	11	28,94
	Ergen	0	0,00
	Yetişkin	0	0,00
	Yaşlı (ileri olgunluk)	0	0,00
	Yaş bilgisi yok	7	18,42

Tablo 4.13.'de görüldüğü gibi, öykü kitaplarındaki ana karakterlerin %73,68'i insan, %15,78'i hayvan, %10,52'si fantastik (hayali) karakterlerden oluşmaktadır. Karakterlerin %60,52'si devingen, %39,47'si durağan, %76,31'i açık, %23,68'i kapalı karakterdir. Davranış özelliği bakımından, karakterlerin %47,36'sı problem çözen, %26,31'i problemi fark eden, %7,89'u problem yaratan özellikte olup,

%18,42'sinde ise davranış problemi belirtilmemiştir. Ayrıca, karakterlerin %94,73'ü olumlu yönlendirme yapan davranış özelliğine sahiptir. Karakterlerin cinsiyetlerine bakıldığında; %42,10'unun kız, %34,21'inin erkek olduğu belirlenmiştir. Karakterlerin, %76,31'i yaşına uygun giyinmiş, %23,68'i için giysi kullanılmamıştır. Karakterlerin, %81,57'si fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip olduğu bunun yanı sıra %10,52'sinin fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip olmadığı ve %7,89'unun öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuştuğu görülmüştür. Karakterlerin %52,63'ünün ilk çocukluk, %28,94'ünün okul çağı döneminde olduğu, %18,42'si için yaş bilgisi verilmemiştir.

Tablo 4.14. İncelenen İngilizce kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakterin Mizacı		n	%
Mizaç Özelliği	Cesur	8	12,12
	Neşeli	19	28,78
	Gösterişli	0	0,00
	Meraklı	12	18,18
	Yardımsever	8	12,12
	Paylaşımçı	4	6,06
	Hırslı	0	0,00
	Güvenilir	5	7,57
	Mutsuz	2	3,03
	Kıskanç	1	1,51
	Tembel	2	3,03
	Yaramaz	2	3,03
	Huysuz	3	3,03
Toplam		66	100,00

Tablo 4.14.'de, incelenen ana karakterin en çok ön plana çıkan mizaç özelliklerine yer verilmiştir. Karakterlerin, %12,12'si cesur, %28,78'i neşeli,

%18,18'i meraklı, %12,12'si yardımsever, %6,06'i paylaşımcı, %7,57'si güvenilir, %3,03'ü mutsuz, %1,51'i kıskanç, %3,03'ü tembel, %3,03'ü yaramaz ve yine %3,03'ü huysuz mizaç özelliklerine sahiptir.

Tablo 4.15. İncelenen Fransızca kitapların ana karakter özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakter Özellikleri		n	%
Karakterin Türü	İnsan	24	64,86
	Hayvan	12	32,43
	Bitki	0	0,00
	Nesne	0	0,00
	Fantastik (hayali)	1	2,70
Kişilik Özelliği	Devingen	28	75,67
	Durağan	9	24,32
	Açık	33	89,18
	Kapalı	4	10,81
Davranış özelliği	Problem çözen	11	29,72
	Problemi fark eden	5	13,51
	Problem yaratan	8	21,62
	Problem yok	13	35,13
	Olumlu yönlendirme yapan	33	89,18
	Olumsuz yönlendirme yapan	4	10,81
Cinsiyet	Kız	18	48,64
	Erkek	16	43,24
	Cinsiyet belirtilmemiştir.	3	8,10
Giyim	Yaşına uygun giyinmiştir.	35	94,59
	Yaşına uygun giyinmemiştir.	0	0,00
	Karakter için giysi kullanılmamıştır.	2	5,40
Fiziksel görünüm	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahiptir.	32	86,48
	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip değildir.	0	0,00
	Öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur.	5	13,51
Yaş bilgisi	Bebek	0	0,00
	Çocuk (ilk çocukluk)	14	37,83
	Çocuk (okul çağı)	21	56,75
	Ergen	0	0,00
	Yetişkin	0	0,00
	Yaşlı (ileri olgunluk)	0	0,00
	Yaş bilgisi yok	2	5,40

Tablo 4.15.'de görüldüğü gibi, ana karakterlerin %64,86'sı insan, %32,43'ü hayvan, %2,70'i fantastik (hayali) karakterlerden oluşmaktadır. Karakterlerin %75,67'si devingen, %24,32'si durağan, %89,18'i açık, %10,81'i kapalı karakterdir. Davranış özelliği bakımından, karakterlerin %29,72'si problem çözen, %13,51'i problemi fark eden, %21,62'si problem yaratan, %35,13'ünde ise problem yok olarak belirlenmiştir. Ayrıca karakterlerin %89,18'i olumlu yönlendirme yapan, %10,81'i olumsuz yönlendirme yapan davranış özelliğine sahiptir. Karakterlerin %48,64'ü kız, %43,24'ü erkek, %8,10'u için cinsiyet belirtilmemiştir. Karakterlerin, %94,59'u yaşına uygun giyinmiş, %5,40'ı için giysi kullanılmamıştır. Karakterlerin, %86,48'i fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahip, %13,51'i öykü sonunda fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme kavuşmuştur. Karakterlerin %37,83'ü çocuk (ilk çocukluk), %56,75'i çocuk (okul çağı) olup, %5,40'ının yaş bilgisi verilmemiştir.

Tablo 4.16. İncelenen Fransızca kitapların ana karakterlerinin mizaç özellikleri yönünden dağılımı

Ana Karakterin Mizacı		n	%
Mizaç Özelliği	Cesur	13	19,11
	Neşeli	8	11,76
	Gösterişli	0	0,00
	Meraklı	20	29,41
	Yardımsaver	3	4,41
	Paylaşımçı	5	7,35
	Hırslı	1	1,47
	Güvenilir	9	13,23
	Mutsuz	1	1,47
	Kıskanç	0	0,00
	Tembel	4	5,88
	Yaramaz	2	2,94
	Huysuz	2	2,94
Toplam		68	100,00

Tablo 4.16.'da görüldüğü gibi, incelenen ana karakterin en çok ön plana çıkan mizaç özelliklerinin, %19,11'i cesur, %11,76'sı neşeli, %29,41'i meraklı, %4,41'i yardımsever, %7,35'i paylaşımcı, %1,47'si hırslı, %13,23'ü güvenilir, %1,47'si mutsuz, %5,88'i tembel, %2,94'ü yaramaz, %2,94'ü huysuz olduğu bulunmuştur.

4.7. İncelenen Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca öykü kitaplarının içerik özelliklerine ilişkin bulguları, Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar için ayrı tablolarda gösterilmiştir. İçerik inceleme kısmı 11 maddeden oluşup, evet-hayır (E-H) şeklinde cevaplanmıştır.

Tablo 4.17. İncelenen Türkçe kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı

İçerik Özellikleri			n	%
1	Öykünün başlığı içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir niteliktedir.	E	34	35,41
		H	62	64,59
2	Öykü konusu doğrudan başlıkta geçmektedir.	E	62	64,59
		H	34	35,41
3	Öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmıştır.	E	96	100,00
		H	0	0,00
4	Öykü gerçekçi kurgusal özelliğe sahiptir.	E	74	77,08
		H	22	22,92
5	Öykü hayali kurgusal özelliğe sahiptir.	E	22	22,92
		H	74	77,08
6	Öyküde olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmıştır.	E	91	94,79
		H	5	5,20
7	Öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı vardır.	E	5	5,20
		H	91	94,79
8	Öyküde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir.	E	93	96,88
		H	3	3,20
9	Öykü bir sonuca bağlanmıştır.	E	92	95,83
		H	4	4,17
10	Öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmektedir.	E	91	94,79
		H	5	5,20
11	Öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.	E	22	22,92
		H	74	77,08

Tablo 4.17.'de, incelenen Türkçe öykü kitaplarının, %35,41'inde öykünün başlığının içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir nitelikte olduğu %64,59'unda öykü konusunun doğrudan başlıkta geçtiği, %100,00'ünde öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmış, %77,08'i gerçekçi kurgusal özelliğe sahip, %22,92'si hayali kurgusal özellikte, bunun yanı sıra kitapların %94,79'ünde

geçen olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmış olduğu bulunmuştur. Kitapların %5,20'sinde öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı olduğu, %96,88'inde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdüldüğü düşünülmektedir. Kitapların %95,83'ünde öykü bir sonuca bağlanmış ve yine öykülerin %94,79'unda öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmiştir. Ayrıca öykü kitaplarının %22,92'sinde öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.

“Sütün yolculuğu” isimli kitapta, öykü başlığı öyküde işlenen sağlık konusu hakkında ipucu verir nitelikte iken, “Hamdi neden gözlük takıyor” isimli kitapta, öyküde işlenen sağlık konusu doğrudan başlıkta geçmektedir. “Sütün yolculuğu” isimli kitapta, süt içtikten sonra sindirimi açıklanırken, hayali bir kurgu seçilmiştir: *“Sonunda süt adındaki uzay roketinin içinde kalsiyum, fosfor, protein ve vitamin denen kardeşlerin yaşadığını söyledi.* “Hamdi Neden Gözlük Takıyor” isimli kitapta ise öykü gerçekçi bir kurguyla verilmiştir: *“Zavallı Hamdi, yakını da uzağı da iyi göremiyordu... Annesi ilk iş olarak Doktor Civan'ın muayenehanesini arayıp bir randevu aldı.”.*

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi, her iki kitapta da verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir.

Bazı kitaplarda öykü sonunda bir etkinliğe yer verilmiştir: “Yumurta Sevmeyen Çocuk” isimli kitapta, öykü sonunda bir şarkı ve bu şarkıya ait notalara yer verilmiştir.

Tablo 4.18. İncelenen İngilizce kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı

İçerik Özellikleri			n	%
1	Öykünün başlığı içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir niteliktedir.	E	14	43,75
		H	18	56,25
2	Öykü konusu doğrudan başlıkta geçmektedir.	E	18	56,25
		H	14	43,75
3	Öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmıştır.	E	32	100,00
		H	0	0,00
4	Öykü gerçekçi kurgusal özelliğe sahiptir.	E	23	71,87
		H	9	28,13
5	Öykü hayali kurgusal özelliğe sahiptir.	E	9	28,13
		H	23	71,87
6	Öyküde olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmıştır.	E	27	84,38
		H	5	15,62
7	Öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı vardır.	E	2	6,25
		H	30	93,75
8	Öyküde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir.	E	30	93,75
		H	2	6,25
9	Öykü bir sonuca bağlanmıştır.	E	30	93,75
		H	2	6,75
10	Öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmektedir.	E	29	90,63
		H	3	9,37
11	Öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.	E	3	9,37
		H	29	90,63

Tablo 4.18.'de, incelenen İngilizce kitapların, %43,75'inde öykünün başlığının değinilen konu hakkında ipucu verir nitelikte olduğu, %56,75'inde öykü konusunun doğrudan başlıkta geçtiği, bunun yanı sıra incelenen İngilizce resimli öykü kitaplarının tamamında öykü konusunun çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmış olduğu belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında örnekleme oluşturan

İngilizce öykü kitaplarının %71,87'sinin gerçekçi, %23,18'i hayali kurgusal özelliğe sahip olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra %84,38'inde olayların sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmış olduğu saptanmıştır. Kitapların %6,25'inde öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı olduğu, %93,75'inde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdüldüğü belirlenmiştir. Kitapların %93,75'inde öykü bir sonuca bağlanmış ve %90,63'ünde öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmiştir. Ayrıca incelenen İngilizce öykülerden %9,37'sinde öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.

Öykü sonunda yer alan bir etkinliğe örnek olarak "Eat your peas" isimli İngilizce kitapta okuma yapıldıktan sonra, öyküyü okurken daha keyifli hale getirebilecek sesli okuma, şarkı ve ses efektleri bulunan bir CD yer almaktadır.

Tablo 4.19. İncelenen Fransızca kitapların içerik özellikleri yönünden dağılımı

İçerik Özellikleri			n	%
1	Öykünün başlığı içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir niteliktedir.	E	13	40,62
		H	19	59,38
2	Öykü konusu doğrudan başlıkta geçmektedir.	E	19	59,38
		H	13	40,62
3	Öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmıştır.	E	32	100,00
		H	0	0,00
4	Öykü gerçekçi kurgusal özelliğe sahiptir.	E	25	78,12
		H	7	21,88
5	Öykü hayali kurgusal özelliğe sahiptir.	E	7	21,88
		H	25	78,12
6	Öyküde olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmıştır.	E	32	100,00
		H	0	0,00
7	Öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı vardır.	E	2	6,20
		H	30	93,75
8	Öyküde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir.	E	32	100,00
		H	0	0,00
9	Öykü bir sonuca bağlanmıştır.	E	32	100,00
		H	0	0,00
10	Öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmektedir.	E	32	100,00
		H	0	0,00
11	Öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.	E	4	12,50
		H	28	87,50

Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi incelenen Fransızca kitapların, %40,62'sinde öykünün başlığı içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir nitelikte, %59,38'inde öykü konusu doğrudan başlıkta geçmekte, %100,00'ünde öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmış, %78,12'si gerçekçi, %21,88'i hayali kurgusal özelliğe sahip, %100,00'ünde olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde

kurgulanmıştır. Kitapların %6,20'sinde öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı olup, kitapların tamamında verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir. Kitapların tamamında öykü bir sonuca bağlanmış ve öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmektedir. Ayrıca %12,50'sinde öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.

Öykü sonunda yer alan bir etkinliğe örnek olarak "Les collations d'emma isimli Fransızca kitapta, öykü içerisinde diyabet ile ilgili verilen bilgiler doğrultusunda, çocuğun izleyebileceği bir çizelge verilmiş ve şeker ölçüm cihazının kullanımına, sağlıklı beslenmeye yönelik resimlere yer verilmiştir.

4.8. İncelenen Öykü Kitaplarının Dil ve Anlatım Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

İncelenen n=96, Türkçe, n=32 İngilizce, n=32 Fransızca öykü kitabının dil ve anlatım özelliklerine ilişkin bulgular, Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar için sırasıyla ayrı tablolar üzerinde gösterilmiştir. Dil ve anlatım özellikleri inceleme kısmı 10 maddeden oluşup, evet-hayır şeklinde cevaplanmıştır.

Tablo 4.20. İncelenen Türkçe kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı

Dil ve Anlatım Özellikleri			n	%
1	Öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.	E	94	97,91
		H	2	2,90
2	Yalın bir anlatım biçimi seçilmiştir.	E	90	93,75
		H	6	6,25
3	Özel terimlere yer verilmiştir.	E	57	59,38
		H	39	40,62
4	Öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur.	E	95	98,95
		H	1	1,05
5	Öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmıştır.	E	88	91,67
		H	8	8,33
6	Öyküde basit yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	53	55,20
		H	43	44,80
7	Öyküde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	43	44,80
		H	53	55,20
8	Öyküde dil ve anlatım bozukluğu hataları vardır.	E	0	2,90
		H	96	97,91
9	Öyküde yazım yanlışı vardır.	E	0	4,17
		H	96	95,83
10	Öyküde imla hatası vardır.	E	0	1,05
		H	96	98,95

Tablo 4.20.'de görüldüğü gibi, incelenen Türkçe kitapların %97,91'inde öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmakta, %93'75'inde yalın bir anlatım biçimi seçilmiş, %59,38'inde özel terimlere yer verilmiştir. %98,95'inde öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur. Kitapların %91,67'sinde öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmış, %55,20'sinde basit yapıda cümleler çoğunlukta ve

%44,80’inde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır. İncelenen kitaplarda herhangi bir dil ve anlatım bozukluğuna, yazım yanlışına ya da imla hatasına rastlanmamıştır.

“Arkadaşım Hemşire” isimli kitapta, “*ameliyat, anestezi, yoğun bakım ünitesi*” gibi terimlere yer verilmiş, bu terimler resimler yardımıyla açıklanmış ve birden fazla yerde metin içerisinde kullanılmıştır.

Tablo 4.21. İncelenen İngilizce kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı

Dil ve Anlatım Özellikleri			n	%
1	Öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.	E	29	90,62
		H	3	9,38
2	Yalın bir anlatım biçimi seçilmiştir.	E	32	100,00
		H	0	0,00
3	Özel terimlere yer verilmiştir.	E	19	59,38
		H	13	40,62
4	Öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur.	E	32	100,00
		H	0	0,00
5	Öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmıştır.	E	31	96,88
		H	1	3,12
6	Öyküde basit yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	27	84,38
		H	5	15,62
7	Öyküde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	5	15,62
		H	27	84,38
8	Öyküde dil ve anlatım bozukluğu hataları vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00
9	Öyküde yazım yanlışı vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00
10	Öyküde imla hatası vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00

Tablo 4.21.'de görüldüğü gibi, incelenen İngilizce kitapların %90,62'sinde öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmakta, %100,00'ünde yalın bir anlatım biçimi seçilmiş, %59,38'inde özel terimlere yer verilmiştir. %100,00'ünde öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur. Kitapların %96,88'sinde öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmış, %84,38'sinde basit yapıda cümleler çoğunlukta ve %15,62'sinde bileşik yapıda cümleler çoğunlukta. Ayrıca incelenen kitaplarda herhangi bir anlatım bozukluğu hatası, yazım yanlışı veya imla hatasına rastlanılmamıştır.

Tablo 4.22. İncelenen Fransızca kitapların dil ve anlatım özellikleri yönünden dağılımı

Dil ve Anlatım Özellikleri			n	%
1	Öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.	E	31	96,88
		H	1	3,12
2	Yalın bir anlatım biçimi seçilmiştir.	E	32	100,00
		H	0	0,00
3	Özel terimlere yer verilmiştir.	E	22	68,75
		H	10	31,25
4	Öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur.	E	32	100,00
		H	0	0,00
5	Öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmıştır.	E	32	100,00
		H	0	0,00
6	Öyküde basit yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	23	71,88
		H	9	28,12
7	Öyküde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır.	E	9	28,12
		H	23	71,88
8	Öyküde dil ve anlatım bozukluğu hataları vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00
9	Öyküde yazım yanlışı vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00
10	Öyküde imla hatası vardır.	E	0	0,00
		H	32	100,00

Tablo 4.22.'de görüldüğü gibi, incelenen Fransızca kitapların %96,88'inde öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmakta, %100,00'ünde yalın bir anlatım biçimi seçilmiş, %68,75'inde özel terimlere yer verilmiştir. %100,00'ünde öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur. Kitapların %100,00'ünde öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmış, %71,88'sinde basit yapıda cümleler çoğunlukta ve %28,12'sinde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır. Ayrıca incelenen kitaplarda

herhangi bir anlatım bozukluğu hatası, yazım yanlışı veya imla hatasına rastlanılmamıştır.

4.9. İncelenen Öykü Kitaplarının İşlenen Sağlık Konu ve Temalar Yönünden Değerlendirilmesi

Çalışmanın başında, “Öykü Kitabı İnceleme Formu” üzerinde bir grup sağlık konu ve temaları belirlenmiş, daha sonra erişilen kitaplar doğrultusunda, bu sağlık konu ve temalarına yenileri eklenmiştir. Araştırma sürecinde karşılaşılan sağlık konuları da dahil edilerek, 28 farklı sağlık konu ve temalarını içeren bir liste oluşturulmuştur (Bkz. Ek-1). Tablo 4.23.’de Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda geçen sağlık konu ve temalarının dağılımına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.23. Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda geçen sağlık konu ve temaların dağılımı

Sağlık Teması		TR		EN		FR	
		n	%	n	%	n	%
1	Çevre Temizliği	2	1,84				
2	El ve Vücut Temizliği	12	11,00	3	9,09	4	12,50
3	Tuvalet Alışkanlığı	2	1,84			1	3,12
4	Ağız ve Diş sağlığı	14	12,84	4	12,12	4	12,50
5	Uyku Düzeni	5	4,58	3	9,09	3	9,37
6	Beslenme	20	18,34	4	12,12	2	6,25
7	Veganlık			1	3,03		
8	Vejetaryenlik			1	3,03	2	6,25
9	Diyabet			2	6,06	2	6,25
10	Çölyak			1	3,03		
11	Alerji						
12	Besin Alerjisi	2	1,84	1	3,03	2	6,25
13	Soğuk algınlığı	6	5,50				
14	Bulaşıcı Hastalıklar	2	1,84	2	6,06	1	3,12
15	Görme Bozuklukları	6	5,50			2	6,25
16	İşitme Bozuklukları						
17	Astım	3	2,75	2	6,06	1	3,12
18	Güneşten Korunma			2	6,06	1	3,12
19	Kazalar ve Yaralanmalar	5	4,58				
20	Ayakta Tedavi	5	4,58			1	3,12
21	Yatakta Tedavi	6	5,50	1	3,03	2	6,25
22	Ameliyat Olma	4	3,66	1	3,03	1	3,12
23	Fiziksel Aktivite	11	10,09	1	3,03	1	3,12
24	Yoga	1	0,91	2	6,06		
25	Pilates					1	3,12
26	Alzheimer	1	0,91				
27	Epilepsi	1	0,91			1	3,12
28	Kanser	1	0,91	2	6,06		
Toplam		109	100,00	33	100,00	32	100,00

Tablo 4.23.'de görüldüğü gibi, incelenen Türkçe kitapların %1,84'ü çevre temizliği, %11,00'i el ve vücut temizliği, %1,84'ü tuvalet alışkanlığı, %12,84'ü ağız ve diş sağlığı, %4,58'i uyku düzeni, %18,34'ü beslenme, %1,84'ü besin alerjisi, %5,50 soğuk algınlığı, %1,84'ü bulaşıcı hastalıklar, %5,50'si görme bozuklukları, %2,75'i astım, %4,58'i kazalar ve yaralanmalar, %4,58'i ayakta tedavi, %5,50'si yatakta tedavi, %3,66'sı ameliyat olma, %10,09'u fiziksel aktivite (spor), %0,91'i yoga, %0,91 alzheimer, %0,91'i epilepsi, %0,91'i kanser gibi sağlık konu ve temalarını içerdiği görülmüştür.

Tabloda görüldüğü gibi, incelenen İngilizce kitapların, %9,09'u el ve vücut temizliği, %12,12'si ağız ve diş sağlığı, %9,09'u uyku düzeni, %12,12'si beslenme, %3,03'ü veganlık, %3,03'ü vejetaryenlik, %6,06'sı diyabet, %3,03'ü çölyak, %3,03'ü besin alerjisi, %6,06'sı bulaşıcı hastalıklar, %6,06'sı astım, %6,06'sı güneşten korunma, %3,03'ü yatakta tedavi, %3,03'ü ameliyat olma, %3,03'ü fiziksel aktivite, %6,06'sı yoga gibi sağlık konu ve temalarını içermektedir.

Tabloda görüldüğü gibi, incelenen Fransızca kitapların, %12,50'si el ve vücut temizliği, %3,12'si tuvalet alışkanlığı, %12,50'si ağız ve diş sağlığı, %9,37'si uyku düzeni, %6,25'i beslenme, %6,25'i vejetaryenlik, %6,25'i diyabet, %6,25'i besin alerjisi, %3,12'si bulaşıcı hastalıklar, %6,25'i görme bozuklukları, %3,12'si astım, %3,12'si güneşten korunma, %3,12'si ayakta tedavi, %6,25'i yatakta tedavi, %3,12'si ameliyat olma, %3,12'si fiziksel aktivite, %3,12'si pilates, %3,12'si epilepsi gibi sağlık konu ve temalarına yer verilmiştir.

İncelenen kitaplarda “*Öykü Kitabı İnceleme Formu*”nda yer verilmiş olan “alerji ve işitme bozuklukları” ile ilgili temaya rastlanmamıştır. Erişilen İngilizce ve Fransızca kitaplarda yer verilen fakat Türkçe kitaplarda karşılaşılmayan temalar ise veganlık, vejetaryenlik, çölyak, diyabet, pilates ve güneşten korunmadır. Ayrıca incelenen Türkçe kitaplara bakıldığında, tek kitapta birden fazla sağlık konusunun işlendiği de görülmüştür.

Aşağıda, kitaplarda geçen sağlık tema ve konularına yönelik örnek cümleler yer almaktadır.

Örnek kitaplar:

Çevre temizliği;

“Çintirik çevreyi düzenliyor” isimli kitapta, Çintirik bahçede oynarken, papatyanın çok solgun olduğunu, nehrin kendini kirli hissettiği için artık onu balıkların terk ettiğini ve akmak istemediğini görmüştür. Çintirik bu duruma çok üzülmüş ve arkadaşlarıyla beraber, papatya ve nehre yardım etmek için çevreyi düzenlemeye karar vermiştir.

El ve vücut temizliği;

“Minik Dinozor nasıl banyo yapar?” isimli kitapta minik dinozor kendini oyuna kaptırıp üzerini kirletmiştir. Buna rağmen banyo yapmak istememektedir ama arkadaşı ona mis gibi kokan, ördeklerin yüzdüğü köpük köpük bir banyo hazırlamıştır. İlk başta banyo yapmak istemeyen minik dinozor banyoyu çok sevmiş ve arkadaşısıyla çok eğlenmiştir.

Tuvalet alışkanlığı;

“Ejderhalar da tuvalete gider mi?” isimli kitapta David geceleri tuvalete girmekten korktuğu için yatağını ıslatmaktadır. Eğer yatağını ıslatmazsa her gün boyama kitabında bir ejderha boyayabilecektir. Bir gece David çok kararlı bir şekilde gece ihtiyacı olursa tuvalete mutlaka gideceğini düşünür. Köpeği Meks onun yanında kalırsa gece korkmadan tuvalete gidebilecektir. Sabah David çok mutlu uyanır çünkü pijaması tertemizdir ama yine de yatak ıslaktır. Bir an panik olur ama sonra yanında uyuyan köpeği Meks’i görür ve yatağı kimin ıslattığını anlar.

Ağız ve diş sağlığı;

“Kaan’ın sallanan dişi” isimli kitapta Kaan’ın dişi ağrıaktadır. Babası hemen onu bir diş hekimine götürür. Kaan doktorun küçük bir iğne yaptıktan sonra, dişine yaptığı işlemlerin hiç acımadığını fark eder. Tedavi sonrasında doktor Kaan’a dişlerine nasıl bakması gerektiğini detaylı bir şekilde anlatmaktadır.

Uyku düzeni;

“Uykucu aslan nasıl uyur?” isimli kitapta minik aslan uyumak istememektedir. Bir gün uykudan önce akşam banyosunu yapar ve sonra kitap okumaya başlar. Kitap okurken uykusunun geldiğini fark eder ama okumaya devam eder ve böylece uykuya dalar.

Beslenme;

“Lunchtime” isimli kitapta annesi küçük kızına öğle yemeğini yemesini söyler ama küçük kız yemeğini yemek istemediği için kendi yemeğini timsaha, ayıya verir. Akşam olduğunda karnından bir sürü garip ses gelmektedir. Akşam yemeği vakti gelince çok acıktığını fark eder ve artık yemeğini başkasına vermek istemez ve hızlıca tabağını bitirir.

Veganlık;

“V is for Vegan” isimli kitapta vegan olma konusu anlatılırken, hayvanların bizim arkadaşlarımız olduğunu ve onları yememiz gerektiği vurgulanmıştır.

Vejetaryenlik;

“T-Veg” isimli kitapta Reginald et sevmeyen bir dinozordur ve sadece meyve yemek istemektedir. Diğer dinozorlar onunla dalga geçmekte ve hiçbir zaman kendileri kadar güçlü olamayacağını söylemektedirler. Reginald bir gün evden kaçıp kendine et yemeyen arkadaşlar bulmaya karar verir ve bir fille tanışır ve arkadaş olurlar ama aynı zamanda diğer dinozorları da özlemektedir. Bir gün ormanda yangın çıkar ve yangın diğer dinozorların yaşadığı yerdedir. Reginald hemen filden yardım ister ve fil arkadaşıyla beraber yangını kolayca söndürürler. Diğer dinozorlar da, Reginald’ın da aslında ne kadar güçlü bir dinozor olduğunu görmüşlerdir.

Diyabet;

“Le dragon à la dent sucrée” isimli kitapta Léon diyabet hastasıdır ve hastalığıyla ilgili kendine çok dikkat etmektedir. Bir gün tiyatro provasında kendini halsiz hisseder. Léon’un arkadaşı Manon bunun diyabet yüzünden olduğunu bilmektedir ve hemen arkadaşına atıştırmalıklarını getirir. Tiyatro provasındaki diğer arkadaşları da artık diyabetin ne demek olduğunu ve Léon bir gün kendini yine iyi hissetmezse neler yapmaları gerektiğini öğrenmişlerdir.

Çölyak;

“The celiac kid” isimli kitapta öykünün kahramanı Çölyak çocuk, diğer çocuklar gibi arabaları, oyuncakları sevdiğini ama tek fark olarak vücudunun gluten sevmediğinden bahseder ve hangi yiyecekleri yemesi ya da yememesi gerektiğini anlatmaktadır.

Besin alerjisi;

“Sara’ya fındık yok” isimli kitapta Sara, bir sabah fıstık ezmeli tost yedikten sonra ağzında ve ellerinde karıncalanmalar hisseder. Çeşitli testlerden sonra sadece yerfıstığına değil, aynı zamanda fındık, ceviz, soya, süt ürünleri ve yumurtaya da alerjisi olduğunu öğrenir. Bir gün annesi Sara için sorun yaşamadan yiyebileceği lezzetli yiyecekler bulur.

Soğuk algınlığı;

“Hastayım” isimli kitapta Tomurcuk kendini iyi hissetmemekte, üşümekte ve başı ağrıtmaktadır. Hatta kulak ağrısı da çekmekte ve ateşi de vardır. Arkadaşı hemen Doktor Baykuş’u çağırır. Doktor Baykuş Tomurcuk’un üşüttüğünü, dinlenmesi ve ilaçlarını düzenli alması gerektiğini anlatır. Muayene sürecinde Tomurcuk’un hiç canı yanmamış ve doktorun tavsiyelerine uyup sağlığına kavuşmuştur.

Bulaşıcı hastalıklar;

“Our immune system” isimli kitapta mikropların vücudumuza nasıl yerleştiği, kanımızda nasıl gezdiği anlatılmakta ve bu mikroplardan kurtulmak için düzenli egzersiz yapmanın, sağlıklı beslenmenin, yeterli ölçüde dinlenmenin önemi vurgulanmaktadır.

Görme bozuklukları;

“Benjamin’in süper gözlükleri” isimli kitapta Benjamin iyi göremediği için doktora gitmiştir, doktor mutlaka gözlük kullanmasını söylemiştir. Ama Benjamin gözlük kullanmaktan hiç hoşlanmamaktadır. Bunun üzerine arkadaşları Benjamin’in seveceğini düşündükleri süper bir gözlük tasarlamaya karar verirler.

Astım;

“İnci’nin büyük yarışı isimli” kitapta İnci’nin astım rahatsızlığı vardır ve okuldaki koşu yarışmasına katılmakta tereddüt etmektedir. Doktor, ilacını düzenli alırsa yarışa katılabileceği konusunda İnci’yi cesaretlendirmiştir ve İnci doktorun tavsiyelerine uyarak ilaçlarını düzenli kullanmış, yarışa katılmış ve yarışı birincilikle kazanmıştır.

Güneşten korunma;

“No more gunk” isimli kitapta annesinin güneş losyonu kullanması gerektiğini söylediği halde küçük çocuk oyuna dalmış ve güneşin ona zarar veremeyeceğini düşünmüştür. Fakat gün sonunda tüm vücudu kırmızı olmuş ve canı çok yanmaktadır,

annesinin ne demek istediğini o zaman anlamıştır. Bir dahaki sefere dikkatli davranmış ve güneş losyonunu kullanmıştır.

Kazalar ve yaralanmalar;

“Arkadaşım ambulans doktoru” isimli kitapta Meltem, babasıyla dağda yürüyüşe çıkmış ve düşüp bacağını kırmıştır. Meltem’i almaya bir ambulans gelmiş ve bacağının tedavisi için onu hastaneye götürmüşlerdir. Öykü sonunda Meltem’in bacağı iyileşmiş ve artık ambulans doktoru bir arkadaşı olmuştur.

Ayakta tedavi;

“Elif doktora gidiyor” isimli kitapta annesi Elif’i sağlık kontrolü için doktora götürmüştür ama Elif doktorun neler yapacağını bilmediği için ilk başta korkmuştur. Doktor Elif için idrar testi gibi bir sürü test istemiştir. Doktor bir yandan da Elif’le sürekli konuşmakta ve neler uygulayacağını anlatmaktadır. Elif öykü sonunda korkulacak bir şey olmadığını görmüş ve nasıl doktora gidileceğini, muayene için neler gerektiğini bilmektedir.

Yatakta tedavi;

“Elif hastalandı” isimli kitapta Elif’in boğazı ağrır ve ateşi de vardır. Doktor Elif’i muayene ettikten sonra dinlenmesi ve ilaçlarını alması gerektiğini söylemiştir. Elif iyileşene kadar yatağından çıkmamış ve dinlenmiştir.

Ameliyat olma;

“L’opération” isimli kitapta ameliyat öncesi hijyen kuralları ve ameliyat esnasında anestezi gibi uygulamalar ve ameliyat sonrası pansuman ile ilgili tüm detaylar verilmiştir.

Fiziksel aktivite;

“Spor yap sağlıklı yaşa” isimli kitapta ormanda hayvanlar arasında yaz şenliği oyunları başlamıştır. Bu turnuva için herkes çok heyecanlıdır ve kendini hazır hisseder. Sadece Kaşif Minimini biraz korkmaktadır çünkü yapamayacağını düşünmektedir ama takım arkadaşları sayesinde turnuvadan çok keyif almıştır. Öykü boyunca spor yapmanın hem çok eğlenceli hem de sağlıklı olduğu vurgulanmaktadır.

Yoga;

“Little yoga” isimli kitapta yoga egzersizleri eğlenceli bir şekilde, “*Kelebek gibi kollarını aç.*” gibi hayvanların yaptığı hareketlere benzetilerek anlatılmıştır.

Pilates;

“Le pilates pour les petits” isimli kitapta pilates egzersizleri “*Sırtüstü yat ve kollarını kürek çeker gibi yukarıdan aşağı çek.*” gibi farklı canlandırmalarla keyifli bir şekilde verilmiştir.

Alzheimer;

“Dedemin müziği” isimli kitapta Alzheimer olan bir dedenin yaşadığı durumlar ve torununun bu hastalığı anlama süreci ve dedesinin birçok şeyi unuttuğu halde müzik yapmayı hatırladığı gibi keyifli anlar verilmiştir.

Epilepsi;

“Un orage dans ma tête” isimli kitapta epilepsi hastası olan Mathilde’nin dilinden epilepsi açıklanmaya çalışılmış ve epilepsi sürecinde neler yapılması gerektiği Mathilde’in tecrübeleri üzerinden anlatılmıştır. Mathilde epilepsi için “*Kafamda bazen fırtına olabilir, bu birkaç dakika sürüyor.*” ifadelerini kullanmıştır. Bir gün okulda Mathilde kendi gibi epilepsi hastası olan Adrien ile tanışır ve aynı durumu yaşayan bir başka kişi olduğunu görmüş ve epilepsi nöbeti sırasında neler yapılması gerektiğini Adrien rahatsızlandığı sırada öğrenmiştir.

Kanser;

“Kansere elveda bahçesi” isimli kitapta annelerine göğüs kanseri teşhisi konulan Cem ile Ceren’in tedavi sürecini daha kolay atlatabilmek için ailece bir bahçe kurmaya karar vermelerini anlatmaktadır. Bahçedeki tohumların yeşerdiğini görmenin ve sağlıklı sebzeler yemenin annelerinin iyileşmekte olduğunu hatırlatacağını düşünürler. Anneleri iyileşirken onlarda değişen mevsimlerle birlikte sebzelerin de büyüdüğünü görür ve bu süreci keyifle gözlemlerler.

5. TARTIŞMA

4-8 yaş arası yaş düzeyine hitap eden ve sağlık konularını işleyen kitapların dahil edildiği bu çalışmada, Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda hangi sağlık konularına yer verildiği ve bunlar üzerinde nasıl çalışıldığı üzerinde durulmuştur.

5.1. Künye Bilgileri ve Kitapların Çeviri Olması Açısından

Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde, özel amaçla yazılan ve içerik yönünden sınırlı sayıda kitap olduğu görülmüştür (9).

Doğrudan sağlık konularını işleyen çocuk kitaplarında son yıllarda artış görülse de, işlenen sağlık konularının çeşitliliği yeterli düzeyde değildir.

Araştırmaya dahil edilen 96 Türkçe kitabın n=37'sinin anadilinin Türkçe olması ve n=59'unun çeviri olması (Tablo 4.1.) bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu sayı İngilizce kitaplar için 32 kitap içerisinde n=31'inin anadili İngilizce, n=1 tanesi çeviridir, Fransızca kitaplar için n=32 kitap içerisinde n=24'ünün anadili Fransızca, n=8 tanesi çeviridir.

Uzun yıllar yayınevleri daha uygun fiyatlara mal olduğu için çeviri kitapları basmayı tercih etmişler ve hala da basmaya devam etmektedirler. Yayınevlerinin bu tutumu, resimli çocuk kitabı yazarlarını ve resimleyenleri alandan uzak kalmasının nedeni olarak görülmektedir (86).

İncelenen 96 Türkçe kitabın, 59'nun çeviri olduğu ve bu çeviri kitaplara bakıldığında çeviri uzmanı incelemesine yer veren sadece 11 kitaba rastlanmıştır. (Tablo 4.1.1.). İngilizce ve Fransızca çeviri kitaplarda dil uzmanı incelemesine rastlanılmamıştır.

Çeviri kitapların bu denli çok kullanıldığı bir durumda, çevirinin kaynak metne ne kadar sadık kaldığından ziyade, elde edilen çeviri metnin yani erek metnin, hedef kültür ve dil özelliklerini ne ölçüde titizlikle yansıttığı, çeviri kitaplar açısından oldukça önemlidir. Metnin çevirisi yapıldıktan sonra, dil uzmanı ya da çeviri bilim uzmanları tarafından incelenmesi çeviri kalitesini kuşkusuz artıracak ve hedef kitle için daha anlaşılır bir kaynak olacaktır.

Kısaca çeviri nedir? sorusunu Yazıcı (87), dillerin tanımladığı başka dünyaların tanıtılması olarak ifade etmiş, Göktürk (87) değişik toplulukların,

ulusların, bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yolu, tek tek diller ötesinde bir ortak dil ve dillerin dili, şeklinde ifade etmeye çalışmıştır.

Roman, öykü, ya da şiir diye bildiğimiz edebi ürünlerin çevirisi ile örneğin bir bulaşık makinasının kullanma kılavuzunun çevirisinin aynı özelliklere sahip olması beklenemez. Çevirisi yapılan metin türünün ne olduğunun çeviri metin üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olacaktır. Herhangi bir kullanma kılavuzunda söz sanatları yoktur; neredeyse sözcüğü sözcüğüne bir çeviri başarılı bir çeviri için yeterli görülebilir. Çünkü bu tür metinlerde amaç, yalın ve duru bir bilginin bir başka dilde ifade edilmesinden ibarettir. Sanat ve yazın metinlerinde ise durum çok daha farklıdır. Bu tür metinlerde çevirmen, metni çevirirken kullanacağı yöntemden metnin iletisine, işlevine hatta metnin alıcısına kadar birçok değişkeni dikkate almak zorundadır. Başka bir örnek olarak iş yazışmaları gibi metinleri de göz önünde bulundurduğumuzda, kendimizi metin türüne göre çeviri tartışmaları içinde buluruz; ancak metnin türü ne olursa olsun, çeviri metin okurunun bu metni ve iletisini ana dilinde, bu dilin dilbilgisi verilerine göre sorunsuzca, sıkılmadan ve bocalamadan anlayabilmesi oldukça önemlidir (87). Göktürk (87)'ün belirttiği gibi, "çeviri metinlerin eleştirisi" konusu ayrı bir uzmanlık alanıdır. Buna karşın, çeviri eleştirisi alanında değerlerin, ölçütlerin tam anlamıyla belirlenmemiş olması da ayrı bir sorundur.

Çeviribilim uzmanları hariç, okuduğu çeviri metni, kaynak metinden tekrar okuma eğiliminde olan çeviri metni okuru yok denecek kadar azdır (87). Sonuç olarak, çeviri kitaplarda dil uzmanı incelemesine yer verilmesi oldukça önemli bir konudur ve çocuk edebiyatı yazarları da bu anlamda sorumluluk sahibidir.

Ülkemizde sağlık konularını işleyen çocuk kitaplarının sayılarına bakıldığında (Tablo 4.2., Tablo 4.3., Tablo 4.4.), özellikle 2015 yılından itibaren ciddi bir artış olduğu görülmüştür. Türkçe kitaplar için, 2007 yılına ait bir kitaba ulaşılamazken, 2016 yılına ait 21, 2017 yılına ait 42 kitaba ulaşılmıştır. İngilizce ve Fransızca kitaplarda son yıllarda artış olduğu görülse de, önceki yıllara göre ciddi bir fark görülmemiştir.

İncelenen Türkçe kitaplara bakıldığında (Tablo 4.5, Grafik 4.4.); 3-6 yaş arası sağlık konusunu işleyen kitapların da olduğu ancak 5 yaş üzeri için daha fazla sayıda

kitabın olduğu görülmektedir. Türkçe kitaplarda, 3-6 yaş arası uygun kitap n=23, 5-6 yaş arası için n=44, 6-8 yaş arası için n=29 kitap bulunmaktadır.

İncelenen İngilizce ve Fransızca kitaplara bakıldığında; Türkçe kitaplarda olduğunun aksine, sağlık konuları işleyen ve 3 yaş üzeri uygun olan kitapların daha çok olduğu elde edilen bulgular sonucunda ortaya koyulmuştur. İngilizce kitaplarda 3-6 yaş arası n=24, 5-6 yaş arası n=4, 6-8 yaş arası n=4 kitap bulunmaktadır. Fransızca kitaplarda, 3-6 yaş arası n=20, 5-6 yaş arası n=4, 6-8 yaş arası n=8 kitap bulunmaktadır (Bkz. Tablo 4.5., Grafik 4.4.).

Erken sağlık eğitiminde, evde anne babalar tarafından temizlik, vücut sağlığı; temizliği gibi genel sağlık bilgilerinin eğitiminde resimli kitapların daha erken yaşta tercih edilmesinde fayda olduğu düşünülmektedir. Okulda yapılan sağlık eğitimi ile çocukların, sağlıkla ilgili okul öncesi dönemde edindiği olumlu bilgi, tutum ve davranışları pekiştirmek, olumsuz olanları ise değiştirmek mümkündür (73).

Araştırmaya dahil edilen kitapların konu hakkında kısa bilgiye, uzman görüşüne ve yazar hakkında bilgiye yer verilmesi yönünden incelenmesinin amacı, özellikle ailelerin, eğitimcilerin, kitap seçiminde, bu ek bilgilere dayanarak kitap seçmelerinin oldukça önemli olduğunun düşünülmesidir.

Yaşam süresince karşılaşılan zorlukların üstesinden gelme bireyin sahip olduğu kişisel ve duygusal yapının gücü ile doğrudan ilişkidir. Erken dönemlerden itibaren seçimi doğru yapılmış kitaplar ile gerçekleşecek olan okuma aktivitelerinin çocukların güçlü bir kişilik geliştirmesinde rolü büyüktür (88). Aileler ve eğitimcilerin, kitap seçerken, yazar hakkında, kitabın içeriği ya da bir uzman görüşü bilgisine ulaşabilmeleri, kitabın seçimini kolaylaştıracak ve kuşkusuz okuma kalitesini yükseltecektir.

İncelenen kitaplar arasında, kitapta yazar bilgisine yer veren toplam 13 (n=5 Türkçe, n=8 İngilizce) kitap bulunmaktadır, Fransızca kitaplarda yazar bilgisine yer veren bir kitaba rastlanmamıştır. Kitabın içeriği hakkında bilgi veren özet niteliğinde bir kısım bulunan, toplam 144 (n=85 Türkçe, n=30 İngilizce ve n=29 Fransızca) kitap bulunmaktadır. Ayrıca araştırmada incelemesi yapılan 42 (n=27 Türkçe, n=8 İngilizce ve n=7 Fransızca) kitapta uzman görüşüne yer verilmiştir.

5.2. Fiziksel Özellikleri Açısından

Resimli kitapların fiziksel özelliklerini; kitabın biçimi, boyutları, sayfalarında kullanılan kağıdın kalitesi, kapağında kullanılan kartonun cinsi, ciltlenmesi ve metinde kullanılan yazı karakteri ile harflerin büyüklüğü belirler (58).

Yapılan bu çalışmada incelen kitaplar; biçim, boyut, kağıt kalitesi, kapak cinsi ve ciltleme özellikleri açısından değerlendirilmiştir (Tablo 4.7.).

Biçim ve boyut yönünden Türkçe, İngiliz ve Fransızca kitaplarda özellikle, büyük ve orta boyun tercih edildiği görülmüştür. Türkçe kitaplarda en çok (n=58) büyük boy, İngilizce kitaplarda en çok (n=20) büyük boy ve Fransızca kitaplarda en çok (n=19) orta boy tercih edilmiştir. Genel olarak küçük boy kitapları kavraması daha kolayken, büyük boy kitaplar, resimleme özellikleri yönünden çocuklar için daha çekici bir görünüme sahiptir.

Ciltleme türü olarak çoğunlukla ipli dikiş tercih edilmiştir. Ülkemizde yayımlanan resimli kitapların ciltlenmesinde tel dikiş, zımba, iplik dikiş ciltleme türleri kullanılmaktadır. Bunlar arasında en sağlam olanı ipli dikiş ciltleme türüdür (58). İncelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar içinde, en çok tercih edilen ciltleme türünün tel ve ipli dikiş olduğu görülmüştür. Türkçe kitaplarda en çok (n=54) tel dikiş, İngilizce (n=17) ve Fransızca kitaplarda (n=25) ipli dikiş tercih edilmiştir (Bkz. Tablo 4.7.).

Çocuk kitaplarının basımında kullanılacak kağıdı seçerken yayımcıların dikkat etmesi gereken noktalardan biri, kağıdın çok ince olmaması ve bu yüzden resim ve / ya da yazıların arka sayfaya geçmemesidir. Ne yazık ki bazı yayıncılar, kitabı ucuza mal etmek için bu tür kağıt tipini tercih etmektedirler. Öte yandan bazı yayıncılar da kitabın gösterişli olması için çok kaliteli kağıt kullanma çabasında olup, aşırı parlak kuşe kağıtları tercih etmektedirler (58).

Araştırma sonuçlarına göre incelenen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda da en çok kuşe kağıt tercih edildiği ve bunu hamur kağıdın takip ettiği görülmüştür. Araştırmada, kuşe kağıdın kullanıldığı toplam 116 (n=72 Türkçe, n=15 İngilizce ve n=29 Fransızca) kitap bulunmaktadır (Bkz. Tablo 4.7.).

Araştırmaya dahil edilen kitaplarda kapak türü olarak, kuşe kabartma lak kapak, karton kapak ve mukavva kapak türleri kullanılmıştır. En çok tercih edilen, ucuz maliyetli olmasından dolayı karton kapaktır. Türkçe n=88, İngilizce n=14 ve Fransızca n=14 kitapta daha çok karton kapağa rastlanmıştır. Bunun yanında

çocukların kullanımı açısından daha dayanıklı olan mukavva kapak türünün daha çok, İngilizce (n=11) ve Fransızca (n=17) kitaplarda kullanıldığı, Türkçe kitaplarda ise sadece bir kitapta kullanıldığı görülmüştür (Bkz. Tablo 4.7.).

Resimli öykü kitabının biçim, boyut, ciltleme, kağıt cinsi ve yapısı kadar çocuğun dikkat süresi açısından sayfa sayısı da oldukça önemlidir. Resimli öykü kitaplarıyla ilk tanışan 2.5 – 3 yaş çocuklara uygun kitaplar en fazla 1 forma (16 sayfa) iken, yaşı arttıkça daha uzun öyküleri anlayabileceği için, 5 yaş sonrasındaki çocuklara uygun kitaplar için 2 forma (32 sayfa) şeklinde olabilmektedir (58). Araştırmaya dahil edilen 4-8 yaş arası kitaplar için en çok iki forma yani sayfa sayısının 32 olarak kullanıldığını gösteren kitaplara rastlanmıştır (n= 67 Türkçe, n=25 İngilizce ve n=24 Fransızca) (Bkz. Tablo 4.7.).

5.3. Resimleme Özellikleri Açısından

Çocukların resimlere yaklaşımı çok basit ve doğrudandır. Çünkü çocuklar hiçbir açıklamaya gerek duymadan, resimlerle bağlantı kurar ve hemen resmin içerisinde bir öykü görürler. Çocuklar için görmek, inanmak olduğundan resimlerin dünyası onların duygularının ve düşüncelerinin bir yansımasıdır (3). Bu bağlamda düşünüldüğünde; resimlerin netliği, resimlerin metin ile tutarlılığı, resmedilen nesnelerin gerçeğini ne kadar yansıttığı ya da resimlerin çocuk üzerinde olumsuz etki yaratma olasılığı gibi unsurlar açısından, kitapların değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar, bu kriterler ölçüsünde incelenmiş (Tablo 4.8., Tablo 4.9., Tablo 4.10.) ve toplam 159 kitabın (n=96 Türkçe, n= 31 İngilizce, n=32 Fransızca) renkli, 56 kitabın (n=41 Türkçe, n=10 İngilizce, n=5 Fransızca) detaylı resim içeriğine sahip olduğu, 157 kitabın (n=96 Türkçe, n=29 İngilizce, n=32 Fransızca) düz resim içerdiği ve sadece üç İngilizce kitabın üç boyutlu olduğu görülmüştür. Genellikle kitaplarda (n=88 Türkçe, n=27 İngilizce, n=27 Fransızca) resim ve yazının aynı sayfada yer aldığı görülmüştür. Türkçe n=90, İngilizce n=24, Fransızca n=27 olmak üzere toplam 151 kitapta kapak resmi, ana fikri yansıtır nitelikte olup, 81 (n=40 Türkçe, n=14 İngilizce, n=27 Fransızca) kitapta kapak resmi kitap içerisinde tekrar kullanılmıştır.

Türkçe, n=96 kitapta, resimler net ve anlaşılır, n=96 kitapta resimler metin ile tutarlılık göstermekte ve n=96 kitapta resimler kurguya uygun biçimde verilmiştir. İngilizce n=31 kitapta, resimler net ve anlaşılır, n=32 kitapta resimler metin ile tutarlılık göstermekte ve n=32 kitapta resimler kurguya uygun biçimde verilmiştir. Fransızca n=32 kitapta resimler net ve anlaşılır, n=32 kitapta resimler metin ile tutarlılık göstermekte ve n=32 kitapta resimler kurguya uygun biçimde verilmiştir.

Türkçe n=94, İngilizce n=31 ve Fransızca n=32 kitapta öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmemiştir.

Son olarak, öyküde yer alan nesne resimlerinin, nesnenin işlevini kolay anlaşılır nitelikte olması açısından değerlendirildiğinde 154 (n=92 Türkçe, n=32 İngilizce ve n=30 Fransızca) kitap yer almaktadır.

Örneğin "I don't want to go to hospital" isimli kitapta geniz eti olan bir çocuk, bu etten kurtulmak için doktorun onu baş aşağı sallaması gerektiğini düşünür. Bu ifade için verilen resim, çocukların hayal dünyasına hitap eder niteliktedir. Öykü sonunda ise geniz etinin ameliyatla alındığı durum, gerçekçi bir kurguyla verilmiştir.

5.4. Karakter Özellikleri Açısından

Her karakter çocuğun kendini ve başkalarını anlamasına, sosyalleşmesine katkıda bulunur. Çocuk kitaplarında insanlar kadar hayvanlar, bitkiler hatta eşyalar bile öykü ya da masal karakteri olarak yer alabilir. Yaşamın ilk yıllarındaki çocukların, en çok kendisi gibi küçük çocuk ve hayvan karakterlerine ilgileri vardır. Çocuk kitaplarındaki karakterler erişilmez ve kusursuz olmamalı, gerçek yaşamdaki gibi eksiklikleri, zaafı olan kişiler olmalıdır. Bunun için, çocuklar kitaplarda karşılaşacağı kusursuz karakterleri kendine uzak bulur, onlarla özdeşleşemez (58).

Araştırmada sadece ana karakterlerin özellikleri üzerinde durulmuştur. Karakter türü olarak en çok insan türünün kullanıldığı (Türkçe n=86, İngilizce n=28, Fransızca n=24) ve bunun dışında hayvan, bitki, nesne ve fantastik karakterlere de yer verildiği görülmüştür.

Genellikle ana karakterler öykü sonunda bir değişim gösteren, devingen karakterlerdir. Sever (89) karakterleri, hakkında fazla bilgi bulunmayan kapalı ya da hakkında detaylı bilgi verilen açık, devingen ve durağan karakterler olarak

sınıflandırmıştır. Açık karakterler yazar tarafından hakkında geniş bilgiler verilen karakterlerdir. Metnin ana karakterlerini açık karakterler oluştururlar. Çünkü yazar çocuğa vermek istediği iletileri ana karaktere bir sorumluluk yükleyerek verebilir. Kapalı karakterler ikincil derecede öneme sahip öğelerdir. Öykü içerisinde bir değişim gösteren karakter devingen, öykü içerisinde herhangi bir değişim göstermeyen karakter ise durağan karakter olarak tanımlanır.

Örneğin “Elif ameliyat oluyor” isimli kitapta “*Elif, sık sık hastalanıyor ancak bir türlü iyileşemiyordu.*”, “*Elif iyileşti ve eve gideceği için çok mutlu*”, cümleleri bize kitabın ana karakteri Elif hakkında bilgi verir niteliktedir ve verilen bu bilgiler ana karakterin açık bir karakter olduğunu göstermektedir.

“Mes super lunettes” isimli kitapta ana karakter görme bozukluğu yaşamaktadır ve gözlük kullanmak istememektedir: “*Her şey değişecekti. Hayatım önceki gibi olmayacaktı. Ben bu değişikliği istemiyordum. Hayatımdan memnundum, flu kedim, flu oyuncaklarım ve flu ayıcıklarım. Gözlüğü takınca onları tanıyamayacağım.*” Öykünün sonunda ise ana karakter gözlük kullanmayı çok sevmiştir: “*Şimdi her şeyi görüyorum. Sonuç olarak gözlük takmak çok pratik. Flu ailemi özlesem bile, bunu yeniden yapmak çok kolay, sadece gözlüklerimi çıkarmam yeterli*”. Ana karakterdeki bu değişim, bize karakterin durağan değil devingen olduğu bilgisini vermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda yer alan 79 (Türkçe n=28, İngilizce n=23, Fransızca n=28) karakter devingen özelliğe sahip olup, 165 karakter ise (Türkçe n=103 İngilizce n=29, Fransızca n=33) açık özelliğe sahiptir. Davranış özelliği açısından, olumlu yönlendirme yapan Türkçe n=110, İngilizce n=36, Fransızca n=33 karakter yer almaktadır. Olumsuz yönlendirme yapabileceği düşünülen Türkçe n=8, İngilizce n=2, Fransızca n=4 karakter bulunmaktadır. İncelenen karakterler içerisinde, yakın ölçüde hem problem yaratan, hem de problemi çözen karaktere rastlanmıştır. Problem çözen karakter açısından Türkçe n=36, İngilizce n=18, Fransızca n=11 karakter yer alırken, problem yaratan açısından Türkçe n=23, İngilizce n=3, Fransızca n=8 karakter yer almaktadır.

İncelenen kitaplarda karakterlerin mizaç özelliklerine bakıldığında en çok neşeli, meraklı ve yardımsever karakterler karşımıza çıkmaktadır ya da başlangıçta daha farklı bir mizaç özelliği taşıyan çocuk, öykü sonunda tekrar neşeli, mutlu olarak

karşımıza çıkmaktadır. İncelenen kitapların geneline bakıldığında; öykü içerisinde kıskanç, yaramaz, tembel olarak yansıtılan az sayıda karakter yer almaktadır (Tablo 4.12, Tablo 4.14, Tablo 4.16).

Örneğin “Zoé et Théo” isimli kitapta, Théo suçlu hastalığı geçirmekte ve tüm aile onunla ilgilenmeye başlamıştır. Théo’nun kardeşi Zoé ise kendisine az ilgi gösterildiğini düşünerek, Théo’yu kıskanınca, annesinin ruju ile yüzüne suçlu hastalığı belirtilerine benzer kırmızı noktalar çizmiş ve hastalanmış gibi davranmıştır.

Devingen özellik gösteren bir karaktere örnek verecek olursak, araştırmaya dahil edilen “Yumurta sevmeyen çocuk” isimli kitapta karakter, önce huysuz, yemek yemek istemeyen bir çocuk olarak karşımıza çıkmış, daha sonra kurgu içerisinde değişmiş ve kendisi de yumurtanın sağlıklı olduğunu düşünerek yumurta yemek istemiştir. Burada ana karakter bir değişim göstermesiyle devingen karakterdir.

5.5. İçerik Özellikleri Açısından

Çocuk kitapları içeriğinde ele alınan konular yazarın hayal gücünden kaynaklanmış, yazar tarafından kurgulanmış olabileceği gibi gerçek olayları anlatan konularda olabilir. Hangisi olursa olsun, çocuklar kendilerine okunan her kitapta başka yaşamlara ortak olurlar, başka kişiler, başka yer ve başka zamanlarla tanışırlar. Öykülerdeki olayları izleyen çocuğun hem duyguları hem akli etkilenir. Böylece zihin ve duygu gelişimi hız kazanan çocuklara kitaplarda verilecek iletiler, sevgi ve olumlu bakışın önemini vurgulamalı, çocukta yaşama ve içinde yaşayacağı dünyaya karşı ilgi ile merak duyması sağlamalıdır. Üzücü ve acı gerçekler hafifletilerek (yaş ve gelişim düzeyine göre) çocuğu üzmeden, kırmadan yani kötü etkiler bırakmadan verilmeli ve çocuk bu tip öyküler yoluyla yavaş yavaş hayata hazırlanmalıdır (58).

Doğal ve toplumsal çevre içinde var olan her konu, resimli öykü kitaplarında işlenebilir. Seçilen konuyu çocuğa anlatmak için yazar tarafından kurgulanan olaylar, kişiler, gerçek yaşamın kitaplara yansımasıdır ve çocuk bunlarla kişisel gelişiminin yanı sıra toplumsallaşma sürecine de adım atmış olur (58). Günyüz (58)’ün de belirttiği gibi, son yıllarda, çocuk tarafından anlaşılması güç olan zor konuları ele alan çocuk kitaplarının arttığı görülmektedir. İdeal insan yetiştirmekle başlayan çocuk edebiyatı serüveni bugün artık hayata dokunabilen bir edebiyata dönüşmeye başlamış, çocuk kitabı yayıncıları, editörleri ve yazarları tematik çocuk kitaplarının önemini

fark etmiştir. Ele alınan bu konuların aktarım biçimi, içerikte nasıl işlendiği, çocuklar tarafından anlaşılır olması açısından oldukça önemlidir.

İçerik özelliklerine yönelik bilgiler Tablo 4.17., Tablo 4.18. ve Tablo 4.19.'da Türkçe, İngilizce ve Fransızca olarak ayrı ayrı verilmiştir. İçerik özellikleri kısmında kitaplar, başlık, öykünün kurgusunun anlaşılabilirliği, hayali ya da gerçekçi bir kurguya sahip olması, olay örgüsünün bir sonuca ulaşıp ulaşmadığı, kurgunun çocuk üzerinde olumsuz etki yaratma olasılığı, öykü içerisinde verilen bilgilerin çocuğu gerçek hayata hazırlaması, öykünün bir sonuca ulaşması, hakkaniyetli bir şekilde bitmesi ve seçilen konuya uygun olarak öykü sonunda bir aktiviteye yer verilmesi açısından değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan 61 kitapta (Türkçe n=34, İngilizce n=14, Fransızca n=13) öykünün başlığı içerik hakkında ipucu verir nitelikte olup, 99 kitapta (Türkçe n=62, İngilizce n=18 ve Fransızca n=19) kitapta öykü konusu doğrudan başlıkta geçmektedir. Örneğin, "Sara'ya fındık yok" adlı kitapta besin alerjisi konusu işlenmiştir fakat başlıktan doğrudan bu çıkarımı yapmak mümkün değildir, sadece beslenmeye yönelik bir içerik olduğu tahmin edilebilir. "Little Yoga" adlı kitapta ise, "yoga" konusu doğrudan başlıkta geçmektedir.

İncelenen, n=96 Türkçe, n=32 İngilizce ve n=32 Fransızca kitap, çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmıştır ve Türkçe n=74, İngilizce n=23 ve Fransızca n=25 kitap gerçekçi kurgusal özelliğe sahip, Türkçe n=22, İngilizce n=9 ve Fransızca n=7 kitap hayali kurgusal özelliğe sahiptir.

Gerçekçi kurgusal özellik taşıyan kitaplara örnek olarak, "Arkadaşım hemşire" ya da çölyak hastalığını işleyen "The celiac kid" adlı kitabı söyleyebiliriz. "Dalgın diş perisi" adlı kitap ise, hayali kurgusal özelliğe sahip bir kitaba örnek olabilir.

Türkçe n=91, İngilizce=27 ve Fransızca n=32 kitapta, olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmıştır. Çocuk üzerinde olumsuz etki yaratabileceği düşünülen Türkçe n=5, İngilizce n=2 ve Fransızca n=2 kitaba rastlanmıştır.

Türkçe n=93, İngilizce n=30 ve Fransızca n=32 kitapta yer verilen bilgiler, çocuk sağlığına yönelik, çocuklara gerçek hayata dair bilgiler sunulmuştur.

Türkçe n=92, İngilizce=30 ve Fransızca n=32 kitapta öykü bir sonuca bağlanmış ve Türkçe n=91, İngilizce n=29 ve Fransızca n=29 kitapta öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmiştir.

Öykü sonunda bir etkinliğe yer veren Türkçe n=22, İngilizce n=3 ve Fransızca n=4 kitaba rastlanmıştır. Seçilen konuya uygun olarak öykü sonunda yer verilen bir etkinliğe örnek olarak, “Arkadaşım aşçı” adlı kitabın sonunda yer verilen bir makarna tarifi söyleyebilir.

5.6. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından

Resimli kitaplardaki dil ve anlatım özellikleri, en az kitabın iletisi kadar önemlidir. Öncelikle, kitapta kullanılan dil okul öncesi dönemdeki çocuğun gelişim düzeyine uygun olmalı, olaylar onun anlayabileceği sözcüklerle anlatılmalıdır. Resimli kitaplarda kullanılan kelimeler günlük konuşmalarda geçen, çocuğun sıkça duyduğu sözcüklerden oluşmalıdır. Diğer yandan, kitaplarda sadece günlük konuşmalarda yer alan sözcüklere yoğunlaşmanın yanında, çocuğun kelime bilgisini zenginleştirmek için yeni sözcüklerin kullanılması, çocuğun dil gelişimine faydalı olacaktır. Yazım yanlışları olan, yabancı sözcükler içeren, kolay anlaşılmayan ve sonu olmayan metinler çocuk kitaplarında karşılaşılan en önemli sorunlar arasındadır. Fiziksel yapısı, resimleri iyi olsa bile, bu gibi yanlışları olan kitaplar çocuklarla buluşturulmamalıdır. Ayrıca; kurguda giriş, gelişme ve sonuç mutlaka bulunmalı, öyküdeki sorunlar çözümsüz ve öykünün sonu açık kalmamalıdır (58).

İncelenen resimli öykü kitaplarının dil ve anlatım özelliklerine ait bilgiler Tablo 4.20., Tablo 4.21. ve Tablo 4.22.’de Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplar için ayrı ayrı verilmiştir.

Türkçe n=94, İngilizce n=29, Fransızca n=31 kitapta öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmuştur. Türkçe n=90, İngilizce n=32, Fransızca n=32 kitapta yalın bir anlatım biçimi seçilmiş ve Türkçe n=57, İngilizce n=19 ve Fransızca n=22 kitapta özel terimler yer almıştır.

Dil ve anlatım özellikleri kısmında özellikle üzerinde durulması istenen kategorilerden biri içeriktir. Resimli öykü kitaplarının içerik kısmında özel terimlere yer verilmiş olması ve bu terimlerin doğru kullanımı oldukça önemlidir. Kitapların doğrudan sağlık konularını işleyen özelliklere sahip olması nedeniyle, incelenen

kitaplarda sağlık ile ilgili terimlere fazlasıyla rastlamak mümkündür. Örneğin diyabeti konu olarak işleyen İngilizce “Caillou Emma’s extra snacks” adlı kitapta şeker ölçüm cihazı yalın bir dille tanıtılmış ve nasıl kullanıldığına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Başka bir örnek olarak, Fransızca “L’Opération” adlı kitapta ameliyat olma konusu işlenirken, operasyon esnasında kullanılan tıbbi cihaz ve ürünler sade bir dille ve terimlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Türkçe n=95, İngilizce n=32, Fransızca n=32 kitapta öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur ve bu kavramlar Türkçe n=88, İngilizce n=31 ve n=32 Fransızca kitapta, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmıştır. Örneğin, “Vitaminlerin ziyareti” adlı kitapta, “vitamin” sözcüğü öykü içerisinde birden fazla yerde kullanılmıştır.

İncelenen kitaplarda basit yapıda olan cümlelerin daha çok tercih edildiği görülmüştür; Türkçe n=53, İngilizce n=27, Fransızca n=23 kitapta basit yapıda cümleler çoğunlukta, Türkçe n=43, İngilizce n=5 ve Fransızca n=9 kitapta bileşik yapıda cümleler çoğunlukta.

Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda herhangi bir anlatım bozukluğu, yazım yanlışı ya da imla hatasına rastlanmamıştır.

5.7. İşlenen Konu ve Temalar Açısından

Araştırmanın başında, bir grup sağlık konu ve teması belirlenmiş, daha sonra erişilen kitaplardan yola çıkılarak form üzerinde yer alan konuların çeşitliliği artmıştır. Sağlık konu ve temaları belirlenirken, temizlik genel sağlık konuları ve bir yaşam boyu ilaç kullanılması ya da özel diyet gerektiren, diyabet, çölyak gibi kronik rahatsızlıklara da yer verilmiştir.

İncelenen Türkçe çocuk kitaplarında en çok ele alınan sağlık konularına sırasıyla örnek verecek olursak, “beslenme”, “ağız ve diş sağlığı”, “el ve vücut temizliği”, “fiziksel aktivite” gibi sağlık konularını söyleyebiliriz. “güneşten korunma, çölyak, epilepsi” gibi farklı sağlık konularını işleyen İngilizce ve Fransızca kitaplara ulaşılmış fakat bu tür sağlık konularına incelenen Türkçe kitaplarda rastlanmamıştır (Tablo 4.23.).

Özel amaçlı yazılmış resimli çocuk kitapları, aynı zamanda bilgilendirici resimli kitaplar olarak da isimlendirilmiştir. Okuyucuyu belli bir konuda

bilgilendirme amacı güden bu kitaplar; adaptasyon, alkol, zorbalık, ırkçılık, ölüm, engellilik, besin alerjisi, astım ve işitme zorlukları gibi farklı konuları işleyen kitaplardır (16).

Çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği gibi, özel amaçla yazılmış, tematik kitapların sayısının yeterli olmadığı daha önceki çalışmalardan yola çıkılarak belirtilmiş, ancak bununla beraber, gün geçtikçe bu sayının arttığı sonucuna varılmıştır. Bu kitaplar, çocuğa anlatılması zor olan konuları, uygun bir dille ve çocuğun anlayabileceği bir düzeyde anlatmada önemli iletişim araçları olma görevi görebilirler.

Örneğin bir çocuğa ameliyat olacağı bilgisini doğrudan söylemek, çocuk için bilinmeyen bir durum olduğundan, hem ürkütücü hem de anlaşılması zor bir durum gibi gelebilir. Ameliyat olma ile ilgili, uygun bir kitap seçimi, çocuğun bu sürecin doğal olduğunu algılamasını kolaylaştıracaktır. Bir başka örnek olarak, diyabeti işleyen bir kitap, hem bu rahatsızlığa sahip çocuğun bilgilenmesini hem de diğer çocuklar tarafından bu rahatsızlığa sahip arkadaşlarını anlamalarını ve empati yapmalarını kolaylaştıracaktır.

İncelenen kitaplarda az değinilen konular: Çölyak, diyabet ve astım;

Ömür boyu özel bir diyet gerektiren, hastanın sürekli dikkat etmesi ve buna göre bir yaşam tarzı benimsenmesi gereken diyabet, çölyak ve astım gibi hastalıkların çocuk kitaplarında yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. Erişilen İngilizce ve Fransızca kitaplar arasında sınırlı sayıda da olsa (diyabet İngilizce n=2; Fransızca n=2, Çölyak İngilizce n=1) “çölyak” ve “diyabet” sağlık durumlarını ele alan kitaplara ulaşılmıştır. Erişilen Türkçe kitaplara bakıldığında ise bu sağlık durumlarına rastlanmamıştır. Astım ile ilgili olarak toplam 5 kitaba (Türkçe n=3, İngilizce n=2, Fransızca n=1) ulaşılmıştır.

Çölyak hastalığı, genetik olarak yatkın bireylerde, buğday, arpa, çavdar, yulaf gibi tahıl ve tahıl ürünlerinde bulunan “glüten” proteinine karşı duyarlılık sonucu gelişir. Temel olarak ince bağırsak hastalığıdır. Ancak pek çok organ ve sistemleri de etkileyebilir. Dünyadaki sıklığı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte ortalama %1 civarında görülmektedir. Türkiye’de 6-17 yaş grubu okul çocuklarında yapılan çalışmada hastalığın görülme sıklığı %1.7 olarak belirlenmiştir. Yetişkinlerde

görülme sıklığı ise %1 olarak bildirilmektedir (90). Türkiye’de 250 bin ile 750 bin arasında çölyak hastası tahmin edilmekte iken ancak yüzde 10’nuna tanı konulduğu dikkate alındığında 25 bin ile 75 bin arasında tanı almış hasta beklenmektedir. Toplumda tanı almamış hastalar buz dağının görünmeyen kısmıdır, Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilgi Sistemlerinde 2018 Nisan ayı çölyak hastalığı raporu alan hasta sayısı 67.683 olarak bilinmektedir (91). 2018 yılında yayımlanan, T.C. Sağlık Bakanlığı Stratejik planında da “Herkes için Sağlık” politikasını geliştirecek ve vatandaşların, sosyal ve ekonomik açıdan verimli hayat süreçleri iyi sağlık düzeyine erişmesini sağlayacak stratejiler yer almaktadır. “Çölyak Hastalığı Kontrol Programı” başlığı altında ‘Çölyak Hastalığı’ Öğretmenlere Yönelik Bilgilendirme Rehberi” bu kapsamda yapılan çalışmalardandır. Program, Çölyaklı Çocuklar ve Okul Yaşamı başlığı altında, güvenli besine ulaşımın sağlanması, pansiyonlu/yatılı veya tam zamanlı okullarda beslenme ile ilgili dikkat edilmesi gerekenler, okul yönetimlerinde çölyak hastalığı ile ilgili farkındalık çalışmalarına yönelik öneri ve etkinlikleri içermektedir (90).

Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlıkları tarafından kabul edilmiş, “Türkiye Diyabet Kontrol Programı” çerçevesinde, Çocuk Endokrinoloji ve Diyabet Derneği Diyabet Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış ve 2016 yılında yayımlanan “Okullarda Diyabet Eğitimi Programı” içeriğinde yer verilen bulgulara göre ülkemizde çoğu okul yaşında 15.000 civarında diyabetli çocuğun olduğu ve her yıl 1500 – 1700 civarında çocuğa Tip 1 diyabet tanısı konulduğu tahmin edilmektedir. “Okullarda Diyabet Eğitimi Programı” içeriğinde, okul idarecilerinin, varsa okul hemşiresinin ve öğretmenlerin diyabet hakkında eğitim almasının gerektiğinin önemi vurgulanmış ve bu kapsamda okul idarecilerine, öğretmenlere yönelik etkinliklere yer verilmiştir (92).

Astım akciğer içi hava yollarında daralmaya neden olan ve alevlenmeler (ataklar) ile seyreden müzmin (kronik) bir akciğer hastalığıdır. Hava yollarındaki bu daralmanın nedeni mikrobik olmayan bir tür iltihap nedeniyle hava yolu duvarının şişmesidir. Hastalık tekrarlayan nefes darlığı, nefes alıp verirken ortaya çıkan hırıltı/hışıltı/ıslık sesi, göğüste baskı hissi ve öksürük gibi belirtilerle kendini gösterir. Dünyada yaklaşık 300 milyon kadar astımlı hasta olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde ise yaklaşık her 12-13 erişkinden biri ve 7-8 çocuktan biri

astım hastasıdır. Astımın görülme sıklığı yıllar içinde giderek artmaktadır. GARD Türkiye (*Kronik Havayolu Hastalıkları Önleme ve Kontrol Programı*) kapsamında, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Türk Toraks Derneği ve Türkiye Ulusal Allerji ve Klinik İmmünoloji Derneği işbirliği ile ülkemizde Dünya Astım Günü (mayıs ayının ilk salı günü) etkinlikleri kapsamında, toplum ve sağlık çalışanları için eğitim ve farkındalık toplantıları düzenlenmektedir (93).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmada doğrudan sağlık konu ve temasını işleyen, 4-8 yaş düzeyi çocuklara hitap eden, n=96 Türkçe, n= 32 İngilizce ve n= 32 Fransızca çocuk öykü kitabı, birçok açıdan incelenmiştir. Erişilen kitaplar içerisinde, hem anadilinde, hem de çeviri kitap olarak basılmış olan toplam üç kitap yer almaktadır. Bu kitaplar, fiziksel, resimleme ve içerik açısından farklılıklar taşıdığı düşüncesiyle örnekleme dahil edilmiştir. Ulaşılmak istenen en önemli bilgi, araştırma kapsamında incelemeye dahil edilen Türkçe, İngilizce ve Fransızca kitaplarda hangi sağlık konularına yer verildiği, bu konuların işleniş biçimidir. Bu bağlamda, kitapların künye bilgilerine, fiziksel, resimleme, içerik ve dil ve anlatım özelliklerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmanın bulgular kısmında, ilk olarak kitapların çeviri olup olmamasına bakılmıştır. İncelenen 96 Türkçe kitabın, 59'unun çeviri, İngilizce kitapların 1 tanesinin ve Fransızca kitapların 8 tanesinin çeviri olduğu görülmüştür.

Türkçe kitaplarda, yayınevlerinin bu derece çeviri kitaplara yönelmesinin nedeninin, basım maliyetinin daha az olmasından kaynaklandığını, daha önce bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında görmek mümkündür. Ayrıca, kitaplarda çok az sayıda dil uzmanı incelemesine yer verildiği bilgisine de ulaşılmıştır.

Elde edilen bilgilere göre, sağlık konularını işleyen, tematik ya da özel amaçlı yazılmış kitapların, son yıllarda arttığı saptanmıştır. Buna karşılık, yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin ağız ve diş sağlığı ile ilgili, birçok kitaba ulaşmak mümkünken, ameliyat olma ya da kazalar ve yaralanmalar gibi konuları işleyen çok az sayıda kitap olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

İncelenen kitapların resimleme, fiziksel, içerik ve dil ve anlatım özellikleri yönünden elde edilen verilere bulgular kısmında değinilmiş ve olumsuz yönde özellik taşıdığı düşünülen kitapların sayısı değerlerine yer verilmiştir. Aynı şekilde bazı kitaplarda, öykü sonunda bir etkinliğin yer alması durumuna bakılmış ve bulunan örneklere bulgular kısmında yer verilmiştir.

Farklı sağlık konularına yer verilmesi açısından, erişilen Türkçe kitaplara bakıldığında, yabancı kitaplarda yer verilen diyabet, güneşten korunma, pilates, lyak gibi sağlık konularının yer almadığı görülmüştür.

6.2. neriler

Edebiyat, içinde bulunduğumuz hayatı yansıtan, insanlara edindikleri deneyimleri içselleştirme olanağı veren bir sanat dalıdır. Çocuklara öğretilen birçok Şey maddi gerçeklerle, edebiyat ise hisler ve hayatın niteliği ile ilgilidir. ocuk edebiyatı çocukların gelişimsel dönemleri ile yakından ilişkilidir. Çocukların kendi ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgileri vardır ve bunlar doğrultusunda kendi dünyalarını yapılandırırılar. Edebiyat, eğitim etkinlikleri içinde önemli bir yere sahiptir. Edebiyat öncelikle insana keyif vermesiyle, geçmiş eğitim anlayışında eğlencenin yeri olmadığından, bugün eğlendirirken eğitmesi yönüyle ön plandadır. Çocukların hayatında oldukça önemli bir yeri olan edebiyatın, kk yaşlardan itibaren başlayarak çocuğun hayatına dahil edilmesi oldukça önemlidir (13).

Birçok konuda olduğu gibi, sağlık eğitimi konusunda da ocuk edebiyatı ürünlerinden; ocuk kitaplarından fayda sağlanması mümkündür. Özellikle erken yaşlarda, ocuk için anlaşılması güç konuların, resimli kitaplar yoluyla ifade edilmeye çalışılması, çocuklar için hem eğlendirici hem de eğitici bir yöntem olacaktır.

Bilgi ile davranış, sağlık eğitimi etkinliklerinde bir arada tutulmalıdır. Böylece ocukların sağlık konusunda yeni kavramları daha iyi anlamaları ve tüm hayatları boyunca gerekli olacak bazı davranış Őekillerini edinmeleri sağlanmış olacaktır (74).

Yazarlar, resimleyen ve yayınevleri açısından öneriler;

ocuk kitaplarında yazarların kullandığı dil, kullanılan resimler önemlidir. Bu konuda, yazarların sadece dile ve edebi bilgilere hakim olmasının yanında, ocuk gelişimi, hitap ettikleri yaş düzeyi konusunda bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir. Bu aşamada ocuk edebiyatı yazarlarının, ocuk gelişimi alanında uzman kişilerle birlikte çalışmalar yapmasında fayda olacağı düşünülmektedir.

evirisi yapılacak kitapların seçiminde yayınevlerinin kitap seçimi konusunda uzman kişilerin görüşlerine başvurmaları, aynı Şekilde çeviriyi üstlenen kişilerin, ocuk gelişimi alanında uzman kişilerden destek almaları ve çeviriye son hali

verilmeden önce dil uzmanı incelemesinin yapılması, çeviri kitabın kalitesini artıracığı hiç kuşkusuzdur.

Yayınevlerinin, özellikle sağlık konuları gibi özel tema içeren kitapları basarken, kitap üzerinde yaş bilgisine, uzman görüşüne ve yazar hakkında bilgiye yer vermeleri, kitap seçiminde ailelere ve eğitimcilere kolaylık sağlayacaktır.

Eğitimciler ve aileler açısından öneriler;

Çocukların yaşamında önemli yeri olan resimli çocuk kitaplarına, çocukların kişisel yaşamlarını zenginleştirmesinin yanında eğitimsel desteğinin de kanıtlanmasıyla evde ve okullarda gereken değerin verilmesi gerekmektedir (13).

Okuma alışkanlığının temelleri ailede atılmaktadır. Aileler kitap seçiminde titiz davranmalı, çocuklarının ilgilerinin, ihtiyaçlarının farkında olmaları ve aldıkları kitapların çocuklarının yaş düzeyine uygunluğunu gözden geçirmelidirler. Resimli öykü kitaplarının iyi bir iletişim aracı olabileceğinin, çocuğa kimi zaman açıklaması zor olan durumları, kavramları, resimli kitaplar aracılığıyla ifade edebileceklerini unutmamalıdır. Sağlık konularını işleyen özel amaçlı yazılmış resimli öykü kitapları, bu kapsamda çocuğa anlatılması zor olabileceği düşünülen sağlık durumlarının ifade edilmesinde etkili birer iletişim aracı olabilirler.

Eğitimcilerin, eğitim ve öğretimi çocuklar açısından daha eğlenceli hale getirebilecek olan resimli öykü kitaplarından yararlanmalarının, çocukların okulda aldıkları eğitime faydası olacağı düşünülmektedir.

Araştırmacılar açısından öneriler;

Yapılan araştırmalar sonucunda, sağlık konularını içeren özel amaçlı ya da tematik resimli öykü kitaplarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Çocuk edebiyatı; çocuk kitapları üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından, çocuk kitaplarındaki sağlık, temizlik gibi özel konu ve temalar açısından incelenmeli, tartışılmalıdır. Sağlık konuları açısından kitaplarda az değinilen ya da hiç değinilmeyen konulara dikkat çekilmeli, yeni fikirler geliştirilmelidir.

Çocuk edebiyatı üzerine çalışmalar yapan araştırmacıların, sağlık alanı gibi, başka disiplinleri de kapsayan çalışmaların geliştirilmesinin önemini, sağlık alanında uzman kişilerle ortak çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamalıdır.

7.KAYNAKLAR

1. Şahin A, Arıcı FA, Celepoğlu A, Dursunoğlu H, Toz H, Erdal K, Turan L, Yılar Ö, Kara R, Kılıç Y. Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı. Yılar Ö, Turan L, Editörler. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2013.
2. Erdal K. Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Temizlik. Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008; XXI (2):339-56.
3. Bassa Z. Çocuk Kitaplarında Resimleme. Gönen M, Editor. Çocuk Edebiyatı. 3. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2015.
4. Ural S. Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Tanımı. Gönen M, Editor. Çocuk Edebiyatı. 3. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2015.
5. Health Topics Health Education [Internet]. 2017 [Erişim Tarihi 20 Haziran 2017]. Erişim adresi: http://www.who.int/topics/health_education/en/
6. Cardot JP. Analyse des Représentations et Identité Professionnelle [PhD Thesis]. Lyon: Université Blaise Pascal; 2011.
7. Sönmez S, Bilir Seyhan G. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Sağlık Kavramı Açısından İncelenmesi. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry. TOJQI. 2016;7 (1):146-174
8. Işıtan S. Özel Amaçla Yazılmış Çocuk Kitapları: Çocuk Kitaplarında Engelli Kavramı Gönen M, Editor. Çocuk Edebiyatı. 3. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2015.
9. Işıtan S. Özel Amaçla Yazılmış Çocuk Kitapları. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2016; 11 (4):471-92.
10. Tuğrul B, Feyman N. Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar [Bildiri]. Sever S, Editör. II Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu; Ankara. Ankara; Ankara Üniversitesi Basımevi; 2007.s. 387-92.
11. Akarca, M. Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması [Internet]. 2012. [Erişim Tarihi 18 Haziran 2018] Erişim Adresi: http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/Akarca.pdf.
12. Sağlam M, Aral N. Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. Çocuk ve Medeniyet Dergisi. 2016;2.
13. Gönen M, Veziroğlu M, Olgan R, Ural S, Işıtan S, Bassa Z. Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri. Gönen M, Editor. Çocuk Edebiyatı. 3. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2015.
14. Güleriyüz H. Yaratıcı Çocuk Edebiyatı. Yaratıcı Çocuk Edebiyatı. 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2003.
15. Tüfekçi DC. Çocuk Edebiyatı. Konya: Eğitim Kitabevi; 2014.
16. Trim M. Growing and Knowing: A Selection Guide for Children's Literature. Mörlenbach: K. G. Saur Verlag München; 2004.

17. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocuk Edebiyatına Giriş, Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı; 2013.
18. Çıkla S. Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. Hece Dergisi. 2005; 9 (104-105):89-107.
19. Erbay N. Hayriyye-i Nabi, Lutfiyye ve Telemak Aynı Yüzyılların Farklı Kültürlerinden Çocuklara Ortak Nasihatler. AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. TAED.2014;51:171-85.
20. Sınar A. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi. 2006;4 (7):175-225
21. Ceyhan N. Romanla Tanışan Neslin Tercüme Tekniği ve Tenkidine Dair Tartışmaları. Türkbilig. 2007;14:41-59.
22. Introduction to the World of Children’s Literature [Internet]. 2016 [Erişim Tarihi 30 Kasım 2017]. Erişim adresi: <https://www.pearsonhighered.com/assets/samplechapter/0/1/3/2/0132685833.pdf>.
23. Hunt P, Rudd D, Sarland C, Watkins T, Stephens J, Bemton M ve ark. Understanding Children’s Literature. 2 Baskı. New York: Routledge; 2005.
24. Daniels M. The Tale of Charles Perrault and Puss in Boots. eBLJ. 2002;5:1-14.
25. Arıcı AF. Çocuk Edebiyatı ve Kültürü. Ankara: Pegem Akademi; 2016.
26. Brown P. A Critical History of French Children’s Literature. New York: Routledge; 2008.
27. O’sullivan E. Historical Dictionary of Children’s Literature. Plymouth UK: The Scarecrow Press; 2010.
28. Jan I LPW. Children's Literature and Bourgeois Society in France Since 1860. Yale University Press. 1969;43:57-72.
29. Qadiri MMR. The Fables of Jean de La Fontaine and Ahmad Shawqi: A Chronological and Analytical Study. Asian Journal of Multidisciplinary Studies. 2017;5 (1):10-3.
30. Colin M. La Litterature D’enfance et de Jeunesse en France et en Italie Au XIX. Siecle: Traductions et Influences, Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle; 1992.
31. Olivier ML. Guerre et littérature de jeunesse française (1870-1919). De la Voix Officielle à la Matérialisation Littéraire et Iconographique Tome 1 [PhD Thesis]. France: Université Blaise Pascal; 2008.
32. Nieres Chevrel I. La littérature D’enfance et de Jeunesse Entre La Voix, l’Image et l’Ecrit [Internet]. 2011 [Erişim tarihi 6 Aralık 2017]. Erişim adresi: <http://www.vox-poetica.org/sflgc/biblio/nieres-chevrel.html>.
33. Neydim N. Türkiye’de Çeviri Çocuk Edebiyatının Gelişimi ve Bu Gelişimde Fransız Dili ve Aydınlanmasının Etkisi. Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi. 2003;13:99-110.
34. Levent G. Çocuk Edebiyatı Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar [Yüksek lisans tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi; 2010.

35. Neydim N. Çeviri Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatı Çevirisi Üzerine [Internet]. 2006 [Erişim tarihi 5 Aralık 2017]. Erişim adresi: <http://ceviribilim.com/?p=228>.
36. Aksoy B. Çeviride Çevirmen Seçimleri Işığında Çeviri Eleştirisi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 2001; 18 (2):1-16.
37. Bıçkıcı T. Çeviri Kuramları Işığında Edebi Çeviri Eleştirisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016; 4 (24): 373-83.
38. Ece A. Erek-Odaklı Kuram, Skopos Kuramı ve Bağlantı Kuramı Bağlamında Çeviri Eğitimi. Eğitim Bilimleri Dergisi. 2007; 26 (26): 49-58
39. Gündoğdu M. Çeviride Kuram - Uygulama İlişkisi. Öztürk AO, Akpınar Dellal N, Balei U, Editörler. IV. Dil, Yazın ve Değişim Sempozyumu;17- 19 Haziran; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale: 2005. s. 93-101.
40. Zivtci N. Çocuk Edebiyatı Çevirisinde Kültürel Öğelerin Aktarılması [Internet]. 2007 [Erişim tarihi 7 Mart 2018]. Erişim adresi: <http://ceviribilim.com/?author=36>.
41. Bay FÖ. Fransız Edebiyatından Yapılan İlk Edebi Çeviriler Üzerine Analitik Bir Uygulama [Yüksel lisans tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2013.
42. Fırat H. La Fontaine'in Fabllarında Güçlü-Zayıf İlişkisi. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 2012; 1 (32): 117-32.
43. Erdal K. Çocuk Edebiyatı Türlerinin Kullanımı Açısından Orhan Veli Kanık'ın Eserlerine Bir Bakış. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2009; 4 (1): 1136-1154.
44. Ungan S. Fabl Türünün Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Günümüzde Bu Türden Yararlanma Olanakları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2006; 14 (14).
45. Özdemir O, Çekici YE. Üretim İlişkileri Bağlamında La Fontaine Masallarında Değer Sorgulaması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013;9 (1): 113-9.
46. Yıldırım M, Yavuz N. Fabl Metinlerinde Yönlendirme. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005;30 (2): 41-50.
47. Yenen Avcı Y. La Fontaine'in Fabllarında Alegorik Öğeler ve Bunların Temsil Ettiği Değerler. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012;7 (2): 39-53.
48. Kılıç U. Çeviri Çocuk Klasiklerinde İyilik Teması ve Eğitsel İletiler. Demirli C, Güler AF, Namlı T, Özdemir V, Taşkın Ü, Yavuzalp N, Editörler. I. Ulusal İyilik Sempozyumu; 20-21 Haziran 2009; Elazığ Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Elazığ: Elif Ofset; 2009. s.336-344.
49. Şimşek T. Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz. Türk Dil ve Edebiyat Dergisi. 2014; VII (756):15-58.
50. Soydaş H. Voltaire ve Micromegas Adlı Felsefi Hikayesi Üzerine. Humanitas. 2014; 1 (4):237-57.
51. Şirin MR. Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. 2016; XI (780):12-31.

52. Sever S. Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem; 2013.
53. Marshall MR. An Introduction to the World of Children's Books. 2nd Edition. UK: Gower Pub Co; 1988.
54. Russell DL. Literature for Children: A Short Introduction. U.K. :Alibris; 1994.
55. Gönen M, Karakuş H, Uysal H, Kehci A, Ulutaş Z, Kahve Ö. Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2016; 31 (4): 724-35.
56. Gönen M, Katrancı M, Uygun M, Uçuş Ş. İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. Eğitim ve Bilim Dergisi. 2011; 36 (170): 250-64.
57. Akıncı A. Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye. İstanbul: Feza Gazetecilik; 2001.
58. Tanju HE. Edebi Türler Açısından Çocuk Edebiyatı. Gönen M, Editor. Çocuk Edebiyatı. 3. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2015.
59. Kepenekçi K, Aslan C. Okul Öncesi Döneme Seslenen Kitaplarda Çocuk Hakları, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi; 2011.
60. Turan F, Ulutaş İ. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri ile Öğretmenlerin Bu Kitapları Kullanma Durumlarının İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2016;2 (1):21-45.
61. Turner JC. Representations of Illness, Injury, and Health in Children's Picture Books. Children's Health Care. 2006;35 (2):179-89.
62. Manworren RCB, Woodrin B. Evaluating Children's Literature as a Source for Patient Education. Pediatric Nursing. 1998;24 (6):548-53.
63. England JL, Linchey J, Madsen KA, Patel AI. Reach Out and Eat: Food and Beverages Depicted in Books for Preschoolers. Clin. Pediatr (Phila). 2015;54 (13):1257-64.
64. Matvienko O. Qualitative Analysis of Dietary Behaviors in Picture Book Fiction for 4- to 8-Year-Olds. Journal of Nutrition Education and Behaviour. 2016;48 (9):602 - 608.
65. Caracciolo DA. Children's Literature and Diabetes [Master Thesis]. Virginia: Virginia Polytechnic Institute and State University; 2007.
66. Kwan SYL, Petersen PE, Pine CM, Borutta A. Health-promoting Schools: An Opportunity for Oral Pealth promotion. Bulletin of the World Health Organization. 2005;83 (9):677-85.
67. Glanz K, Geller AC. A Randomized Trial of Skin Cancer Prevention in Aquatics Settings: The Pool Cool Program. Health Psychology. 2002;21(6):579-87.
68. Aslan C. Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimi Sürecindeki Yeri. Sever S, Editör. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu; 04- 06

Ekim 2006; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi; 2007. s.189-200.

69. Comparaison du Bien-être Des Enfants dans Les Pays de l'OCDE. France: OCDE; 2009.

70. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Sağlık Eğitimi Kavramı İlke, Faktörleri ve Sınıflandırılması, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı; 2013.

71. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü. Eğitimciler İçin Eğitim Rehberi Sağlık ve Sağlığın Korunması Modülleri, Ankara: T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü; 2008. Rapor numarası: 722.

72. Trubo R. Caring for Your School-Age Child Ages 5 To 12. 3rd edition. USA: The American Academy of Pediatrics; 2004.

73. Şahinöz T, Şahinöz S, Kıvanç A. Sağlığı Geliştirmenin En Kolay Yolu: Okul Sağlığı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;6 (4):303-12.

74. Cambaz US, Günay T. Okulda Sağlık Eğitimi Yoluyla Beslenme ve Bedensel Etkinlik Davranış Değişimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2014;28 (3):131 - 7.

75. HLS-EU CONSORTIUM. Comperative Report of Health Literacy in Eight EU Member States, Denmark: HLS-EU CONSORTIUM; 2012.

76. Fairbrother H, Curtis P, Goyder E. Making Health Information Meaningful: Children's Health Literacy Practices. SSM -Population Health. 2016;16(2):476-84.

77. Bilir N. Sağlık okur-yazarlığı. Turk J Public Health. 2014;12(1):61-8.

78. Abrams ME, Klass P, Dreyer BP. Health Literacy and Children: Introduction. Pediatrics. 2009;124 (3):5262- 4.

79. DeWalt DA, Pignone MP. Reading Is Fundamental: The Relationship Between Literacy and Health. Archives of Internal Medicine. 2005;165(17):1943-4.

80. Yılmazel G, Çetinkaya F. Sağlık Okuryazarlığının Toplum Sağlığı Açısından Önemi. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2016;15 (1):69-74.

81. İzoğlu A. 15-17 Yaş Arası Ergenlerde Sağlık Okuryazarlığı [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2017.

82. Şahin İ, Özata E. Türkiye'deki Sağlık Eğitiminin Finlandiya, Amerika (New Jersey ve Massachusetts), Kanada (Saskatchewan) Sağlık Eğitimleriyle Karşılaştırılması. Sak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg [Internet]. 2009;17(1):606–23. Available from: file:///C:/Users/user/Downloads/Turkiye_deki_Saglik_Egitiminin_Finlandiy.pdf

83. MEB. Ortaöğretim Sağlık Bilgisi Dersi Öğretim Programı. Ankara: Mili Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü; 2012.

84. Büyüköztürk Ş, Çokluk Ö, Köklü N. Sosyal Bilimler için İstatistik. Ankara: Pegem Akademi; 2010.

85. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2016.

- 86.** Gönen M. Türkiye’de Okulöncesi Çocuk Edebiyatı [Internet]. 2011 [Erişim tarihi 28 Mayıs 2018]. Erişim adresi: <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye%E2%80%99de-okul-oncesi-cocuk-edebiyati.pdf>.
- 87.** Çiçek M. İlköğretim Türkçe Dersi Kitaplarında Yer Alan Çeviri Metinlerin Türkçesi Üzerine Bir Araştırma. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2012;11 (3):917 - 28.
- 88.** Yükselen A, Yumuş M, Işık E. Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri. Başkent Universtiy Journal of Education. 2016;3 (2):161- 8.
- 89.** Sever S. Çocuk ve Edebiyat. İzmir: Tudem Yayınları; 2015
- 90.** Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Çölyak Hastalığı Öğretmenlere Yönelik Bilgilendirme Rehberi, Ankara. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü; 2017.
- 91.** Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Bazı Metabolizma Hastalıkları (Troid,Gut,Osteoporoz) ve Çölyak Hastalığı Kontrol Programı Taslak 2018-2021, Ankara. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü; 2018.
- 92.** Milli Eğitim Bakanlığı. Okullarda Diyabet Programı, Ankara. Milli Eğitim Bakanlığı; 2010.
- 93.** Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Dünya Astım Günü 2 Mayıs 2018 [Internet]. 2018 [Erişim Tarihi 10 Temmuz 2018]. Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/550-d%C3%BCnya-ast%C4%B1m-g%C3%BCn%C3%BC-2-may%C4%B1s-2018.html>

8.EKLER

EK-1: Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)

Öykü Kitabı İnceleme Formu (Tema: Sağlık)

I.BÖLÜM: GENEL BİLGİLER

İncelenen kitap no:	
Kitabın adı:	
Yazar adı- soyadı:	
Yazar bilgisi var:	E ( ) H ( )
Kitabın içeriği ile ilgili kısa bilgi var:	E ( ) H ( )
Kitap hakkında uzman görüşü var:	E ( ) H ( )
Yayınevi:	
Basım yeri ve yılı:	
Kaçıncı basım	
Kitabın orijinal dili:	TR ( ) EN ( ) FR ( )
Çeviri ise çevirenin adı-soyadı:	
Kitabın tavsiye edildiği yaş/yaş aralığı:	
Çeviri ise dil uzmanı incelemesi var mı:	E ( ) H ( )

II. BÖLÜM: KİTABIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

Biçim ve Boyut		
	Küçük boy (13,5X19,5)	
	Orta boy (15X21)	
	Büyük boy (20X26)	
	Tel dikiş cilt	

Ciltleme Türü	İpli dikiş cilt	
	Yapıştırma cilt	
Kağıt Cinsi	Kuşe kağıt	
	Hamur kağıt	
	Mukavva Kağıt	
Kapak Yapısı	Kuşe kabartma lak kapak	
	Mukavva kapak	
	Karton kapak	
Sayfa Sayısı	Sayfa sayısı 1-16 (bir forma) sayfa arasında	
	Sayfa sayısı 16-32 (iki forma) sayfa arasında	
	Sayfa sayısı 32 (iki forma) sayfa üzerinde	

III. BÖLÜM: KİTABIN RESİMLEME ÖZELLİKLERİ

		Evet	Hayır
1	Renkli		
2	Siyaz beyaz		
3	Detaylı		
4	Yalın		
5	Kabartmalı		
6	Üç boyutlu		
7	Resim yazı aynı sayfada		
8	Resim yazı ayrı sayfalarda		
9	Kapak resmi ana fikri yansıtır niteliktedir.		
10	Kapakta yer alan resim kitap içerisinde tekrar kullanılmıştır.		
11	Öyküde resimler net ve anlaşılır biçimdedir.		
12	Öyküde resimler metin ile tutarlılık göstermektedir.		
13	Öyküde resimler kurguya uygundur.		

14	Öyküde kazandırılması hedeflenen kavramlar öykünün hitap ettiği yaş düzeyine uygun bir şekilde resmedilmiştir.		
15	Öyküde resimler çocuk üzerinde olumsuz etki uyandıracak niteliktedir.		
16	Öyküde yer alan nesne resimlerinde, nesnenin işlevini kolay anlaşılır niteliktedir.		

IV. BÖLÜM: KARAKTER İNCELEMESİ

2.1 Ana karakter

Karakterin Türü		İnsan	Hayvan	Bitki	Nesne	Fantastik karakter / Hayali
Kişilik Özelliği	Devingen karakter					
	Durağan karakter					
	Açık karakter					
	Kapalı karakter					
Mizaç Özelliği	Cesur					
	Neşeli					
	Gösterişli					
	Meraklı					
	Yardımseser					
	Paylaşımçı					
	Hırslı					
	Güvenilir					
Davranış Özelliği	Problem çözen					
	Problemi fark eden					
	Problem yaratan					
	Problem yok					
	Olumlu yönlendirme yapan					
	Olumsuz yönlendirme yapan					
		Erkek				

Fiziksel Görünümü	Cinsiyet	Kız					
		Cinsiyeti belirtilmemiş					
	Yaşına uygun giyinmiştir	Evet					
		Hayır					
		Karakter için giysi kullanılmamıştır					
	Karakter mesleğine uygun şekilde giyinmiştir.	Evet					
		Hayır					
	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahiptir.	Evet					
		Hayır					
		Öykü sonunda fiziksel görünümünde olumlu değişme olmuş ve sağlıklı görünümüne kavuşmuştur.					
Ana karakterin tahmini yaş düzeyi							
Bebek	Çocuk (ilk çocukluk)	Çocuk (okul çağı)	Ergen	Yetişkin	Yaşlı (ileri olgunluk)	Yaş bilgisi yok	

2.2 2. Ana Karakter

Karakterin Türü		İnsan	Hayvan	Bitki	Nesne	Fantastik karakter / Hayali
Kişilik Özelliği	Devingen karakter					
	Durağan karakter					
	Açık karakter					
	Kapalı karakter					
Mizaç Özelliği	Cesur					
	Neşeli					
	Gösterişli					
	Meraklı					
	Yardımsever					
	Paylaşımçı					
	Hırslı					
	Güvenilir					
Davranış Özelliği	Problem çözen					
	Problemi fark eden					
	Problem yaratan					
	Problem yok					
	Olumlu yönlendirme yapan					
	Olumsuz yönlendirme yapan					
Fiziksel Görünümü	Cinsiyet	Erkek				
		Kız				
		Cinsiyeti belirtilmemiş				
	Yaşına uygun giyinmiştir	Evet				
		Hayır				

		Karakter için giysi kullanılmamıştır.					
	Karakter mesleğine uygun şekilde giyinmiştir.	Evet					
		Hayır					
	Fiziksel olarak sağlıklı bir görünüme sahiptir.	Evet					
		Hayır					
		Öykü sonunda fiziksel görünümünde olumlu değişme olmuş ve sağlıklı görünümüne kavuşmuştur.					
Ana karakterin tahmini yaş düzeyi							
Bebek	Çocuk (ilk çocukluk)	Çocuk (okul çağı)	Ergen	Yetişkin	Yaşlı (ileri olgunluk)	Yaş bilgisi yok	

V.BÖLÜM: İÇERİK İNCELEMESİ

		Evet	Hayır
1	Öykünün başlığı içerikte değinilen konu hakkında ipucu verir niteliktedir.		
2	Öykü konusu doğrudan başlıkta geçmektedir.		
3	Öykü konusu çocuğun izleyebileceği basit bir şekilde kurgulanmıştır.		
4	Öykü gerçekçi kurgusal özelliğe sahiptir.		
5	Öykü hayali kurgusal özelliğe sahiptir.		
6	Öyküde olaylar sorunun çözümüne ulaşacak şekilde kurgulanmıştır.		
7	Öykü kurgusunun çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratma olasılığı vardır.		
8	Öyküde verilmeye çalışılan bilgilerle, çocukları yaşam gerçeklerine hazırlama amacı güdülmektedir.		
9	Öykü bir sonuca bağlanmıştır.		
10	Öykü hakkaniyetli bir şekilde bitmektedir.		
11	Öykü sonunda, seçilen konuya uygun olarak, çocuğun bir etkinliğe katılımı istenmiştir.		

VI. BÖLÜM: DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

		Evet	Hayır
1	Öykü giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.		
2	Yalın bir anlatım biçimi seçilmiştir.		
3	Özel terimlere yer verilmiştir.		
4	Öyküde yer alan sözcükler ve kavramlar hitap edilen yaş düzeyine uygundur.		
5	Öyküde yer alan sözcük ve kavramlar, birden fazla yerde anlamına uygun şekilde kullanılmıştır.		
6	Öyküde basit yapıda cümleler çoğunluktadır.		
7	Öyküde bileşik yapıda cümleler çoğunluktadır.		
8	Öyküde dil ve anlatım bozukluğu hataları vardır.		
9	Öyküde yazım yanlışı vardır.		
10	Öyküde imla hatası vardır.		

VII. BÖLÜM: ÖYKÜDE GEÇEN SAĞLIK KONU VE TEMALARI

1	Çevre Temizliği	E ( ) H ( )	15	Görme Bozuklukları	E ( ) H ( )
2	El ve Vücut Temizliği	E ( ) H ( )	16	İşitme Bozuklukları	E ( ) H ( )
3	Tuvalet Alışkanlığı	E ( ) H ( )	17	Astım	E ( ) H ( )
4	Ağız ve Diş sağlığı	E ( ) H ( )	18	Güneşten Korunma	E ( ) H ( )
5	Uyku Düzeni	E ( ) H ( )	19	Kazalar ve Yaralanmalar	E ( ) H ( )
6	Beslenme	E ( ) H ( )	20	Ayakta Tedavi	E ( ) H ( )
7	Veganlık	E ( ) H ( )	21	Yatakta Tedavi	E ( ) H ( )
8	Vejetaryenlik	E ( ) H ( )	22	Ameliyat Olma	E ( ) H ( )
9	Diyabet	E ( ) H ( )	23	Fiziksel Aktivite	E ( ) H ( )
10	Çölyak	E ( ) H ( )	24	Yoga	E ( ) H ( )
11	Alerji	E ( ) H ( )	25	Pilates	E ( ) H ( )
12	Besin Alerjisi	E ( ) H ( )	26	Alzheimer	E ( ) H ( )
13	Soğuk algınlığı	E ( ) H ( )	27	Epilepsi	E ( ) H ( )

14	Bulaşıcı Hastalıklar	E ( ) H ( )	28	Kanser	E ( ) H ( )
* Araştırma sürecinde, ulaşılan kitaplar doğrultusunda bu kategoriye yeni sağlık konuları eklenecektir.					

EK-2: Türkçe Kitap Listesi

T1	Bay Hapşırık
T2	Uykuyu Sevmeyen Çocuk
T3	Yumurta Sevmeyen Çocuk
T4	Benjamin'in Süper Gözlükleri
T5	Çupi Banyo yapıyor
T6	Süper patates-3 Kaçak Bezelyenin Dönüşü
T7	Sulu Şeftaliler
T8	Dolmalık Biberler
T9	Haylaz Timsah Dişlerini Nasıl Fırçalar?
T10	Minik Dinozor Nasıl Banyo Yapar?
T11	Afacan Maymun Nasıl Yemek Yer?
T12	Uykucu Aslan Nasıl Uyur?
T13	Sara'ya Fındık Yok
T14	Teo Artık İyi Görüyor
T15	Ejderhalar da Tuvalete Gider mi?
T16	Leo'nun Kabusları
T17	Dağınık Çintirik ile Düzenli Pintirik
T18	Çintirik ile Pintirik Diş Fırçalıyor
T19	Çintirik Çevreyi Düzenliyor
T20	Pasaklı Çintirik ile Temiz Pintirik
T21	Ayşegül Hasta Yatağında
T22	Ayşegül Bale Yapıyor
T23	Sütün Yolculuğu
T24	Tumburluplar Diş Hekiminde
T25	Diş Fırçalamak Yasak
T26	Doktor Ayı
T27	Sağlıklı Besleniyorum
T28	Elif Pizza Yapıyor
T29	Elif'in Dişi Sallanıyor
T30	Elif Hastalandı
T31	Elif Doktora Gidiyor
T32	Elif Diş Doktoruna Gidiyor
T33	Elif Bisiklete Binmeyi Öğreniyor
T34	Çağlar'ın Süt Dişi
T35	Çağlar Doktorda
T36	Çağlar Bitlendi
T37	Arkadaşım Hemşire
T38	Arkadaşım Ambulans Doktoru

T39	Arkadaşım Fırıncı
T40	Arkadaşım Dişçi
T41	Arkadaşım Profesyonel Futbolcu
T42	Arkadaşım Balerin
T43	Arkadaşım Futbolcu
T44	Arkadaşım Aşçı
T45	Anaokulunda Kış Dönemi
T46	İnci Saçlarını Yıkıyor
T47	Spor Yapıyoruz
T48	Eyvah Mikroplar
T49	Hain Mikroplar
T50	Hastayım
T51	Zeliş'in Uyku Alışkanlığı
T52	Hamdi Neden Gözlük Takıyor?
T53	İştahsız Çocuk
T54	Acıkmadım ki
T55	Dalgın Diş Perisi
T56	Vitaminlerin Ziyareti
T57	Uyumak İstemiyorum
T58	Minik Dahi Gözler
T59	Tavşan Bıdıbık Diş Hekiminde
T60	Oburluk Yapma Umur
T61	Zeynep Hastaneye Gidiyor
T62	Elif Ameliyat Oluyor
T63	Kaan'ın Sallanan Dişi
T64	Benim Babam Doktor
T65	Benim Kolum Alçıda
T66	Kardeşim Hastanede
T67	Hastane Arkadaşım
T68	İnci'nin Büyük Yarışı
T69	Bende Astım Var
T70	Can Dans Etmeyi Çok Seviyor
T71	Spor Yap Sağlıklı Yaşa
T72	Hastanede
T73	Doktorda
T74	Düşler Ülkesine Yolculuk
T75	Atakan Dişlerini Fırçalamaya Alışıyor
T76	Cemile Doğru Beslenmeyi Öğreniyor
T77	Bir Mikrobun Yolculuğu
T78	Dedemin Müziği
T79	Kansere Elveda Bahçesi

T80	Yoğurt
T81	Teo'nun Kaka Kitabı
T82	Temizlik Sağlıktır
T83	Ekrana Yapışan Çocuk
T84	Pasaklı Pembe'nin Muhteşem Dönüşü
T85	Keyt'in Mücadelesi
T86	Lara'nın Epilepsi Hikayesi
T87	Banyadan Nefret Ediyorum
T88	Egzersiz Yapıyorum
T89	Temizliğe Özen Gösteriyorum
T90	Dişlerimi Fırçalıyorum
T91	Sağlıklı Besleniyorum
T92	Ye Ye Bitmiyor
T93	Telefon İstiyorum
T94	Hain Bitler
T95	Ayaklı Şeker Kavanozu
T96	Yogayı Seviyorum

EK-3: İngilizce Kitap Listesi

İ1	I Don't Want to Go to Hospital
İ2	I Feel Sick
İ3	I Want My Tooth
İ4	The Boy Who Hated Toothbrushes
İ5	Eat Your Peas
İ6	Doctor Dora
İ7	Time for Bed, Max and Millie
İ8	Small Elephant's Bathtime
İ9	Little Yoga
İ10	Lunchtime
İ11	Max and Mila at the Beach
İ12	T-Veg
İ13	The Flying Bath
İ14	Let's Brush Our Teeth
İ15	Theo at the Seaside
İ16	Going to the Hospital
İ17	No More Gunk
İ18	Dustbin Dad
İ19	Are you a flu fighter?
İ20	Dora Plays Sports
İ21	Elephant On My Chest
İ22	Why Is Coco Orange?
İ23	Night Night Elmo
İ24	Our Immune System
İ25	Time for Bed Elmo
İ26	Good Night Yoga
İ27	Caillou Emma's Extra Snacks
İ28	When Someone You Love Has Cancer
İ29	You Are the Best Medicine
İ30	Even Little Kids Gets Diabetes
İ31	V Is for Vegan
İ32	The Celiac Kid

EK-4: Fransızca Kitap Listesi

F1	Lola
F2	Chamalo va chez le docteur
F3	Chamalo ne veut pas manger sa soupe
F4	Peppa va à l'hôpital
F5	Peppa est malade
F6	Peppa va chez le dentiste
F7	Peppa veut des lunettes
F8	Peppa fait du ski
F9	Mes super lunettes
F10	Lili brocoli
F11	Tout propre
F12	L'opération
F13	Se laver, quelle aventure
F14	Lise se brosse les dents
F15	Je veux mon petitpot
F16	Lola va chez le dentiste
F17	Le Prince Olivier ne veut pas se laver
F18	Palou
F19	La sieste de Moussa
F20	Zoé et Théo sont malades
F21	Barnabé, Le petit lion végétarien
F22	Vladimir neut veut pas dormir
F23	Le mauvais tour de Rhino
F24	J'aime pas les côtelettes
F25	Arthur est allergique, et alors?
F26	Je suis en CE1
F27	T'choupi n'a plus sommeil
F28	T'choupi prend son bain
F29	Le dragon a la dent sucrée
F30	Un orage dans ma tête
F31	Les collations d'Emma
F32	Le pilates pour les petits

9.ÖZGEÇMİŞ

I	Bireysel Bilgiler
	Adı – Soyadı: Yeliz Szeremy
	Doğum yeri ve tarihi: 11/07/1988 - İzmir
	Uyruğu: T.C.
	İletişim adresi ve telefonu: 406. sk, 28/3 Birlik mah. Çankaya, ANKARA Tel: 0 507 269 14 95
II	Eğitimi
	2014 – Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Özel Eğitim Programı, Yüksek Lisans Eğitimi
	2006 – 2012 Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Fransız Dili Öğretmenliği
III	Mesleki Deneyimler
IV	Bilimsel Faaliyetleri